

รายงานวิจัย

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ Safety Zone in the Three Southern Border Provinces

ตายนุทิน อูสมาน
สุไลมาน หะโมะ
คมวิทย์ สุขเสณีย์

ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2562
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

หัวข้อวิจัย	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ชื่อผู้วิจัย	ตายุติน อูสมาน สุไลมาน หะโมะ คมวิทย์ สุขเสนีย์
คณะ/หน่วยงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ปีงบประมาณ	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษามาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (3) เพื่อค้นหารูปแบบของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ต้องกำหนดกฎระเบียบ และข้อตกลงกันระหว่างตัวแทนฝ่ายไทย และตัวแทนกลุ่มเห็นต่างให้ชัดเจน กฎระเบียบ และข้อตกลงนั้นสามารถปฏิบัติได้ การเลือกดำเนินการพื้นที่ปลอดภัยในอำเภอใดต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่าย และมีการกำหนดระยะเวลาในการสร้างพื้นที่ที่ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการติดตามและประเมินผลต่อไป ส่วนลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง ไม่มีการสูญเสีย กลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ได้รับการคุ้มครองและปกป้องอย่างดี ศาสนาสถาน ได้แก่ วัด มัสยิด โบสถ์ สถานที่ราชการ ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล ต้องไม่ถูกทำลาย สำหรับรูปแบบของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีคณะกรรมการดำเนินการ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่ โดยมีการแต่งตั้งให้มีคณะกรรมการในระดับพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนฝ่ายไทย ตัวแทนกลุ่มคนที่เห็นต่าง ภาคประชาสังคม นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา นักการเมือง เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Research Title	Safety Zone in the Three Southern Border Provinces of Thailand
Researcher	Tayudin Osman Sulaiman Hamoh Komvit Suksanee
Faculty/Section	faculty of Humanity and Social Sciences
University	Yala Rajabhat University
Year	2019

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to determine the strategies of safety zone in the three southern border provinces, (2) to find out the characteristic of safety zone in the three southern border provinces and (3) to find out the model of safety zone in the three southern border provinces. The respondents of this study were representative of academic person, local leaders, religious leaders and civil society organizations that working in southern border provinces. The instruments of this research were in deep interview, and focus group discussion.

Result of this studied were the determination of strategies of safety zone in the three border provinces had to determine the regularity and agreement between Thai officer and opposite group and the regularity and agreement must be clear and doable, selection of district must have agree both side, determine the time line to conveniently for monitoring and evaluating. Characteristic of safety zone in the three southern border provinces were nonviolent, non-extinction, soft target group such as children women elderly people must be protect. Religious place; mosque temple and church and government office: school, hospital must not be degradation. Model of safety zone in the three southern border provinces should have three level committee as follow national level, region level and area level. Area committee members as follow representative of government officers, opposite groups, civil society organizations, academic peoples, local leaders, religious leaders and politician men to be working more efficiency.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะและข้อแนะนำในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณตัวแทนนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม และได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้ให้ทุนในการวิจัย และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้อำนวยความสะดวกในการประสานงาน และอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยให้กับคณะผู้วิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ช่วยกันสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยของคณะผู้วิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างสูง

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยในครั้งนี้จะมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้สนใจและมีประโยชน์ต่อพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก

ดร. ตายูติน อุสมาน และคณะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	3
ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ปลอดภัย.....	5
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพ.....	7
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
เครื่องมือการวิจัย.....	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	
ผลการวิจัย.....	32
อภิปรายผล.....	100
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	
สรุป.....	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะ.....	108
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	108

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	109
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	113
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เจาะลึก	114
ภาคผนวก ข แบบสนทนากลุ่ม.....	118
ประวัตินักวิจัย	120

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	96
4.2 ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	97
4.3 รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	98

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ตั้งอยู่บริเวณใต้สุดของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย เป็นระยะทางยาวถึง 573 กิโลเมตร (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549) ในทางกายภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างกับภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์พิเศษเป็นของตนเอง และประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลาม

โดยสภาพการณ์นั้นจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นดินแดน”พหุสังคม” (plural society) นั่นก็คือ เป็นดินแดนที่ประชาชนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความเชื่อ ความศรัทธาต่างกัน มีสภาพสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างตั้งแต่สองรูปแบบขึ้นไป (ขวัญชาติ กล้าหาญ, 2543 : 9) และยังเป็นสังคมที่มีลักษณะ”พหุวัฒนธรรม” (multiculturalism) ด้วย คือสังคมที่มีการใช้วัฒนธรรมแบบไม่ผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งง่ายต่อการก่อให้เกิดภาวะไร้ระเบียบ (anomic) ความแปลกแยก (alienation) และความโดดเดี่ยวในสังคม สำหรับผู้คนทุกฝ่ายที่อาศัยอยู่ในที่นั้นหรือจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วยในฐานะใดฐานะหนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งก็ตาม (Stephen, 1994 : 22-29)

ปัญหาสำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบหรือเหตุการณ์ความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาวิเคราะห์หลายๆ ฝ่าย เช่น คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญของวุฒิสภา สรุปว่า สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัญหาความยากจน และความไม่เป็นธรรม ปัญหาความไม่สงบไม่ใช่เฉพาะกลุ่มคนร้ายหรือขบวนการเท่านั้น แต่ที่รุนแรงและแก้ไขยากเพราะเงื่อนไขทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจหรือความเข้าใจผิด หวาดระแวง และความรู้สึกในทางลบต่ออำนาจรัฐที่สะสมมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง จนบางฝ่ายเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ได้ (คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 2549)

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้วินิจฉัยเหตุของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้คือ ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับความยุติธรรมและไม่เข้าใจกระบวนการยุติธรรมของประเทศ นโยบายของรัฐสับสนระหว่างแนวทางสันติวิธีกับการแก้ปัญหาด้วยวิธีเดิม ๆ โดยใช้ความรุนแรงเป็นหลัก เด็กและเยาวชนในพื้นที่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้เข้าสู่ตลาดงานได้ ชาวบ้านในท้องถิ่นเผชิญหน้ากับปมขัดแย้งภายใน รัฐไม่เห็นความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และบางฝ่ายเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นปัญหาคุกคามรัฐหรือเป็นภัยต่อความมั่นคง

หากดูในความเป็นจริงนั้น ปัญหาความไม่สงบเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ย่อมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ตลอดจน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งผลกระทบเหล่านี้กระทบไปถึงประชาชนทุกประเภท ทุกระดับ ทุกศาสนา และทุกอาชีพ มีความเสียหายต่อประเทศชาติอันมหาศาล ความขัดแย้งในสังคมจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะเกิดจากความเข้าใจผิด ความไม่เข้าใจ ความเห็นแก่ตัว การแบ่งพรรคแบ่งพวก ผลประโยชน์ การยุแหย่ และอื่นๆ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้เกิดความสันติสุขและไม่เกิดความขัดแย้งในสังคม มีการแนะนำกลยุทธ์และกระบวนการจัดการความขัดแย้ง จากหลายๆ หน่วยงานของรัฐ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ การจัดเวทีเสวนา การจัดโครงการต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนมีการใช้งบประมาณมากมายมหาศาล แต่ก็ไม่สามารถจัดหรือบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ซึ่งกลายเป็นปัญหาระดับชาติไปแล้ว

เหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นหลายๆ ครั้งส่วนใหญ่จะเป็นการวางระเบิดตามสถานที่ต่างๆ เป็นพื้นที่สาธารณะ เช่น โรงเรียน ตลาดนัด มัสยิด โรงพยาบาล และมีการยิงผู้บริสุทธิ์ หรือที่เรียกว่าเป้าหมายอ่อนแอ บุคคลที่ได้รับผลกระทบคือ ประชาชน ซึ่งไม่ใช่คู่ขัดแย้ง จนทำให้หลายฝ่ายมีการเรียกร้องให้มีการกำหนด หรือระบุพื้นที่ปลอดภัย ให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยที่เป็นรูปธรรมขึ้น ซึ่งเป็นพื้นที่ๆ มีความปลอดภัยนั้น สามารถทำให้ประชาชนทำมาหากินได้อย่างปกติ ไม่ต้องมีภาระที่ต้องกังวลอีกต่อไป ไม่มีความหวาดระแวง

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งทุกฝ่ายก็ได้ดำเนินการไปแล้ว จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การเรียกร้องเพื่อให้มีพื้นที่ปลอดภัย ได้รับการตอบรับอย่างดีกับบุคคลที่หลายฝ่ายต้องการให้เกิดสันติภาพ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา กลุ่มสตรี ตลอดจนประชาชนทั่วไป แต่พื้นที่ปลอดภัยที่แท้จริงยังไม่ปรากฏขึ้นในพื้นที่สามจังหวัด ทั้งๆที่มีคนเรียกร้องมาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดน่าค้นหาว่าทำไมถึงเกิดขึ้นไม่ได้ มีหลุมดำหรืออุปสรรคอยู่ที่ใด หรือมีกลุ่มใดที่ไม่ต้องการให้เกิดพื้นที่ปลอดภัย หรือในขณะเดียวกันถ้าจะให้พื้นที่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้จริง เราจะมีกำหนดว่าพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องมีลักษณะพิเศษอย่างไร มีเงื่อนไขหรือข้อตกลงอย่างไร ใครได้ประโยชน์จากพื้นที่ปลอดภัย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรที่เกิด ทำงาน และใช้ชีวิตในพื้นที่สามจังหวัด จึงเห็นว่าการวิจัยเพื่อหาคำตอบจากประชาชน เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง กลุ่มคนที่เห็นต่าง และภาคประชาสังคม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย อันนำไปสู่สังคมที่มีความสันติภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการทำวิจัย หาข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมั่นใจว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อค้นหารูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยที่สามารถสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การสร้างพื้นที่ปลอดภัยของ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ขอบเขตด้านประชากร
ศึกษาเฉพาะ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ขอบเขตด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล
ข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) และสัมภาษณ์เจาะลึก นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทำให้ทราบวิธีการกำหนดมาตรการในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนอยู่อย่างปลอดภัย
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำเสนอต่อคณะกรรมการพูดคุยสันติภาพชายแดนใต้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพูดคุยสันติภาพ
3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำเสนอต่อฝ่ายที่เห็นต่างกับรัฐไทย (Mara Patani) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพูดคุยสันติภาพ
4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำเสนอต่อผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสันติภาพชายแดนใต้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพูดคุยสันติภาพ และใช้ในการตัดสินใจ
5. ได้รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยที่สามารถสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างชัดเจนและยั่งยืน
6. มีข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายต่อหน่วยงานด้านความมั่นคง เพื่อใช้ในการปฏิบัติการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วน และมีผลกระทบต่อประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมาก

นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่ปลอดภัย หมายถึง พื้นที่ๆ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างปกติ ไม่มีความหวาดกลัว และ มีความไว้วางใจเชื่อถือกับทุกคน และมั่นใจว่าภาครัฐสามารถควบคุมในการสร้างความปลอดภัยได้

การสร้างสันติภาพ หมายถึง การดำเนินการกิจกรรมในพื้นที่เพื่อให้เกิดสภาวะแห่งความสันติ ไม่มีความขัดแย้ง หรือความรุนแรงใดๆเกิดขึ้น ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

รูปแบบการสร้างสันติภาพ หมายถึง วิธีการต่างๆที่สามารถนำสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่สันติภาพ โดยการทำงานคู่ขนานระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม มีความต่อเนื่อง มีทัศนคติที่ดีต่อกัน สามารถนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะต่อไป

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัด ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นจังหวัดที่มีปัญหาความไม่สงบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ปลอดภัย

พื้นที่ปลอดภัย ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Safety Zone หมายถึง พื้นที่ที่มีการปราศจากความรุนแรงในพื้นที่ขัดแย้ง (ความปลอดภัยที่อยู่ในพื้นที่สงคราม) ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ให้เราารู้สึกปลอดภัยทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมของผู้คนในทีนั้นๆ ให้เอื้อต่อการสร้างความปลอดภัยและความสบายใจในการดำเนินชีวิต และการแสดงความคิดเห็นด้วย

โดยพื้นที่ปลอดภัยนั้นมีความหมายกว้างและยืดหยุ่นมากกว่า “พื้นที่หยุดยิง” และมีขอบเขตการทำงานที่กว้าง เนื่องจากพื้นที่หยุดยิง ต้องมีการข้อตกลงชัดเจน และเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพื้นที่ปลอดภัย เมื่อพิจารณาเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ข้อสำคัญในการทำให้เกิดการดำเนินมาตรการ คือ การดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจให้กับคู่ขัดแย้งหลักทั้งสองฝ่าย และประชาชนในพื้นที่

1. ประสบการณ์พื้นที่ปลอดภัยจากนอกพื้นที่

ประสบการณ์ในการดำเนินมาตรการพื้นที่ปลอดภัยจากภายนอกพื้นที่ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การดำเนินมาตรการพื้นที่ปลอดภัยต้องมีความตกลงระหว่างฝ่ายที่มีความขัดแย้ง และเป็นเจตนาของทั้งทั้งสองฝ่าย (ตั้งใจให้เกิดขึ้น) โดยต้องกำหนดเป้าหมาย ขอบเขต และระยะเวลาที่แน่นอน

2) เป็นปฏิบัติการที่สามารถทำแบบเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยก็ได้ แต่ต้องมาจากความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย

3) การดำเนินมาตรการพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) ต้องมีข้อตกลงในการดำเนินงาน และมีทีมในการประเมินติดตาม เฝ้าระวัง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่าข้อตกลงเป็นไปตามที่คุยกันไว้หรือไม่ ซึ่งทีมในการประเมินอาจจะมาจากคู่ขัดแย้งหลักร่วมกับฝ่ายที่สาม ที่เป็นภาคประชาสังคม/ ประชาชนในพื้นที่

4) การปฏิบัติการในบางเงื่อนไขสามารถเกิดขึ้นจากความตั้งใจฝ่ายเดียวก็เป็นได้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเป้าหมาย การแสดงเจตจำนงต่อสังคม

5) พื้นที่ปลอดภัย สามารถดำเนินการได้ในมิติต่างๆ ดังนี้

- มิติที่เชื่อมโยงกับทางภูมิศาสตร์ คือ การกำหนดพื้นที่หรือขนาดของพื้นที่ในการดำเนินงาน เช่น การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยระดับตำบล อำเภอ การกำหนดสถานที่ปลอดภัย อาทิ โรงเรียน วัด มัสยิด โรงพยาบาล ตลาด
- มิติที่เชื่อมโยงกับบุคคลปลอดภัย เช่น แพทย์ พยาบาล เด็ก ผู้หญิง ผู้นำศาสนา
- มิติที่เชื่อมโยงกับช่วงเวลาปลอดภัย เช่น ช่วงเวลาต่างๆ ที่สำคัญกับศาสนา

2. การปรับใช้แนวคิด IHL: ความเป็นไปได้ในการจัดทำพื้นที่ปลอดภัย

สิ่งหนึ่งที่ช่วยหนุนเสริมการสร้างบรรยากาศในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) คือ การปฏิบัติตามหลักที่เชื่อมโยงกับกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL - International Humanitarian Law) ความขัดแย้งแต่สถานกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศใช้ในสถานการณ์ความขัดแย้ง (armed conflict) เท่านั้น ไม่ใช่ในสถานการณ์ที่เป็นความรุนแรงครั้งคราว และเป็นการจราจล หรือความตึงเครียดทางการเมือง ใช้เมื่อมีภาวะสงครามหรือสถานการณ์ความขัดแย้งด้วยอาวุธ (armed conflict)

หากมองสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้/ปาตานี ยังเป็นเพียง “ปัญหาความไม่สงบภายในประเทศ” จึงยังไม่เกิดสภาพการณ์บังคับใช้กฎหมายนี้ได้ แต่หากมองความพยายามในพื้นที่ พบว่า สองปีที่ผ่านมา ระหว่างการพูดคุยสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้/ปาตานี มีข้อตกลงในการไม่ทำร้ายเป้าอ่อนและเปลี่ยนไปสังหารเป้าแข็งอย่างมียุทธศาสตร์และทำได้สำเร็จ ในห้วงเวลาหนึ่ง ถือเป็นเคาะพหุกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศประการหนึ่ง

สำหรับแนวทางในปฏิบัติของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศนั้น มีการกระทำต้องห้ามต่อกัน ดังนี้

- 1) การฆ่า การตัดอวัยวะของร่างกาย การปฏิบัติที่โหดร้าย และการทรมาน (Murder, Mutilation, Cruel Treatment and Torture)
- 2) การจับเป็นตัวประกัน (Taking of hostages)
- 3) การปฏิบัติที่ทำให้เสียเกียรติและทำให้ด้อยค่า (Humiliating and Degrading Treatment) แม้ศพก็ห้ามกระทำหรือลบหลู่ด้วย
- 4) การทำวิสามัญฆาตกรรม (Extrajudicial executions) การฆ่านอกกฎหมาย หรือการฆ่านอกระบบ
- 5) การขัดขวางการส่งตัวและดูแลผู้ป่วย ผู้บาดเจ็บ (Block collection and care of the wounded and sick)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพ

1. ความหมายทั่วไปของสันติภาพ

ในการศึกษาเรื่องสันติภาพนั้น เรามักจะพบคำที่สำคัญที่มักได้รับการกล่าวถึงเสมอ คือ คำว่า สันติศึกษา สันติภาวะ สันติวิธี สันติภาพ ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสงคราม ดังนั้นในการศึกษาเรื่องสันติภาพ การทำความเข้าใจกับคำเหล่านี้ จึงมีความสำคัญมาก ในแง่ของการเข้าใจ

นิยามความหมาย ลักษณะ องค์ประกอบ รวมทั้งวิธีการสร้างสรรค์สันติภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในที่นี้จะแยกทำความเข้าใจเป็นประเด็นดังนี้

สันติศึกษา เป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการต่อต้านสงครามและส่งเสริมสันติภาพ ด้วยการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสันติภาพและปลูกฝังทัศนคติใฝ่สันติโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ดังนั้นสันติศึกษาจึงไม่ได้เป็นเพียงการสอนสันติภาพเท่านั้น แต่ยังมุ่งสอนให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ใฝ่สันติและรักสันติด้วย การให้คำจำกัดความดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากการแบ่งการศึกษาเรื่องสันติภาพคือ

1) การศึกษาสันติภาพเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงลักษณะความเป็นจริงของสันติภาพ (Education about peace) นักวิชาการบางท่านเรียกว่า การศึกษาเรื่องสันติภาพที่มีจุดมุ่งหมายแบบนี้ว่า สันติวิทยาหรือสันติศาสตร์ วัตถุประสงค์จะเน้นหนักในเรื่องการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เข้าใจลักษณะความเป็นจริงของสันติภาพ โดยไม่มุ่งเน้นว่าเมื่อผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพแล้วจะต้องมีทัศนคติที่ใฝ่สันติหรือต้องการสร้างสันติภาพ เพียงแต่เป็นการทำความเข้าใจลักษณะความเป็นจริงของสันติภาพเท่านั้น

2) การศึกษาสันติภาพเพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น (Education for Peace) การศึกษาแบบนี้ นักวิชาการบางท่านเรียกว่า สันติศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษาในแบบนี้คือการปลูกฝังทัศนคติใฝ่สันติให้แก่ผู้ศึกษา หรืออย่างน้อยมีสมมุติฐานว่า เมื่อผู้ศึกษาทราบถึงปัญหาและวิธีการสร้างความรุนแรงแล้ว จะนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการสร้างสันติภาพ และให้ผู้ศึกษามีใจรักสันติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ดังนั้นการศึกษาเรื่องสันติภาพในแบบที่เรียกว่า สันติศึกษา จึงไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้เรื่องสันติภาพเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะใช้สันติวิธีด้วย (รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, 2512 : 4-9)

2. สันติภาพ สันติภาวะ สันติวิธี

นักวิชาการสันติภาพมักใช้คำว่า สันติภาพ ในความหมายที่ต่างกันออกไป ตามสำนักคิด ความเชื่อและตามบริบทที่ต่างกัน บางคนใช้คำว่าสันติภาพในความหมายว่าเป็นสันติภาวะ คือ ภาวะที่สงบไม่มีความรุนแรง แก้ปัญหาหรือดำเนินการใดๆ สำหรับผู้ที่สนับสนุนสันติภาพในแง่สันติวิธีนี้ยังแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่เห็นว่าสันติวิธีเป็นเพียงวิธีการในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง พวกนี้จะต่อต้านแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง

การใช้ความรุนแรงบางคนใช้ในความหมายของสันติวิธี คือวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เช่น การใช้กำลังในการตัดสินปัญหาต่างๆ การลงโทษโดยการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยกัน แต่นอกจากการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งเป็นปัญหาของมนุษย์แล้ว นักสันติวิธีกลุ่มนี้ ไม่ได้มองว่าการฆ่าสัตว์เป็นอาหาร เป็นความรุนแรง ผู้สนับสนุนสันติภาพกลุ่มนี้ มักจะมองปัญหาเฉพาะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กันเองเท่านั้น

2) กลุ่มที่เห็นว่าสันติวิธีเป็นมากกว่าวิธีการแก้ปัญหา หากเป็นวิธีทางในการดำเนินชีวิต นักสันติวิธีกลุ่มนี้มองว่า ความรุนแรงไม่ได้จำกัดอยู่ที่การกระทำระหว่างมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ยัง

รวมไปถึงการกระทำความรุนแรงของมนุษย์ต่อสัตว์ พืช และธรรมชาติแวดล้อมอื่นๆ อีกด้วย เช่น ทักษะที่ว่า การบริโภคเนื้อสัตว์เป็นการกระทำรุนแรงต่อสัตว์ หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเกินความจำเป็น เป็นการกระทำความรุนแรงต่อธรรมชาติเหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนี้ นักวิชาการ สันติภาพบางกลุ่มเสนอว่าควรขยายความหมายสันติภาพออกไป จาก สันติภาพเชิงลบ ซึ่งหมายถึง ภาวะที่ปลอดความรุนแรงทางตรง คือภาวะที่ปราศจากการต่อสู้ ทำร้ายกัน ให้กว้างออกไปครอบคลุม ถึง สันติภาพเชิงบวก คือภาวะที่ปราศจากความรุนแรงเชิง โครงสร้าง ภาวะที่ปราศจากความทุกข์ยาก ที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ภาวะเช่นนี้จึงเรียกได้ว่ามี สันติภาพที่แท้จริง คือมีสันติสุข

ส่วนแนวคิดที่ใช้สงครามกำจัดสงครามนั้น ผู้ที่เน้นสันติภาพโดยวิธีการสันติวิธีมีทัศนะว่า บทเรียนจากประวัติศาสตร์ได้สอนว่าสิ่งนี้เป็นต้นเหตุของสงครามแทนที่จะขจัดสงคราม เพราะแต่ละ ฝ่ายก็อยากเป็นใหญ่ เพื่อปกครองฝ่ายอื่นๆ ไม่มีฝ่ายใดถูกปกครอง และมักไม่มองว่า ฝ่ายที่เข้มแข็งกว่าเป็นผู้จัดระเบียบให้เกิดความสงบ หากแต่มองว่า เป็นฝ่ายใช้อำนาจกดขี่อย่างไม่เป็นธรรมจึงต้อง หาทางต่อสู้ให้พ้นจากการถูกกดขี่ให้ได้ จึงเกิดเป็นสงครามเรื่อยมา(รุ่งธรรม สุจิธรรมรักษ์, 2512)

จากแนวความคิดข้างต้น สันติภาพสามารถใช้ในหลายความหมาย ดังนี้ สันติภาวะใช้ใน ฐานะที่เป็นเป้าหมาย คือสันติภาวะ ส่วนสันติภาพใช้ในฐานะเป็นวิธีการ คือสันติวิธี แล้วสันติภาวะคือ ภาวะที่สงบไม่มีความรุนแรง เช่น ไม่มีสงคราม ไม่มีการต่อสู้ฆ่าฟันและการเบียดเบียนกัน และสันติวิธี คือ วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต

3. ทฤษฎีสันติภาพและสันติวิธี แบ่งได้ดังนี้

1.1 ทฤษฎีสันติภาพของอาดัม เคิร์ล อัดัม เคิร์ล นักวิชาการด้านการวิจัยเรื่อง สันติภาพท่านหนึ่งได้เสนอวิธีการในการศึกษาสันติภาพ โดยให้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สันติ (Unpeaceful relation) และความสัมพันธ์ที่สันติ (peaceful relation) จากมุมมองนี้ทำให้เข้าไปสู่ การอธิบายความหมายความสัมพันธ์ที่สันติ(ในระดับบุคคล) ว่าเป็นมิตรภาพและมีความเข้าใจกันดี พอที่จะมองข้ามความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นได้ ส่วนในระดับที่กว้างออกไปสื่อถึงความสัมพันธ์ที่มีการ ร่วมกันอย่างแข็งขัน ความร่วมมือกันอย่างมีการกำหนดวางแผน และมีความพยายามอย่างชาญฉลาด ในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่แฝงอยู่ซึ่งทำนองเดียวกับความสัมพันธ์ที่มีการพัฒนา กล่าวคือ ถ้าการพัฒนาจะมีขึ้นได้ หรือถ้าความสัมพันธ์จะเติบโตขึ้นในความกลมกลืนและความ สร้างสรรค์ ก็จำเป็นต้องมีความเสมอภาค และการตอบสนองซึ่งกันและกันในเกณฑ์มากพอ (ไชยยันต์ รัชชกุล, 2517 : 46-48)

ความสัมพันธ์ที่มีสันติ หมายถึง ความสัมพันธ์ในด้านบวกคือมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและถือว่าทั้งสองด้านมีความเสมอภาคเท่าเทียม กัน

ความสัมพันธ์ที่ไม่สันติ อัดัม เคิร์ล ได้พิจารณาจากแนวคิด ความขัดแย้ง ความสมดุลกับความไม่สมดุลและความตระหนักถึงความขัดแย้งซึ่งอาจจะอธิบายได้ดังนี้ ความขัดแย้ง อัดัม เคิร์ล ได้มองความขัดแย้งว่า เป็นการที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incompatibility) ในระดับตั้งแต่บุคคล จนถึงรัฐ โดยอาจจะเป็นทั้งเรื่อง เศรษฐกิจ การศึกษา อุดมการณ์ เป็นต้น ได้มากมายซึ่ง ในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นต้องพิจารณาไปถึงข้อต่อไป

2.2 ทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง (Johan Galtung)

โยฮัน กัลป์ตุง เป็นนักวิชาการด้านสันติภาพอีกท่านหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ในแง่ของการศึกษาพุทธศาสนาโดยใช้ทฤษฎีสันติภาพ และนำมาซึ่งข้อเสนอแนะในการใช้พุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และสร้างสันติภาพเชิงโครงสร้างขึ้นแก่สังคม ในหนังสือชื่อพุทธสันติวิธี : ทฤษฎีเชิงโครงสร้าง (2538) รวมทั้งบทความที่มีชื่อเสียงมากของกัลป์ตุงชื่อ “ความรุนแรงสันติภาพ และการวิจัยสันติภาพ” (Violence, Peace, and Peace Research) ตีพิมพ์ใน Journal of Peace Research, vol.6 ปี ค.ศ. 1969 กัลป์ตุงได้การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายทางสันติภาพของมนุษย์ว่า สันติภาพซึ่งเป็นเพียงภาวะที่ปลอดจากสงครามนั้นยังไม่เพียงพอ แต่ต้องเป็นภาวะที่ไม่มีการกระทำ รุนแรง ต่อเพื่อนมนุษย์ความรุนแรงในทัศนะ ของกัลป์ตุงไม่ใช่เพียงความรุนแรงทางตรงอันเกิดจากการกระทำระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรุนแรงทางโครงสร้างอันเกิดจากระบบสังคมที่ไม่เป็นธรรมอีกด้วย กัลป์ตุงกล่าวว่า ถ้าปฏิบัติการสันติวิธีได้รับการยกย่องอย่างสูง เพราะเป็นปฏิบัติการที่ต่อต้านการใช้ความรุนแรงดังนั้นทัศนะหรือนิยามของความรุนแรงจะต้องกว้างขวางพอที่จะครอบคลุมความหมายที่หลากหลายของการใช้ความรุนแรง ขณะเดียวกันก็ต้องชัดเจนเพียงพอที่จะเป็นฐานสำหรับการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม กัลป์ตุง ได้แบ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น ๔ ประการและมองว่า ถ้าความต้องการขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ประการนี้ไม่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับไม่เพียงพอ มนุษย์จะอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความรุนแรง ความต้องการขั้นพื้นฐานดังกล่าวคือ

- 1) การดำรงชีวิต (Survival)
- 2) การมีความเป็นอยู่ที่ดี (Welfare)
- 3) การมีเสรีภาพ (Freedom)
- 4) การมีเอกลักษณ์และความรู้สึกมีความหมายในชีวิต (Identity)

การที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ประการนี้ กัลป์ตุงใช้เป็นตัววัดค่าความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยได้แยกลักษณะการเกิดความรุนแรงว่ามี 2 ลักษณะ คือความรุนแรงทางตรง เช่นการถูกทำร้ายร่างกาย การถูกขังทรมาน และความรุนแรงทางโครงสร้าง เช่น การที่เด็กจำนวนมากต้องเสียชีวิตเพราะขาดอาหาร ในขณะที่มีคนจำนวนมากมีอาหารรับประทานอย่างเหลือเฟือ นอกจากนี้ กัลป์ตุงมองว่า ผลของความรุนแรงนอกจากจะเป็นผลทางร่างกายหรือทางวัตถุแล้ว ยังส่งผลทางจิตใจอีกด้วย

ทฤษฎีสันติภาพของกัลป์ตุง ตั้งอยู่บนแนวความคิดเรื่อง “เอนโทรปี” (Entropy) หรือ “ความไร้ระเบียบ” หรือสภาวะแห่งความซับซ้อน คือ ลักษณะการมีองค์ประกอบในหลายๆ รูปแบบอาจพูดได้ง่ายๆ ว่า “เอนโทรปี” คือ ลักษณะของ “พหุนิยม” (Pluralism) เนื่องจาก “ความไร้ระเบียบ” ในที่นี้ไม่ได้มีประเด็นอยู่ที่ความยุ่งเหยิงซึ่งเป็นความหมายนัยลบ แต่หมายถึง “ความซับซ้อนอย่างสูงของระบบ นั่นคือการมีองค์ประกอบที่มากมายและหลากหลาย ซึ่งแต่ละส่วนจะมีปฏิสัมพันธ์กันนานารูปแบบ” (โยฮัน กัลป์ตุง, 2538)

กัลป์ตุง มองว่า ลักษณะโครงสร้างของโลกปัจจุบันมีความผิดพลาดเนื่องจากขาด “เอนโทรปี” และมองว่าความเป็นระเบียบที่เห็นอยู่จากตัวอย่างการปฏิสัมพันธ์ของชาติต่างๆ นั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ลดจำนวน” การรวมศูนย์ ทำให้ปฏิสัมพันธ์ของระบบมีจำนวนจำกัดและ

ทำให้มีแนวโน้มที่เป็นความสัมพันธ์ของระบบมีจำนวนจำกัด และทำให้มีแนวโน้มที่เป็นความสัมพันธ์ในทางลบหรือปฏิปักษ์กัน เกิดการทานอำนาจกันด้วยอาวุธ และอำนาจอื่นที่อยู่ในมือ ซึ่งเป็นภาวะที่พร้อมจะประหัตประหารกัน กลับตุงยกตัวอย่าง “การประชุมสุดยอด” ชาตินิหอำนาจ และมองว่าข้อตกลงเรื่องการลดอาวุธของชาตินิหอำนาจเหล่านั้น ที่จริงอาจเป็นฉากบังตาเพื่อกลบเกลื่อนข้อตกลงเรื่องการสะสมอาวุธก็ได้

4. วิธีการสร้างสันติภาพ

วิธีไร้ความรุนแรงของยีน ชาร์ป นักวิชาการในด้านนี้ได้ใช้วิธีหลายวิธีในการจัดประเภทของการไม่ใช้ความรุนแรง ยีนชาร์ป (Sharp, 1979 อ้างในชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533 : 68-73) เป็นผู้จัดประเภทของการไม่ใช้ความรุนแรง ที่เน้นความเชื่อที่เป็นระบบมากที่สุด เขาได้แบ่งประเภทความเชื่อหรือหลักการที่ปฏิเสธความรุนแรงออกเป็น 5 ประเภท

ประเภทที่ 1 การไม่ต่อต้าน (Nonresistance) กลุ่มคนที่ถูกจัดอยู่ในประเภทนี้เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธความรุนแรงทางกายภาพทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจกชน ระดับรัฐ หรือระดับนานาชาติก็ตาม พวกนี้ปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนอย่างเคร่งครัดจะไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมในการสงครามหรือรับราชการ พวกนี้อาจปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐในเรื่องต่างๆ ตราบเท่าที่ไม่ขัดกับความเชื่อในศาสนาของตน

ประเภทที่ 2 การตกลงประนีประนอมอย่างจริงจัง (Active reconciliation) กลุ่มนี้ปฏิเสธความรุนแรงและเชื่อว่าการจะแก้ปัญหาคือเฉพาะระดับปัจเจกชนนั้น จะทำได้ด้วยการประสานประโยชน์และประนีประนอมกันอย่างจริงจัง คนกลุ่มนี้จะพยายามหาทางเปลี่ยนทรศนะหรือนโยบายของกลุ่มที่กำลังขัดแย้งกันด้วยการพยายามแสดงเหตุผลให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับ พวกนี้ไม่เข้ามาดำเนินการโดยตรงและไม่กำหนดยุทธวิธีตายตัว โดยพวกนี้มีคติที่สำคัญ 3 ประการคือ จะพยายามปรับปรุงชีวิตของตนเองก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงผู้อื่น เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสำคัญและมีคุณค่าไม่ว่าจะทำผิดมากแค่ไหน เชื่อว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า อันได้แก่ สันติภาพและความยุติธรรม

ประเภทที่ 3 การต่อต้านทางศีลธรรม (Moral resistance) กลุ่มนี้เชื่อว่าความชั่วเป็นสิ่งที่จะต้องต่อต้าน แต่ด้วยวิธีการในทางศีลธรรมและเป็นสันติวิธีเท่านั้น การต่อต้านทางศีลธรรมนี้หมายถึงการที่บุคคลปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมกับความชั่ว เช่น การทำสงคราม และการที่ปัจเจกชนจะต้องทำการบางอย่างเพื่อต่อสู้กับความชั่ว เช่น การพูด การเขียน หรือการสั่งสอน ผู้ที่เชื่อในแนวทางนี้แม้จะไม่เน้นไปที่การให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สังคมโดยรวม หรือมุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งระบบ แต่ก็สนับสนุนการปฏิรูปสังคมอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะโดยการผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ ระบบการศึกษา และการพยายามชักจูงเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ประเภทที่ 4 การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง (Selective nonviolence) ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้คือการปฏิเสธการเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ความรุนแรงบางเรื่อง โดยมากมักเป็นสงครามระหว่างประเทศ แต่ในบางกรณีก็เต็มใจให้ใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างตามประเภทที่ 4 การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง (Selective nonviolence) ลักษณะเด่นของ

กลุ่มนี้คือการปฏิเสธการเข้ามีส่วนร่วมในการใช้ความรุนแรงบางเรื่อง โดยมากมักเป็นสงครามระหว่างประเทศ แต่ในบางกรณีก็เต็มใจให้ใช้ความรุนแรงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง ตามความเป็นจริงคนส่วนใหญ่อาจถูกจัดเข้าอยู่ในประเภทนี้ คือมักจะไม่เห็นด้วยที่ประเทศของตนจะทำสงคราม แต่อาจเห็นด้วยที่รัฐจะใช้กำลังจัดการกับปัญหาภายในบางอย่าง

ประเภทที่ 5 สัตยาเคราะห์ (Satyagraha) เป็นกลุ่มที่ใช้สันติวิธีตามแนวทางของมหาตมะ คานธี ผู้ที่เชื่อในสัตยาเคราะห์หรือหลักแห่งสัจจะนี้จะมุ่งเข้าถึงสัจธรรมด้วยความรักและการกระทำ คานธีเชื่อว่าเมื่อเกิดความชั่วขึ้นในสังคม เราต้องทำหายความชั่วนั้นตรงๆ และปฏิบัติการไร้ความรุนแรงมากมายหลายวิธีจะเข้ามาแทนที่การจลาจล การใช้ความรุนแรง หรือการสงครามได้ คานธีเชื่อว่าสัตยาเคราะห์ที่มีรากฐานอยู่บนความเชื่อมั่นในใจคน มีประสิทธิภาพเหนือกว่าสันติวิธีหรือปฏิบัติการไร้ความรุนแรงชนิดที่นำมาใช้เป็นนโยบายชั่วคราวประเภทที่ ๖ การปฏิวัติไร้ความรุนแรง (Nonviolent revolution) คนกลุ่มนี้เชื่อว่าการแก้ไขปัญหาทางสังคมในปัจจุบัน มีรากฐานอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทางพื้นฐานในระดับปัจเจกชนและสังคมเท่านั้น กลุ่มนี้มักจะยอมรับแนวทาง 4 ประการคือ

- 1) ให้ปัจเจกชนพัฒนาชีวิตของตนเอง
- 2) พยายามให้สังคมยอมรับหลักการแนวสันติ เช่น สันติวิธี ความเสมอภาค การร่วมมือกัน ความยุติธรรม และอิสรภาพเป็นค่านิยมหลัก
- 3) สร้างสรรค์ระเบียบทางสังคมที่เสมอภาคมากขึ้น มีการกระจายอำนาจ และมีเสรีภาพมากขึ้น
- 4) ต่อสู้กับความชั่วในสังคมด้วยปฏิบัติการไร้ความรุนแรง คนกลุ่มนี้จะยึดมั่นกับการไม่ใช้ความรุนแรงอย่างเคร่งครัด

ยีน ชาร์ป ผู้ซึ่งศึกษาวิธีการสันติวิธีจากประวัติศาสตร์การต่อสู้อันยาวนานสามารถรวบรวมวิธีการสันติวิธีไว้ได้ 198 วิธี จำแนกใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท (ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์, 2530 : 16, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2533 : 113-112) ได้แก่

- 1) การประท้วงและโน้มน้าวใจโดยสันติวิธี เป็นวิธีการในเชิงสัญลักษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงฝ่ายตรงข้ามหรือคนอื่นๆ ให้มาเห็นด้วยกับฝ่ายตน หรือเพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของกลุ่ม เช่น การชุมนุมเดินขบวน การแสดงเสียดสีล้อเลียน การส่งจดหมายเปิดผนึก
- 2) การไม่ให้ความร่วมมือ (No cooperation) วิธีการนี้อาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ
 - การไม่ให้ความร่วมมือทางสังคม คือ การปฏิเสธที่จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมตามปกติกับบุคคลที่มุ่งจะคัดค้าน การระงับกิจกรรมทางศาสนา คือ บุคลากรทางศาสนาหยุดทำพิธีทางศาสนาแก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ประวัติความเป็นมา

ราชอาณาจักรไทยประกอบขึ้นด้วยดินแดนที่เคยเป็นรัฐโบราณและหัวเมืองต่างๆ ในอดีต ผนวกรวมกันขึ้นเป็นรัฐสมัยใหม่ที่มีอาณาเขตพรมแดนที่แน่นอน แต่เนื่องจากความเข้มแข็งของ ผู้ปกครองในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับรัฐเพื่อนบ้านและความพยายามที่จะเป็นอิสระของหัวเมืองต่างๆ ที่เคยมีอิสระมาแต่เดิม ทำให้พัฒนาการของราชอาณาจักรไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยต้องเผชิญกับพลังอำนาจทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรมาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าหลังยุคการขยายอาณาเขตของชาติตะวันตกได้มีข้อตกลงที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานภาพของรัฐต่างๆ ของราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเปิดกว้างและรับรู้ความจริงเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรไทย ย่อมดีกว่าการปฏิเสธหรือปิดโอกาสการเรียนรู้ ซึ่งนอกจากจะสร้างทัศนคติที่คับแคบให้กับพลเมืองไทยแล้วยังเปิดโอกาสให้กลุ่มเคลื่อนไหวกลุ่มต่างๆ นำจุดอ่อนดังกล่าวไปขยายผลให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ จนพลังความขัดแย้งขยายตัวรุนแรงเกินกว่าที่คนไทยด้วยกันเองจะเยียวยาได้ในอนาคต ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายเคลื่อนไหวได้เลือกใช้ประวัติศาสตร์บางตอนให้เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายตน โดยฝ่ายรัฐอ้างเรื่องการเสียดินแดนเพื่อปลุกสำนึกคนไทยทั่วประเทศ หวงแหนแผ่นดิน ขณะที่ฝ่ายเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบได้อ้างถึงรัฐปัตตานีและการทวงคืนอิสรภาพของชาวมลายูปัตตานี ซึ่งการใช้ประวัติศาสตร์ดังกล่าวก่อให้เกิดการเผชิญหน้าและขัดแย้งขยายผลอย่างรุนแรงและรวดเร็ว จนกระทั่งคนไทยบางคนถึงกับกล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องรับรู้ประวัติศาสตร์ใดๆ ทั้งสิ้น เพราะปัจจุบันนี้คือแผ่นดินไทย” ขณะเดียวกันฝ่ายเคลื่อนไหวก็เผยแพร่ข้อความ “คนซีแย (สยาม) รุกรานคนมลายู จงขับไล่พวกมันออกไป” ปฏิกริยาต่อกันและกันของคนไทยเพียง 2 ตัวอย่างนี้มากเกินพอที่จะกล่าวว่า ความขัดแย้งของคนไทยได้ขยายออกไปมากกว่าที่คิด การอธิบายความจริงทางประวัติศาสตร์ แม้ว่าจะไม่มีหลักประกันใดๆ ว่าความขัดแย้งจะยุติลงทันทีแต่ก็ต้องดำเนินการอย่างรีบด่วนให้คนไทยเข้าใจประวัติศาสตร์ของประเทศตนเองอย่างถูกต้อง มีทัศนคติที่เปิดกว้างมากขึ้น และไม่ควรนำความขัดแย้งไม่ว่าในอดีต หรือปัจจุบันไปขยายผลให้เกิดความเลวร้ายยิ่งขึ้นไปอีก มิเช่นนั้นเท่ากับว่าคนไทยในยุคปัจจุบัน ได้สร้างประวัติศาสตร์ที่เลวร้ายกว่าอดีตไว้ให้ลูกหลานต่อไปอีก ในมุมมองที่ตรงกันข้าม ในด้านอารยธรรมและภูมิรัฐศาสตร์พบว่าประวัติศาสตร์สร้างสรรค์อารยธรรมที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของคนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้มากมาย จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาเผยแพร่ความรู้ให้สาธารณชนได้รับทราบสิ่งที่งามที่ปรากฏเป็นมรดกอารยธรรมสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ให้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา ลำดับพัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันได้แก่ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ก่อนการจัดตั้งเป็นจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2476 ดินแดนแถบนี้ผ่านอารยธรรมมา หลายยุคหลายสมัยดังนี้

1.1 สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลักฐานการอยู่อาศัยของชนพื้นเมืองมาตั้งแต่ก่อน 3,000 ปีที่ผ่านมา เรียกโดยรวมว่า พวกโอรัง อัสลี (Orang Asli) ซึ่งได้แก่ กลุ่มนิกริโต (Nigrito) เช่น ชาโกลและเซมิง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเซินอย (Senoi) เผ่ามองโกลอยด์ได้ ได้แก่ บรรพบุรุษของชาวสยามและชาวมลายูอยู่อาศัยมานานนับพันปีเช่นกัน หลักฐานที่สำคัญในสมัยนี้ได้แก่ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ถ้ำศิลป์ จังหวัดยะลา เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ขวานหิน ซึ่งพบหลายแห่งตามถ้ำและที่ราบ

1.2 สมัยเริ่มประวัติศาสตร์ ประมาณ 2,000 ปีที่ผ่านมาถึงราว พ.ศ. 700 มีชาวอินเดีย และ ชาวอาหรับบางกลุ่มเดินทางมายังแถบนี้ พร้อมกับนำศาสนาและวัฒนธรรมมาเผยแพร่ ทำให้ ศาสนาฮินดูเริ่มเข้ามาในระยษนี้ ชนพื้นเมืองเริ่มค้าขายกับชนต่างถิ่น เริ่มตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มมากขึ้น บริเวณปากแม่น้ำและบริเวณที่มีการติดต่อค้าขายสะดวก แถบนี้กลายเป็นที่พบกกันของ พ่อค้า นักเดินเรือ ชุมชนบางแห่งขยายตัวเป็นเมืองในเวลาต่อมา

1.3 สมัยอาณาจักรโบราณลังยาชูหรือลังกาสุกะ ราว พ.ศ. 700 - 1400 ปรากฏ ในบันทึกการเดินทางของชาวจีนว่า มีรัฐต่างๆ เกิดขึ้นหลายแห่งคาบสมุทรมลายู โดยอยู่ภายใต้ อำนาจของอาณาจักรฟูนัน (Funan) ในจำนวนนั้นมีรัฐลังยาชู (Lang Ya Shiu) รวมอยู่ด้วย ราวต้น พุทธศตวรรษที่ 11 ลังยาชูเป็นอิสระ มีหลักฐานการส่งทูตไปเยือนจีนเมื่อ พ.ศ. 1058, 1066, 1074 และ 1111 ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 14 ถือว่าเป็นยุครุ่งเรืองของลังยาชูหรือลังกาสุกะ แหล่ง โบราณสถานแถบท่าสาป จังหวัดยะลา และอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ที่ยังคงปรากฏร่องรอย อยู่เป็นจำนวนมากถูกสร้างขึ้นมากในระยษนี้ โดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา

1.4 สมัยลังกาสุกะภายใต้การปกครองของศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษที่ 14 -15 ลังกาสุกะ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งมีกำลังกองทัพเรือเป็นจำนวนมาก ในช่วง เวลาเดียวกันนั้นพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้รับความนิยมมาก ชาวลังกาสุกะยอมรับนับถือศาสนา พุทธ ฝ่ายมหายานอย่างแพร่หลาย ศาสนสถานหลายแห่ง และศิลปวัตถุในพุทธศาสนาถูกสร้างขึ้น มากในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งพระพุทธรูปขนาดใหญ่ในถ้ำ คูหาภิมุข จังหวัดยะลา และพระพุทธรูปปางต่างๆ จำนวนมากก็ถูกสร้างขึ้นในสมัยนั้น

1.5 สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจของโจฬะ ตั้งแต่ พ.ศ. 1535 เป็นต้นมา กองทัพโจฬะ แห่งอินเดียเข้าโจมตีเมืองต่างๆ ของอาณาจักรศรีวิชัย เพื่อควบคุมเส้นทางการค้าในช่องแคบ มะละกา และเมืองหลายแห่ง รวมทั้งลังกาสุกะซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของโจฬะในปี พ.ศ. 1567 แต่หลังจากนั้น ชาวเมืองลังกาสุกะต่อสู้ยึดอำนาจคืนมาได้ในปี พ.ศ. 1587 แม้ว่าหลังจากนั้นศรีวิชัยจะกลับมา มีอำนาจ แต่ก็พ่ายแพ้ต่ออาณาจักรที่ตั้งขึ้นใหม่ คือ มัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1836 ในระยษนี้ศาสนา อิสลามแผ่เข้ามามากขึ้นโดยพ่อค้าและนักเผยแผ่ศาสนาชาวอาหรับและชาติต่างๆ

1.6 สมัยลังกาสุกะภายใต้อำนาจสุโขทัย - อยุธยาและมัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1838 กองทัพ สุโขทัยซึ่งลงมาอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราชตั้งแต่รัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงร่วมกับกองทัพเรือ นครศรีธรรมราชลงไปทำสงครามเพื่อปกป้องเมืองต่างๆ บริเวณปลายแหลมมลายูไปจนถึงเตมาสิก (สิงคโปร์ในปัจจุบัน) ไปจนถึงเมืองปาโซ บนเกาะสุมาตรา ตำนานนครศรีธรรมราชบันทึกไว้ว่า “ไทยได้ส่งเจ้าเมืองไปปกครองหัวเมืองมลายูได้แก่ เมืองตานี (ลังกาสุกะ) เมืองสาย (สายบุรี) เมือง กลันตัน เมืองปาหัง เมืองไทร (ไทรบุรี) เมืองอะเจ (อาเจห์) ฯลฯ แต่ครองอำนาจได้ไม่นานอาณาจักร มัชปาหิตก็ขยายอำนาจมาปกครองหัวเมืองดังกล่าว โดยลังกาสุกะอยู่ภายใต้อิทธิพลของมัชปาหิต ในปี พ.ศ. 1884 - 1907 ขณะเดียวกันศาสนาอิสลามก็แพร่ขยายเข้ามามากขึ้นในหมู่ประชาชน หัวเมืองมลายู โดยเฉพาะแถบเมืองปาโซและมะละกา

1.7 สมัยลังกาสุกะล่มสลายและกำเนิดเมืองปัตตานีในช่วงต้นสมัยอยุธยา มะละกา มีอำนาจ มากขึ้นต่อมาได้ปฏิเสธอำนาจมัชปาหิตและสยาม ทำให้สยามต้องยกทัพไปปราบปราม

มะละกา แต่ไม่สามารถเอาชนะได้ ในปี 1998 กองทัพมะละกาได้บุกเข้าโจมตีเมืองโกตามลิสัยของ ลังกาสูกะ และขยายอำนาจเข้าปกครองเมืองต่างๆ แถบปลายแหลมมลายู ทำให้ชาวเมืองหันมานับถือ ศาสนาอิสลามตามแบบอย่างมะละกามากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับปัตตานีนั้นพระยาอินทிரโอรสของราชา ศรีวังสาแห่งโกตามลิสัยได้สร้างเมือง “ปัตตานี” ขึ้นใหม่ที่ริมทะเลบ้านกรือเซะ บานา ราว พ.ศ. 2000 ต่อมาทรงเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและเปลี่ยนพระนามเป็น สุลต่าน อิสมาอิก ซาห์ ปกครองเมือง ปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2043-2073 นับจากนั้นเมืองปัตตานีเข้าสู่ยุคอิสลามโดยสมบูรณ์ มีความ รุ่งเรืองมากทั้งในด้านการผลิตนักเผยแผ่อิสลามและเป็นกลางการศึกษาศาสนาอิสลาม จนได้รับการ ยกย่องว่า “ปัตตานีเป็นกระฉกเงาและเป็นระเบียบแห่งเมกะ” ปัตตานีมีสุลต่าน หรือราชาเป็น เจ้าเมืองปกครองต่อเนื่องมาถึง 23 พระองค์ ในปี พ.ศ. 2351 จึงมีการปรับปรุงการปกครองเป็นระบบ 7 หัวเมือง

1.8 สมัยการปกครอง 7 หัวเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2351 เป็นต้นมา มีการแบ่งการปกครอง ออกเป็น 7 เมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันท์ ระแงะ และสายบุรี แต่ละเมือง มีเจ้าเมืองซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลสยามที่กรุงเทพฯ เป็นผู้ปกครอง โดยมีหลักว่าเมืองใด มีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาอิสลาม เมืองใดที่มีผู้นับถือศาสนาพุทธมาก ก็ให้มีเจ้าเมืองที่นับถือศาสนาพุทธ แต่ในทางปฏิบัติประสบปัญหาอยู่เนื่องจากเจ้าเมืองกับรัฐบาล สยามรวมทั้งประชาชนในเมืองต่างๆ มีข้อขัดแย้งอันเนื่องจากการปกครองอยู่บ่อยครั้ง จึงต้องยกเลิก การปกครองรูปแบบนี้ไปในปี 2445 ปัจจุบันยังคงมีวังซึ่งเคยใช้เป็นที่พำนักของเจ้าเมือง เป็นมรดก ตกทอดถึงลูกหลาน แต่บางแห่งก็ทรุดโทรมและถูกทิ้งร้างไปตามกาลเวลา

1.9) สมัยมณฑลเทศาภิบาล ในปี พ.ศ. 2449 รัฐบาลสยามประกาศจัดตั้งมณฑล ปัตตานีมี สมุหเทศาภิบาลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสยามเป็นผู้ปกครอง มีเมืองเข้าร่วมอยู่ในมณฑล ปัตตานี 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี (รวมเมืองหนองจิก ยะหริ่ง และปัตตานี) ยะลา (รวมเมืองรามันท์ และยะลา) สายบุรี และระแงะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้ยกฐานะเมืองทั้งสี่เป็นจังหวัด ทำให้ปัตตานี ยะลา สายบุรี และนราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา ในสมัยมณฑล เทศาภิบาล อำนาจและบทบาทของเจ้าเมืองในระบบเดิมซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2043 สิ้นสุดลง ทำให้มี ข้อขัดแย้งหลายกรณีเกิดขึ้น นำไปสู่การเคลื่อนไหวจัดตั้งองค์กร เพื่อเรียกร้องอิสรภาพปัตตานีในเวลา ต่อมา

1.10 สมัยสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใน ปี พ.ศ. 2474 รัฐบาลประกาศยกเลิก มณฑลปัตตานี และยุบจังหวัดสายบุรี ลดฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี โดยรวมจังหวัดทั้ง ส

เข้าไว้ใน การปกครองมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้ออกพระราช บัญญัติ ว่าด้วยระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ทำให้จังหวัด ชายแดนภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีฐานะเป็นจังหวัดในระบบ ราชการบริหารส่วน ภูมิภาคและมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน

จากลำดับพัฒนาการดังกล่าวทำให้เห็นว่าดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มี ความเจริญ รุ่งเรืองถึงระดับที่เรียกขานกันว่าเป็นอาณาจักรตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยซึ่งถือว่าเป็นเมือง หลวง แห่งแรกของราชอาณาจักรไทย ต่อมาอำนาจของเมืองหลวงคือ สุโขทัย ได้แผ่ขยายลงมาทางใต้

ต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยแต่ละช่วงสมัย ความสัมพันธ์ระหว่างสยาม หรือรัฐไทยกับปัตตานีหรือสามจังหวัดชายแดนใต้แตกต่างกันไปตามพลังอำนาจทางการเมืองและ ความเข้มแข็งของแต่ละฝ่าย ทำให้ประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวกับปัตตานีและประวัติศาสตร์ปัตตานี ที่เกี่ยวกับรัฐไทยมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ดังนั้นการนำเสนอตามลำดับพัฒนาการทางภูมิรัฐศาสตร์ อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (กรมประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://yeawya.prd.go.th/view_ebook.php?id=9. (2555, ธันวาคม 18)

2. สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 วิเคราะห์ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เหตุการณ์ความไม่สงบหรือความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุหลายประการด้วยกันหลังจากการปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยอิทธิพลความคิดของการเป็นรัฐสมัยใหม่ได้กลายเป็นการเริ่มต้นของความไม่พอใจของเจ้าเมืองเก่าที่เคยมีอำนาจปกครองบริเวณเมืองปัตตานีเดิม จนกระทั่งมีการใช้นโยบายชาตินิยมที่มีการก่อร่างและได้ตกผลึกอย่างชัดเจนในรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยในช่วงดังกล่าวก็ได้มีการยื่นข้อเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่ให้มีการปกครองเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบเฉพาะภายใต้การนำของหะยีสุหลง บิน อัดดุลกาเดร์ ใน พ.ศ. 2490 หรือกรณีเหตุการณ์ดุซงญอ เมื่อ พ.ศ. 2491 ซึ่งได้กลายมาเป็นเหตุการณ์ที่ถูกนำมาเป็นบทเรียนให้แก่ฝ่ายรัฐและประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบันเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น และได้มีหลายฝ่ายที่ศึกษาปัญหาและออกมาให้ข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านการเมือง

กรอบความคิดหรือมุมมองของรัฐบาลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา ซึ่งรัฐบาลมักมองปัญหาและกำหนดนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของกระบวนการที่ศรัทธาในนิยามแบบพุทธ เกิดเป็นนโยบายที่นอกจากไม่อาจแก้ไขปัญหาได้แล้ว ยังทำให้ปัญหาลูกกลามเพิ่มขึ้น เช่น นโยบายแบบผสมกลมกลืนและยังเห็นได้ผ่านกลไกของรัฐในปัจจุบันในหลายกรณี นอกจากนี้ แล้วปัจจัยทางศาสนาในด้านที่เกี่ยวกับอิสลามได้ถูกนำมาตีความจากฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน รวมถึงการสร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ต่างมองขัดกันระหว่างรัฐกับคนมุสลิมในพื้นที่ โดยฝ่ายแรกมองว่า ประวัติศาสตร์ของปัตตานีเป็นตัวอย่างของการกบฏต่อประเทศที่มีความพยายามแบ่งแยกดินแดนอยู่เสมอ ในขณะที่ฝ่ายหลังกลับมองว่า ประวัติศาสตร์ของปัตตานี คือการถูกผนวกเข้าสู่รัฐไทยและเต็มไปด้วยความห้าวหาญ มีความชอบธรรมที่ปลดออกจากตนเอง ออกจากรัฐไทย อีกนัยหนึ่งคือประวัติศาสตร์ที่น่าจดจำ มากกว่าที่จะยอมรับให้ถูกทำลาย จึงเห็นได้ว่าในประเด็นทั้ง 2 เรื่องนี้ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาในตัวของมันเอง แต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองและไปสู่สาเหตุความขัดแย้งที่ละเอียดอ่อนกระทบต่อความรู้สึกของคนมุสลิมในพื้นที่

สำหรับความเชื่อมโยงกับกลไกของรัฐ โดยกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้ปัญหาทวีความขัดแย้งและกลายเป็นความรุนแรงได้ โดยเกิดจากการบงการของรัฐที่ไม่พยายามจะเข้าใจปัญหาและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ประกอบด้วยความอ่อนแอทางสังคมไทย ที่กลายเป็นปัจจัยหนุนให้การกระทำของรัฐชอบธรรมยิ่งขึ้น

2) ด้านเศรษฐกิจ

กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ยังไม่มีความสอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะแผนงานและโครงการต่างๆ ล้วนถูกกำหนดและตัดสินใจจากส่วนกลางทั้งสิ้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงทำให้ผลของการพัฒนาไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ เพราะที่ผ่านมา การพัฒนาเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการพัฒนาระดับประเทศมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ และยังเป็นโครงการที่มุ่งสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าการพัฒนาพื้นที่ให้เจริญก้าวหน้าทันภูมิภาคอื่น ทำให้เป็นที่วิจารณ์จากคนในพื้นที่ตลอดว่านโยบายของรัฐบาลไม่มีความจริงใจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ แม้แต่งบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ต่างใช้โอกาสแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มหนึ่งเท่านั้นเอง

ความยากจนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูง และการไม่ได้รับการศึกษาในระบบสามัญเช่นเดียวกับประชากรในพื้นที่ของประเทศ หรือหากได้รับการศึกษาก็มีคุณสมบัติไม่ตรงกับงานที่มี จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยมุสลิมออกไปหางานทำนอกพื้นที่

นอกจากเรื่องความยากจนแล้ว การถูกกีดกันสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ยังเป็นอีกประเด็นที่ทำให้สภาพปัญหาความขัดแย้งยังคงปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่อง พบว่า ประชาชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง เนื่องจากกฎระเบียบของรัฐและอำนาจอิทธิพลของกลุ่มทุนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการอาศัยตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว สิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจากการวางกฎระเบียบของรัฐโดยปราศจากการคำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมและการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามมา

ปัญหาความยากจนที่เกิดจากสภาพสังคมแบบปิดของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะการว่างงาน ปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แก้ไขได้ยาก ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่เข้าใจวิธีการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ประกอบกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติหรือสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ นั่นคือ ความไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจทางกฎหมายเข้ามาปิดกั้นโอกาสในการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชนกลายเป็นการกีดกันสิทธิของชุมชนให้หมดไป

กล่าวโดยสรุป ปัญหาทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ รัฐบาลไม่เข้าใจวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง แม้ปัญหาตามแผนงานและโครงการต่างๆ ล้วนถูกกำหนดและตัดสินใจจากส่วนกลางทั้งสิ้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของ

ประชาชนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงทำให้ผลของการพัฒนาไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ นอกจากนี้จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและยั่งยืนได้แล้วยังทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชีวิตความเป็นอยู่โดยวัฒนธรรมมลายูของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้คนมลายูมุสลิมในพื้นที่เลือกที่จะกำหนดอัตลักษณ์ของตนให้แตกต่างจากคนไทยตามแบบของรัฐ เพราะในขณะที่ทางการใช้เรียกกลุ่มนี้ว่า ไทยมุสลิมคือคนสัญชาติไทยและเชื้อสายไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่คนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับเรียกตนเองว่าคนมลายู เชื้อสายมลายู เชื้อชาติมลายู และนับถือศาสนาอิสลาม จะยอมรับในการเป็นคนในสัญชาติไทย เพื่อประสงค์จะเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อทำหนังสือเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ หรือการศึกษาต่อเท่านั้น ซึ่งมีนัยว่าปฏิเสธความเป็นคนไทย (เชื้อชาติไทย) ตามที่รัฐพยายามกำหนดให้ เพราะความเข้าใจของคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูเห็นว่าคนไทยที่มาจากคำว่า “สยาม” หมายถึงคนที่นับถือศาสนาพุทธ และเข้าใจว่าภาษาไทยคือภาษาของชาวพุทธศาสนา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนมุสลิมส่วนหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ ความพยายามในการสร้างความเป็นไทยให้กับคนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกลไกของรัฐในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีส่วนในการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในพื้นที่ จนทำให้คนมุสลิมบางส่วนปฏิเสธความเป็นคนไทยที่รัฐได้ยึดเหนี่ยวสร้างขึ้น

คนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้ ด้วยการใชภษามลายูท้องถิ่น ศาสนาและวัฒนธรรมตามแบบอิสลาม เพื่อการเป็นมุสลิมที่ดี ในขณะที่อีกด้าน รัฐไทยพยายามใช้กลไกของตนผสมผสานกลมกลืนสังคมมลายูมุสลิมให้มีความเป็นไทยเหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศมากขึ้นเช่นกัน โดยผ่านการใช้กลไกของระบบราชการ ไม่ว่าจะเป็ความพยายามเข้าไปปฏิรูปการจัดการศึกษาแบบอิสลาม หรือการเปลี่ยนชื่อสถานที่จากภาษามลายูท้องถิ่นให้เป็นภาษาไทย ด้วยยึดมั่นและศรัทธาในอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูมุสลิม ทำให้เห็นว่าเครื่องมือของการรักษาอัตลักษณ์มลายูมุสลิมคือภาษามลายูและศาสนาอิสลาม แต่สำหรับคนมลายูมุสลิม ภาษามีความสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์ ความศรัทธาในศาสนา อีกนัยหนึ่ง ดังที่พบว่าภาษามลายูท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าใครเป็นหรือไม่เป็นมลายู และเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความทรงจำกลับไปสู่ประวัติศาสตร์อันรุ่งเรืองของปัตตานี โดยเฉพาะในยุคที่ปัตตานีอยู่ใต้อิทธิพลของศาสนาอิสลามได้มีการนำอักษรอาหรับมาเขียนในระบบภาษามลายู ดังนั้น ภาษามลายูที่เขียนด้วยภาษาอาหรับจึงไม่เพียงมีคุณค่าในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางศาสนา ทั้งในแง่ของการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ภาษามลายูเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นเกียรติภูมิของคนมลายูมุสลิมเชื้อสายมลายูเช่นเดียวกัน

การถือหลักปฏิบัติศาสนาอิสลามเป็นเรื่องที่มุสลิมให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการทำการละหมาด การถือศีลอด การบริจาคทานแก่ผู้ยากไร้ ล้วนเป็นข้อพึงปฏิบัติสำหรับมุสลิมที่ดี

ครอบคลุมทั้งเรื่องการกิน การอยู่ การแต่งกาย และความประพฤติปฏิบัติต่างๆ เพราะฉะนั้นมุสลิมต้องปฏิบัติตามกรอบของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุป สังคมและวัฒนธรรมหลายของคนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้ แต่ทางด้านรัฐไทยมีความพยายามสร้างความเป็นไทยให้กับคนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยกลไกของรัฐในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการยอมรับความแตกต่าง จึงกลายเป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน

4) ด้านการศึกษา

ศาสนาอิสลามในฐานะที่เป็นสถาบันศาสนาที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการศึกษาของมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง และการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่มุสลิมจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะการศึกษาทางศาสนาที่กำหนดว่ามุสลิมทุกคนต้องศึกษาอิสลามให้รู้และเข้าใจเพื่อการปฏิบัติและการดำเนินชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงหลุมฝังศพ ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อว่าหากศาสนิกชนของอิสลามได้ศึกษาสรรพวิชาмаกเพียงใด ก็จะมี ความซาบซึ้งต่อโอองการที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์อัลกรุอานมากขึ้นเพียงนั้น เพราะฉะนั้นการจัดการตามศาสนาอิสลามในประเทศไทยแบบดั้งเดิมที่ว่าปอเนาะ (Pondok) เป็นสถาบันการศึกษาหนึ่งที่ทำเนิการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลาม และมีบทบาทในการจัดการศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มานาน โดยนอกจากปอเนาะจะเป็นสถาบันที่ให้การศึกษแก่เยาวชนแล้ว ยังเป็นสถาบันที่ให้การสงเคราะห์ประชาชนมุสลิมไม่ว่าด้านการศึกษา การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยแก่ผู้ด้อยโอกาส จนเป็นที่ยอมรับนับถือ เพราะโต๊ะครูหรือครูสอนศาสนาซึ่งเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามให้แก่นักเรียนในปอเนาะได้มีบทบาทต่อการสอนศาสนาอิสลามให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วยในด้านที่ไม่เป็นทางการ จึงเห็นได้ว่าปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของชุมชนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาการจัดการสอนศาสนาของปอเนาะคือสมมติฐานของรัฐแต่เดิมที่เชื่อว่าปอเนาะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นความคิดที่อยู่บนฐานรากของสภาพการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากพิจารณาทำที่ของรัฐที่มีต่อการศึกษาของปอเนาะตั้งแต่แรกเริ่มนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามในการควบคุมบทบาทของสถาบันการศึกษาประเภทนี้เพื่อมิให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ เช่นเดียวกับการแก้ไขปัญหาด้านสังคมหรือการเมืองที่เป็นการก่อกวนความเป็นมุสลิมลงจนเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้ง

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐสามารถเข้าไปจัดการศึกษาของปอเนาะให้กลายเป็นสภาพมาเป็นสถาบันการศึกษาประเภทต่างๆ เช่น ปอเนาะดั้งเดิมซึ่งยังคงมุ่งเน้นการสอนศาสนาเพียงอย่างเดียว โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีการเรียนการสอนทั้งสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการและการจัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม รวมถึงการเข้าไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสามัญของรัฐในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา แต่ปัญหาดังกล่าวคือการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ อันเนื่องจากหลายสาเหตุ ที่สำคัญคือนักเรียนในระดับประถมศึกษาและในระดับมัธยมในโรงเรียนสามัญของรัฐและเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในวิชาสามัญอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา เช่น ครู

กล่าวโดยสรุป สถาบันการศึกษาปอเนาะเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของศาสนาอิสลาม และมีบทบาทในการจัดการศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้มานาน รัฐมองว่าปอเนาะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ จึงพยายามเข้ามาจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งการจัดการศึกษาของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดความเข้าใจวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยมุสลิมในพื้นที่ และยังสร้างความรู้สึกหวาดระแวงและชิงชังในอำนาจอีกด้วย

5) ด้านกระบวนการยุติธรรม

การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตลอดจนสร้างความขัดข้องใจในหมู่ประชาชนโดยไม่มีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิด เช่น กรณีกรือเซะและกรณีตากใบ เป็นต้น กลายเป็นการสร้างวัฒนธรรมของการไม่ต้องรับโทษและสร้างความชอบธรรมจากการกระทำดังกล่าว ด้วยเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นวิธีคิดที่สามารถกระทำได้ แต่การรักษาความมั่นคงของมนุษย์และการรักษาสีทิมมนุษย์ชนก็เป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดมิได้ ทั้งนี้ การหายตัวไปของประชาชนในพื้นที่เป็นอีกกรณีหนึ่งที่แสดงถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะแม้จะมีเสียงเรียกร้องให้รัฐบาลใช้กลไกของตนสืบสวนหาผู้กระทำผิด แต่รัฐบาลยังคงมีท่าทีไม่จริงจังด้วยการปฏิเสธที่จะเปิดเผยรายงานของทางการเกี่ยวกับข้อมูลการสูญเสียของประชาชน และการให้สัญญาว่าส่งมอบผู้กระทำผิดมาลงโทษ ก็เป็นเพียงการลดกระแสสังคมและลดแรงกดดันทางการเมืองเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ความยุติธรรมไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้ารัฐยังใช้อำนาจด้วยความรุนแรงและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกฎหมายได้ให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐทำผิดแล้วไม่ต้องรับโทษทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และวินัย กล่าวได้ว่าอำนาจหน้าที่ของพระราชกำหนดฯ นี้ตอกย้ำให้เห็นถึงความบ่มเพาะวัฒนธรรมของการไม่ต้องรับโทษของเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงทำให้มี “ผู้ร้าย” เกิดขึ้นอีกมาก ความรุนแรงในพื้นที่จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้ไม่เกิดความยุติธรรมในพื้นที่ดำเนินต่อไป (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร, 2553 : 12-21)

2.2 วิเคราะห์เงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากอดีตมาถึงปัจจุบัน สามารถสรุปเงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้ง ได้ดังนี้

1) เงื่อนไขโดยรวม

จากรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งได้ศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีข้อสรุปเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาที่สอดคล้องกันว่า ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปมปัญหาและเงื่อนไขที่นำมาใช้ขยายวงของปมปัญหา เพื่อแสวงประโยชน์ เฉพาะกลุ่ม กล่าวคือ ปมปัญหาที่แท้จริง เป็นปัญหา การแบ่งแยกดินแดนที่เชื่อมโยงมาจากปมประวัติศาสตร์ ซึ่งกลุ่มก่อ

ความไม่สงบ กำหนดเป็นเป้าหมายสุดท้ายในการเคลื่อนไหวต่อสู้เอาชนะโดยใช้ปัจจัยเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการ เพื่อเคลื่อนไหวปลุกปั่นขยายวงของปมปัญหาได้แก่

- เงื่อนไขพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมสังคมที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ได้ถูกนำไปปลุกปั่นเพื่อปลุกฝังความคิดและความเชื่อที่ผิดๆ รวมทั้งสร้างความรู้สึกแปลกแยกในหมู่ประชาชน

- เงื่อนไขพื้นฐานทางการเมืองการปกครองซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ และความไม่เป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมทำให้เจ้าหน้าที่เข้าไม่ถึงประชาชนและไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชน ได้ส่งผลให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ

- เงื่อนไขพื้นฐานทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำกับพื้นที่อื่น เนื่องจากระบบเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เข้มแข็ง และกระจายผลการพัฒนาอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน และความยากจนค่อนข้างมาก รวมทั้งคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำโดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขที่หล่อเลี้ยงปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ให้ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ นโยบายการแก้ปัญหาที่ไม่สอดคล้อง กับความต้องการของประชาชน และขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ที่ใช้ความรุนแรงต่อประชาชน การสนับสนุนจากต่างประเทศ ตลอดทั้งการปฏิบัติของกลุ่มผู้มีอิทธิพลค้าของเถื่อน และยาเสพติดที่มีแนวโน้มมีความรุนแรงสูงในพื้นที่ เงื่อนไขต่างๆ ดังกล่าวนี้ ถูกนำมาขยายผลต่อเติมเสริมแต่ง หรือแม้แต่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในรูปของข่าวลือ การบิดเบือนหลักศาสนาโดยกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างแนวร่วมและสร้างความเกลียดชังต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และเมื่อผสมผสานกับความเชื่อที่เจ็บปวดจากประวัติศาสตร์ในอดีตที่สะสมความรับรู้มาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นปัจจัยที่หล่อเลี้ยงความรุนแรงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2) เงื่อนไขความขัดแย้งในประวัติศาสตร์

ภูมิหลังของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐ หรือสมัยหนึ่งที่ทางราชการเคยเรียกว่า ขบวนการแบ่งแยกดินแดน หรือขบวนการโจรก่อการร้าย หรือกลุ่มก่อความไม่สงบ ที่รู้จักกันในปัจจุบัน แท้จริงแล้วมีความเป็นมาที่ยาวนานคู่กับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย ที่สำคัญคือ ได้มีนักวิชาการด้านความมั่นคงจำนวนมากเชื่อมั่นว่าภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานีในอดีตคือพลัง 1 ใน 3 ส่วนของพลังแห่งอุดมการณ์การต่อสู้ของขบวนการแบ่งแยกดินแดนรุ่นใหม่ที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีข้อมูล ภูมิหลังประวัติศาสตร์ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสังเขปนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันกล่าวคือ การเข้าใจประวัติศาสตร์ปัตตานีเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความมั่นคงของชาตินั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล และความเป็นกลาง จุดเริ่มต้นจึงอยู่ที่การตั้งกรอบคิดที่เป็นกลาง และตามมาด้วยการตั้งสมมุติฐานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม ที่สื่อกันอยู่ตลอดเวลา จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และเกิดปัญหาความแตกต่าง ในความเข้าใจของคนปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์ มองว่าการที่มีความเชื่อว่าหัวเมืองมลายูภาคใต้ เป็นดินแดนของใครมาก่อน ไม่อาจจะเข้าใจรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหา ในปัจจุบันที่เกิดจากอดีตได้ เนื่องจากการมองแบบดังกล่าวอาศัยฐานคิดว่าด้วย

ข้าราชการตำรวจและฝ่ายปกครอง ซึ่งแม้ว่าวิกฤตการณ์ครั้งนั้น จะผ่านพ้นไปแล้ว แต่ความรู้สึกไม่พอใจและภาพลักษณ์ ดังกล่าว ก็คงมีอยู่ในหมู่ชาวมลายูมุสลิมทางภาคใต้เสมอ จนส่งผล ให้มีความไม่สงบเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 การก่อความไม่สงบในภาคใต้ก็คงเป็นการปฏิวัติเชิงรัฐศาสตร์ ที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ ขณะที่รัฐบาลไทย กำลังมุ่งเน้นการเอาชนะ การขยายอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรง คู่ขนาน กับการทำงานจิตวิทยามวลชน ทำให้เหตุการณ์วิกฤตภาคใต้เริ่มสงบลงในช่วง พ.ศ. 2525 แต่ก็ยังเป็นช่วงสั้นๆ เท่านั้น

จากผลการศึกษารายงานการวิจัยและรายงานการศึกษาปัญหาของคณะทำงานต่างๆ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคง ที่มีต่อสภาพปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่นั้นมีหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการเมืองการปกครอง การศึกษา การต่างประเทศ เศรษฐกิจ ยาเสพติด การแย่งชิง ผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อประชาชน ของเจ้าหน้าที่รัฐ บางส่วน ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ การกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การขัดแย้งกันเองของเจ้าหน้าที่ การค้าของเถื่อน การประทุพติมิชอบในวงราชการ การเคลื่อนไหวต่อสู้กับอำนาจรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดน การไม่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา กระแสการเมือง ระดับสากลที่ส่งผล สะเทือนต่อเจตคติของประชาชนบางกลุ่มในประเทศ เช่น การปฏิวัติอิสลาม การปฏิเสธโลกาภิวัตน์ ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ปัตตานี ผลพวงจากนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐในอดีต ความต้องการปกป้องอัตลักษณ์ของคนเชื้อสายมลายู ตลอดถึงความผิดพลาดเชิงนโยบายของรัฐบาลที่ตัดสินใจยุบเลิกหน่วยงานสำคัญที่ยังจำเป็นต่อภารกิจด้านความมั่นคง อันได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ 43 (พตท.43) และเขตการศึกษา 2 แม้ผลการศึกษาจะพบว่ามีปัญหาหลายประการที่ซับซ้อนกันอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนยากที่จะสังเกตแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นปัญหาหลักที่มีอิทธิพลต่อปัญหาอื่นๆ แต่เมื่อกำหนดให้สถานการณ์ความไม่สงบเป็นโจทย์แล้วหาคำตอบว่าอะไรคือปัญหาใจกลางของสถานการณ์ การค้นหาคำตอบดังกล่าวผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้องมีความคิดจิตใจที่เป็นกลางศึกษาพิจารณาปรากฏการณ์ และหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างรอบคอบ ไม่น้อมเอียง ไปกับความรู้สึกและประสบการณ์เดิมใดๆ ของตน ผู้ศึกษาก็จะค่อยๆ มองเห็นภาพความจริงของสถานการณ์ความไม่สงบอย่างชัดเจนได้ โดยอาศัยหลักการพิจารณาข้อมูล รายงานการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรายงานการสอบสวนขยายผล ของเจ้าหน้าที่ภาคสนาม จากคำให้การของประชาชนผู้ประสบเหตุรุนแรงโดยตรง ตลอดถึงคำรับสารภาพของสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ดังกล่าว ทำให้ทราบว่า "ผู้ก่อความไม่สงบที่แท้จริงขณะนี้ คือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีกลุ่ม B.R.N. Co-ordinate เป็นแกนนำ ฉะนั้นคำตอบต่อโจทย์ข้างต้นคือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน เป็นปัญหาใจกลางของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนปัญหาอื่นๆ เป็นเพียงปัจจัยรองและปัจจัยเสริมของปัญหาการเคลื่อนไหวต่อสู้กับอำนาจรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนเท่านั้น" (วิเคราะห์เงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้งของสามจังหวัดแดนภาคใต้. [Online]. เข้าถึงได้จาก : http://52011311204.blogspot.com/2011/04/blog-post_26.html. (2555, ธันวาคม 18)

3. สถานการณ์ปัจจุบันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์โลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็น ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งในเรื่องของความแตกต่างในสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และดุลอำนาจทางการเมือง การทหารของกลุ่มคนทั้งในและนอกประเทศ สถานการณ์ทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพของการเผชิญหน้ากันของอภิมหาอำนาจของโลกที่ควบคุมกระแสโลกาภิวัตน์กับกลุ่มต่อต้านซึ่งได้ใช้ความเชื่อ ศรัทธา ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมเป็นเงื่อนไขทำสงครามกันในรูปแบบสงครามการก่อการร้าย อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงในหลายภูมิภาค และรวมถึงพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพื้นที่พิเศษตามประกาศของรัฐบาล คือ มีลักษณะพิเศษในด้านการดำรงชีวิตของประชาชนทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นสังคมมุสลิมที่ใช้วัฒนธรรมอิสลามมีวิถีชีวิตเฉพาะที่แตกต่างทั้งการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งจากความแตกต่างทำให้เป็นเงื่อนไขที่กลุ่มขบวนการนำมาอ้าง เพื่อปลุกกระแสให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐ และการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่างๆ มาโดยตลอด (สมบัติ โยธาทิพย์, 2555 : 105)

1.1 สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนและเงื่อนไขจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกื้อกูลให้กลุ่มขบวนการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แสวงหาประโยชน์จากการแอบอ้างศาสนาเข้าไปปลุกฝังอุดมการณ์ให้กับเยาวชนเพื่อสืบทอดในรุ่นต่อไป ประกอบกับสภาพพื้นที่พรมแดนไทย-มาเลเซียง่ายต่อการหลบหนีหลังจากก่อเหตุร้าย ทั้งนี้ ที่ผ่านมากการก่อความไม่สงบมีลักษณะกระจายในหลายพื้นที่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบโต้ ก่อความ สร้างความสับสนต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านจิตวิทยาและความเชื่อมั่นของประชาชน

1.2 ปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากกระแสในตะวันออกกลางต่อต้านชาติตะวันตก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้กลุ่มก่อการร้ายเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากสถานการณ์ในภาคใต้

1.3 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีสาเหตุมาจากขบวนการต่างๆ กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง และการไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก อันเป็นการบ่อนทำลายอำนาจรัฐ สำหรับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ต้องพบอุปสรรคคือ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงยากต่อการแก้ไข และทำให้เหตุการณ์รุนแรงขึ้น

1.4 จากสภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปัจจุบันยังมีลักษณะต่างหน่วยต่างทำการควบคุมบังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพ การทำงานเป็นไปในลักษณะการตั้งรับไม่มีการปฏิบัติงานในเชิงรุก ทำให้ข้าราชการเสียชีวิต ประชาชนไม่มั่นใจ ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนในพื้นที่

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องเร่งทำลายโครงสร้างของกลุ่มขบวนการต่างๆ ให้รัฐสามารถพัฒนา และสร้างสันติสุขในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาคม ใจแก้ว (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านข้าราชการระดับล่าง โดยเฉพาะข้าราชการระดับล่างเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับนามธรรมสู่การปฏิบัติในพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม

ปิยนาค บุณนาค (2534: 45-46) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2475-2516 พบว่า รัฐบาลไทยตระหนักถึงปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอด นับตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน สำหรับในระหว่าง พ.ศ.2475 -2516 นั้น แม้รัฐบาลประกาศใช้นโยบายหลักเหมือนกันทั้งประเทศ แต่ในส่วนของจังหวัดภาคใต้จะตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้น เพื่อปรับนโยบายหลักนั้นให้เข้ากับสภาพบุคคลและพื้นที่ ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การสาธารณสุข และอื่นๆ บางนโยบายรัฐบาลก็กำหนดขึ้นใช้เฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษ แม้กระนั้นก็ตาม รัฐบาลบางสมัยกระทำการประหนึ่งบีบบังคับชาวไทยมุสลิม โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดความไม่พอใจต่อรัฐบาลไทยในหมู่ชาวไทยมุสลิม เป็นโอกาสให้บุคคลบางกลุ่มถือเป็นข้ออ้างเข้าแทรกแซง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา เป็นผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลมีนโยบายในการปกครองชาวไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพิเศษตามภูมิหลังทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ปัญหาที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ที่นโยบายของรัฐบาล แต่อยู่ที่ข้าราชการของรัฐ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่มากกว่า รัฐบาลจึงควรจัดให้มีการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการปรับปรุงให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

สันทัต ณ นคร (2542 : 28-29) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยมุสลิม มีเจตคติเชิงไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายและสถานการณ์การก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเจตคติที่ไม่แน่ใจต่อสาเหตุการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางที่ระดับ .01

จุมพฏ พงษ์สุวรรณ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสถานการณ์การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ในปี พ.ศ. 2531-2540 พบว่า การก่อการร้ายในประเทศไทยเกิดจากปัจจัยภายในประเทศ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยเสริม กล่าวคือ ปัจจัยภายในประเทศนั้น เกิดจากสาเหตุความเชื่อดั้งเดิมในอดีตของชาวไทยมุสลิมว่าตนเองเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้เป็นคนไทย เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวไทยพุทธจึงต้องแบ่งแยกดินแดนออกไปเป็นอิสระ เกิดจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของ

รัฐกับชาวไทยมุสลิม หรือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง และขยายไปสู่ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ที่ท้ายที่สุดประเด็นความขัดแย้งขยายบานปลายเป็นประเด็นทางการเมือง

จำรูญ ก้องศิริวงศ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของเยาวชนชนตอนโยบาย รัฐบาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาเยาวชนที่กำลัง ศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคยะลา พบว่า ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความไม่สงบในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนมากอยู่ในระดับปานกลาง มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ มากที่สุด และระดับประสบการณ์จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ และมีประสบการณ์ตนเองเคยได้รับผลกระทบจากผู้ก่อความไม่สงบมากที่สุด

ดาวุฒิ ษา (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้นำศาสนา อิสลามที่มีต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าผู้นำศาสนามีความ คิดเห็นว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ แนวทางการบริหารจัดการของรัฐ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม และขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเอกลักษณ์พื้นฐานของประชาชนในพื้นที่

คณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาปัญหา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา (2542:5-2) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาความไม่สงบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และ สตูล พบว่า ปัญหาซึ่งประกอบด้วย ปัญหาสังคมจิตวิทยา ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหา ความยากจน ตลอดจนปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นตามมา ล้วนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุ เป็นผล หรือเป็นทั้งเหตุทั้งผลซึ่งกันและกัน ตลอดจนบางปัญหามีลักษณะเป็นตัวเร่งให้สถานการณ์ ของปัญหามีความรุนแรงขึ้นด้วย ดังนั้น การแก้ไขปัญหานั้นจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน ทุกปัญหา และจะต้องแก้ไขในเชิงบูรณาการตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปถึงระดับปฏิบัติ

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2531) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมและ การตอบสนองต่อรัฐบาล จากการศึกษาพบว่า รากฐานปัญหาที่สำคัญของชุมชนมุสลิมภาคใต้ ก็คือ ความหวาดหวั่นของชาวไทยชายแดนภาคใต้ในการสูญเสียความบริสุทธิ์ของศาสนา อันเนื่องมาจาก ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมุสลิม

สันติ ลาตีพี (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2537-2541 มีลักษณะการกำหนดนโยบายที่มาจากส่วนกลาง ประชาชนในพื้นที่ไม่มี โอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จึงส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมิได้ตอบสนอง ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

อิสมาแอ อาลี (2540 : 6-29) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ได้ข้อสรุปสำคัญดังนี้คือ สิทธิและเสรีภาพ ในการนับถือศาสนา และปฏิบัติตามหลักศาสนา รัฐต้องส่งเสริมให้ชาวมุสลิมมีวิถีชีวิตตามหลักศาสนา อิสลามและหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพในการมีสถาบันทางสังคมหรือองค์กรบริหาร และ จัดระบบการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในโครงสร้างการบริหารราชการ ให้มีหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่บริหารกิจการอิสลามในระดับกระทรวงหรือทบวง จัดให้มีศาลอิสลาม สิทธิและเสรีภาพในการจัดการและส่งเสริมการศึกษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมุสลิม รัฐต้องจัดตั้ง

องค์กรผู้บริโภคร่วมกันดำเนินการตามหลักศาสนาอิสลามทำหน้าที่รับรองตราฮาลาล สิทธิเสรีภาพในการมีสถาบันทางเศรษฐกิจตามหลักการอิสลาม

อาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ศึกษาเรื่อง พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ประชาชนมองว่า พื้นที่ปลอดภัยนั้นเป็นพื้นที่ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญสูงสุดลำดับแรกคือ ตลาด ถนน โรงเรียน และ สถานประกอบศาสนกิจของทุกศาสนา พื้นที่ปลอดภัยเป็นส่วนหนึ่งภายใต้โครงการของรัฐร่วมใจสร้างอำเภอสันติสุข โดยการผนึกกำลังร่วมกัน 3ฝ่าย คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน และ กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ มาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมินตามยุทธศาสตร์ประชาชนมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview) การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นตัวแทนของ นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informant) ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นตัวแทนของนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. คณะผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 18 คน คือเป็นตัวแทนที่ได้รับการมอบหมายจากองค์กร และเป็นองค์กรที่มีการทำกิจกรรมด้านการสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2. คณะผู้วิจัยมีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์กลุ่มจำนวน 10 คน คือเป็นตัวแทนที่ได้รับการมอบหมายจากองค์กร และเป็นองค์กรที่มีการทำกิจกรรมด้านการสร้างสันติภาพอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Indeep Interview) และ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่ปลอดภัย และ การสร้างสันติภาพ
2. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของพื้นที่ปลอดภัย และ การสร้างสันติภาพ
3. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับ การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสันติภาพพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (Indeep Interview) และ แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

คณะผู้วิจัยแบ่งความรับผิดชอบของผู้ที่จะดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indeep Interview) และ สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) ของแต่ละคน และประสานวันเวลาในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview)

ก่อนดำเนินการการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview) คณะผู้วิจัยดำเนินชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปโดยส่งเข้าไปให้กับตัวแทนองค์กรนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทราบก่อน และผู้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview) ถามประเด็นคำถามตามเครื่องมือและกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview) ของนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และภาคประชาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานด้านสันติภาพ เป็นการประมวลความคิดเห็นแล้วสรุปประเด็นที่สำคัญๆ ตามเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indeep Interview)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตัวแทนประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ และมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย และการสร้างสันติภาพ จำนวน 18 คน ซึ่งผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. สัมภาษณ์นายมุฮัมหมัดอายุป ปาทาน ประธานสภาประชาสังคมชายแดนใต้

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ในมุมมองของผมในบทบาทของสภาประชาสังคม ผมมองว่าพื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ ผู้บริสุทธิ์ทั้งหลาย ต้องปลอดภัยจากการกระทำของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนที่เห็นต่างคือคนที่สร้างสถานการณ์ ผู้บริสุทธิ์ในที่นี่ต้องครอบคลุมประชาชนทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทุกเพศ ทุกวัย ต้องได้รับการคุ้มครอง ไม่ถูกกระทำจากความรุนแรง ที่ผมพูดอย่างนั้น ก็เพราะว่าต้องการเตือนรัฐไทย ให้ดูแลปกป้องคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ให้ได้ ถ้าทุกที่ปลอดภัยผู้บริสุทธิ์ปลอดภัย พื้นที่ปลอดภัยก็มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ตาม ผมเน้นที่ผู้บริสุทธิ์ เพราะผู้บริสุทธิ์คือ บุคคลที่ไม่เกี่ยวกับความขัดแย้งเลย ไม่ใช่คู่ขัดแย้งพูดง่ายแต่พลอยได้รับผลกระทบ ความเดือดร้อนจากความขัดแย้งของคู่ขัดแย้ง ทำให้กระทบในการดำรงชีวิตเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนี้แหละที่น่ากลัว เราต้องรีบจัดการให้เร็วที่สุด

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นในชุมชนก่อน เพราะชุมชนเป็นสถานที่เล็กๆ ง่ายต่อการควบคุมและสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะรู้จักทั้งหมด มีความสนิทสนม ไว้นื้อเชื่อใจกันมาก คงจะเป็นการเริ่มต้นที่ไม่ยากมาก เพราะว่าการเริ่มต้นในพื้นที่ที่ไม่ยากมากนัก มีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จก็ได้

พื้นที่ปลอดภัยจะเริ่มในระดับใดก่อน ผมว่า และยืนยันว่าในเมื่อต้องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยแล้ว ควรเริ่มต้นระดับอำเภอ เพราะว่ารระดับอำเภอมันจะไม่เล็กและไม่ใหญ่ ลองพิจารณาเลือกอำเภอที่มีความพร้อมที่สุดก่อน เลือกอำเภอที่มีกองกำลังทั้งกลุ่มรัฐ Party A และกลุ่มความเห็นต่างปาร์ตี้บี ที่เป็นจำนวนมาก และผมว่าเลือกอำเภอที่มีเหตุการณ์ด้วย เพราะว่ารอำเภอ

ที่เกิดเหตุการณ์บ่อยครั้งจะมีปัจจัยและมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าอำเภอที่ไม่เกิดความขัดแย้ง เพราะอย่างน้อยก็มีบทเรียนและวิธีแก้บ้าง

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

การทำพื้นที่ปลอดภัยให้เป็นรูปธรรมสามารถ ดำเนินการได้ ถ้าทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ เพราะวางแผนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือเป็นอย่างดี ทุกภาคส่วนต้องมีองค์ความรู้และทักษะทางด้านการจัดการความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีคณะกรรมการชัดเจน โดยเลือกตัวแทนของฝ่ายรัฐหรือเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง Party A เลือกตัวแทนของกลุ่มคนเห็นต่าง Party B ผู้แทนของภาคประชาสังคม CSO ที่อยู่ในพื้นที่ ถามว่าทำไมต้องเชิญหรือเลือกตัวแทนของประชาสังคมจริงๆ เพราะภาคประชาสังคมที่อยู่ในพื้นที่จะมีความรู้ความเข้าใจ ต่อการแก้ปัญหาต่างๆได้ และผู้นำสี่เสาหลักก็มีส่วนสำคัญในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีความรุนแรง ทุกคนทุกเพศทุกวัย สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีความมั่นใจในความปลอดภัย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่อ่อนแอไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี ต้องได้รับการดูแลคุ้มครองเป็นอย่างดี ผู้นำศาสนาทุกศาสนาต้องได้รับการดูแลคุ้มครองเป็นอย่างดี เพราะว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงกับบุคคลเหล่านี้ มันง่ายต่อการขยายไปสู่ความขัดแย้ง

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

คำถามนี้ ดีมากครับอาจารย์ ที่ฝ่ายรัฐกำลังทำอยู่แต่ไม่สำเร็จนั้นส่วนหนึ่ง เพราะว่าเราหรือทั้งสองฝ่าย ทั้ง Party A และ Party B ยังไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจน ถ้าไม่มีข้อตกลงแล้วเราจะเดินได้อย่างไร

ข้อตกลงต้องเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ ผมมองว่าข้อตกลงในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 1) ต้องมีคณะทำงานที่ชัดเจน ต้องมีจำนวนกี่คนมีใครบ้างต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ เป็นบุคคลที่เข้าใจปัญหา รากเหง้าของปัญหา 3 จังหวัดจริงๆ ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คณะกรรมการต้องมีความจริงจัง คือ ต้องตั้งใจ มุ่งหวังให้การแก้ปัญหานี้สำเร็จอย่างรวดเร็วที่สุด 2) ต้องมีฝ่าย Monitor ต้องมีฝ่ายที่กำกับผล ติดตามประเมินผลว่า เป็นการดำเนินการเป็นอย่างไร

ข้อตกลงทั้งสองฝ่ายต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจน ว่าเหตุการณ์ความสงบในพื้นที่ที่กำหนดต้องไม่มี ถ้ามีแล้วต้องตรวจสอบให้ได้ว่ากลุ่มใดฝ่ายใดเป็นผู้กระทำ

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้อง มีการรณรงค์ให้มีการช่วยกันผลักดันให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยให้ได้ อัยารอคคนข้างนอก ปัญหาในพื้นที่เราปัญหาในชุมชนของเราประชาชนต้องช่วยกันรณรงค์ช่วยกันคิดช่วยกันเสนอหาแนวทาง เพื่อให้เกิดความปลอดภัย

ประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันปกป้องผู้บริสุทธิ์คุ้มครองผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ได้รับอันตรายจากสถานการณ์ความไม่สงบ เรียกร้องไม่ให้มีการมาทำร้ายผู้บริสุทธิ์

ผู้นำศาสนาก็เป็นประชาชนในพื้นที่เหมือนกันผู้นำศาสนาต้องช่วยกันพูดช่วยกันแนะนำให้ประชาชนช่วยกันปกป้องช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยและกลุ่มคนอีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญในพื้นที่ในมุมหนึ่งก็เป็นประชาชนเหมือนกัน คือ ภาคประชาสังคม ฉะนั้น ภาคประชาสังคมในพื้นที่ต้องพูดเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้มาก พูดได้พูดไปเลย

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กร 1 องค์กรแรกเลย คือ ภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมต้องลงไปทำความเข้าใจกับภาคประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัย บางครั้งภาคประชาสังคมประชาชน ยังเฉยๆกับเรื่องนี้ เขาก็มีเหตุผลของเขาที่จะเฉยๆต้องไปคลุกคลีให้มากๆ เราก็รู้ร่วมกันอยู่ว่า ภาคประชาสังคมก็เป็นลูกหลานของประชาชนในพื้นที่ ภาคประชาสังคมพูดอะไรออกมาประชาชนจะเชื่อ จะปฏิบัติตาม และจะให้การยอมรับ แต่ผมขอให้มันเป็นภาคประชาสังคมที่มีเครือข่ายจริง เพราะว่าเราต้องขยายเรื่องพื้นที่ปลอดภัยให้กว้างมากขึ้น

สถาบันการศึกษาในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย นักวิชาการในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นนักวิชาการสถาบันวิชาการ สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่เป็นกลางได้มากที่สุดนะ ประชาชนให้การยอมรับ นักวิชาการที่มีความรู้เรื่องสันติวิธี ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

ต้องศึกษาประสบการณ์จากพื้นที่ที่เคยเกิดความขัดแย้ง แล้วสามารถ จัดการเรื่องความขัดแย้งได้ ไม่ว่าจะเป็น Iceland Aceh Mindanao นักวิชาการต้องหาข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ของประเทศเหล่านี้ว่าเขาจัดการอย่างไรทำไมถึงเขาทำได้ ทำไมเขาทำแล้วประสบความสำเร็จ แต่ทำไมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้บ้านเราถึงยังแก้ไม่ได้ นักวิชาการต้องไปศึกษาดูงานสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับกลุ่มต่างๆที่อยู่ในพื้นที่ขัดแย้งในประเทศต่างๆ เหล่านี้

อีกกลุ่มหนึ่งคือ คู่ขัดแย้งต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นก็เกิดจากความไม่เข้าใจ หรือการมีมุมมองต่อพื้นที่ที่แตกต่างกัน คู่ขัดแย้งกับรัฐต้องบอกต่อ ต้องสั่งการให้ฝ่ายกองกำลังได้หยุดสร้างสถานการณ์หรือก่อเหตุความรุนแรง

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

1. ต้องมีตัวแทนของฝ่ายรัฐเข้ามาเป็นคณะทำงาน ซึ่งกลุ่มนี้คือตัวแทนข้าราชการที่ทำงานด้านความมั่นคง นักปกครอง
2. ต้องมีตัวแทนของฝ่ายที่เห็นต่างเข้ามาเป็นคณะทำงาน
3. ต้องมีตัวแทนนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เข้ามาเป็นคณะทำงานด้วยเพราะว่านักวิชาการเป็นคนในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาเป็นอย่างดี และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน
4. ต้องมีตัวแทนภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่เข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย

5. อีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย คือตัวแทนของผู้นำสี่เสาหลักในพื้นที่ อย่าลืมนำ ผู้นำสี่เสาหลักเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ เคารพนับถือ จากประชาชนในพื้นที่

2. สัมภาษณ์นายรักชาติ สุวรรณ ประธานกลุ่มไทยพุทธเพื่อสันติภาพ

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัย คิดอย่างไร ผมมองว่าอย่างนั้นอาจารย์ พื้นที่ปลอดภัยก็เหมือนกันกับพื้นที่กลาง เป็นพื้นที่ที่สามารถ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ คุยกันได้ปรึกษาหารือกันได้ เช่น โรงเรียนก็เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนมหาวิทยาลัยก็เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักศึกษา ความคิดของเด็กๆเราก็คิดกันไม่ได้ พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีกรอบชัดเจนนะผมว่า กำหนดขนาดพื้นที่ให้ชัดเจนเลยว่าต้องมีพื้นที่ขนาดไหนใครรับผิดชอบส่วนไหนต้องให้ชัดเจนในเมืองจะเห็นภาพชัดเจนเพราะมีการควบคุมได้และมีการดำเนินการอยู่แล้วแต่เราไม่ได้พูดถึง ความจริงในเมืองคือในตัวจังหวัดเขาทำอยู่แล้ว คือให้เร็วในเมืองก่อนแล้วค่อยขยายไปต่อเรื่อยๆ

อีกประเด็นหนึ่งในเรื่องของพื้นที่ปลอดภัยคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ พุดง่ายๆคือ เสียงของประชาชนในพื้นที่ต้องได้รับการยอมรับ หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานด้านความมั่นคงต้องฟังและเคารพเสียงของประชาชน ถ้าไม่ฟังเสียงของประชาชนแล้วเท่ากับว่ารับทำงานตามอำเภอใจ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

ผมมองว่าจุดเริ่มต้นสำคัญมากๆถ้าเราเริ่มต้นดีความสำเร็จก็ อาจเกิดขึ้นได้ ผมว่าน่าจะเสนอเริ่มจากจุดเล็กๆ ไว้ก่อนเลย คือ เริ่มที่บ้าน เริ่มในระดับชุมชนในทุกคนและสำนึกถึงความปลอดภัยช่วยกันดูแลสอดส่องว่าในชุมชนของตัวเองมีอะไรผิดปกติไหม มีใครเข้ามาไหม ถ้ารู้ว่าทำอะไรแปลกก็ต้องช่วยกันแจ้งให้ผู้หลักผู้ใหญ่หรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อหาแนวทางออก ร่วมกันต่อไป ถ้าจะให้ดี ทุกคนช่วยกันปกป้อง มีการตั้งคณะกรรมการดำเนินการด้านความปลอดภัยในชุมชนที่เป็นระดับชุมชนแล้ว แข่งความรับผิดชอบ ใครดูแลบริเวณไหน ส่วนไหน ถ้าทุกคนช่วยกันดูแลปัญหาจะไม่เกิด คนนอกที่ที่จะมาทำไม่ดีหรือนำความเดือดร้อนในชุมชน ก็ไม่กล้า เพราะรู้ว่าชุมชนนี้มีความเข้มแข็ง และไทยมุสลิมที่ใกล้เคียงกัน แต่ว่าทางอำเภอต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในอำเภอนั้นๆได้รับรู้ด้วย ไม่เอาแล้วแบบที่ประชาชนไม่รู้เลยว่าอำเภอกำลังทำอะไรกัน เมื่อเราทำแล้วในระยะเวลาหนึ่งก็ต้องมีการประเมินผลว่า ผลการปฏิบัติงานการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในระดับอำเภอ ดำเนินการไปถึงไหนมีปัญหาและอุปสรรคตรงไหนบ้าง อันนี้ก็สำคัญเหมือนกัน

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

การที่จะทำให้ การทำพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดเป็นรูปธรรมนั้น คือ เราต้องเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอด้วย ที่ฝ่าย ของประชาชนแทบไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นเลย แล้วจะเป็นรูปธรรมได้อย่างไร ชุมชนต้องเสนอให้มีกฎระเบียบ

ประจำหมู่บ้าน ต้องทำเป็นแผนชุมชน กำหนดแผนชุมชนเลย ให้ประชาชน มาทำ มาร่วมกัน แสดงความคิดเห็น ไม่ใช่แสดงความคิดเห็นอย่างเดียวต้องทำด้วย

พื้นที่ปลอดภัยในบ้านเราต้องมีการกำหนดขอบเขต การมีอาวุธที่ชัดเจนด้วย สถานที่ใดสามารถพกปืนได้ สถานที่ใดไม่สามารถพกปืนได้ ถ้าเป็นอย่างนี้น่าจะเป็นรูปธรรมนะ

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ทุกคนอยู่แล้วมีความสุข มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันไม่มีความหวาดระแวง ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องอยู่อย่างปลอดภัย สามารถไปไหนมาไหนได้อย่างไม่มีความกังวล สามารถประกอบอาชีพของตัวเองได้อย่างมีความสุข นี่คือลักษณะของพื้นที่ปลอดภัย อีกรูปแบบคือ ต้องไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงต้องไม่มี

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีมิติของการอยู่ร่วมกัน ต้องปลูกฝังเรื่องเศรษฐกิจ ยกกระตักเพิ่มรายได้ของประชาชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดด้วย สบายๆ คือ พื้นที่ปลอดภัยอย่ามองเรื่องความปลอดภัยอย่างเดียว เรื่องปากท้องเรื่องการทำมาหากินด้วย

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงสำคัญมาก ที่ทำทำกันอยู่เรายังไม่ได้ทำตามข้อตกลงนะ ข้อตกลงยังไม่มีเลย ผมว่าข้อตกลงนั้นต้องรับฟังจากประชาชนทั้งฝ่ายรัฐ Party A และฝ่ายเห็นต่าง Party B ต้องรับฟังความคิดเห็น หรือข้อตกลง ข้อคิดเห็นนั้นต้องมาจากประชาชนในพื้นที่ เพราะอะไรรู้ไหม ประชาชนเป็นคนอยู่ในพื้นที่ที่ประชาชนคือผู้ที่ได้รับการได้รับผลกระทบโดยตรงนี้แหละที่ผมมองว่าข้อตกลงต้องมาจากประชาชน

ข้อตกลงที่มาจากฝ่ายรัฐและฝ่ายเห็นต่าง ด้วย คือ เอาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ผนวกกับข้อเสนอของฝ่ายรัฐและฝ่ายเห็นต่าง มาหลอมรวมกันเป็นข้อตกลง ข้อตกลงที่สำคัญที่สุดคือ ต้องทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยและชีวิตทรัพย์สิน

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ประชาชนมีบทบาทอยู่แล้วแต่วันนี้ถามว่าประชาชนมีบทบาทใหม่ คำตอบคือยัง ผมว่าประชาชนในพื้นที่ต้องมีบทบาทในการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด ปัญหาบางปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เจ้าหน้าที่ไม่รู้ประชาชนต้องสะท้อนปัญหาให้ถึงให้ได้

ประชาชนในพื้นที่ต้องทำความเข้าใจกับปัญหาความไม่สงบและปัญหาความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ ต้องเรียนรู้ปัญหาเรียนรู้ที่จะแก้ไข เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยกัน ต้องรู้จักกันและเข้าใจกัน แล้วสิ่งดีๆก็จะเกิดขึ้น จะโดดเด่นขึ้นมา

ประชาชนในพื้นที่ต้องมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพราะว่าข้อเสนอแนะของคนในพื้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เสียงของประชาชนในพื้นที่สามารถเป็นตัวกำหนดความต้องการความเคลื่อนไหวของชุมชนได้

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยโดยให้ภาคประชาสังคมเชื่อมโยงกับองค์กรภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงหมายความว่า ภาคประชาสังคมกับภาครัฐ ต้องเคลื่อนไปด้วยกันทำงานร่วมกันคือ ต้องยอมรับซึ่งกันและกัน ต้องยอมรับว่าแต่ละฝ่าย มีความสามารถ และโดดเด่น เชี่ยวชาญที่ไม่เหมือนกัน แต่สามารถนำจุดเด่นของแต่ละภาคส่วน มาใช้ทำให้งานสำเร็จได้

ฝ่ายที่เห็นต่างก็ต้องเอามาร่วมเป็นคณะทำงาน ด้วย เพราะจะได้รู้ว่าฝ่ายเห็นต่างต้องการให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่แก้ไขตรงไหนมี ตรงไหนที่สามารถทำได้ก่อน ตรงไหนที่ต้องใช้เวลาในการแก้

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

โครงสร้างหรือคณะบุคคลที่รับผิดชอบมีหน้าที่ในการสร้าง พื้นที่ปลอดภัยต้องมีหลายๆ ฝ่าย หลายภาคส่วนถึงสามารถแก้ไขได้

เริ่มที่ตัวแทนของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของพื้นที่ ต้องส่งตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย เพราะว่าตัวแทนฝ่ายรัฐจะรู้ในเรื่องของกฎหมายหรือข้อจำกัดที่จะต้องเข้ามาแก้

ตัวแทนของกลุ่มคนเห็นต่าง ก็ต้องเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย เพราะจะได้คุยจะได้นำเสนอความต้องการว่าคนเห็นต่างต้องการอะไรจะสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องทำอย่างไรบ้าง

ตัวแทนภาคประชาสังคม กลุ่มนี้ต้องเข้ามาเป็นคณะกรรมการ เพราะว่าตัวแทนภาคประชาสังคมสามารถเป็นตัวกลางได้ดีที่สุด เชื่อมโยงกับทั้งสองฝ่ายได้ อีกกลุ่มหนึ่งที่พวกเราลืมไม่ได้คือคนในพื้นที่ ผู้นำในชุมชนผู้นำสี่เสาหลัก ต้องเข้ามาเป็นคณะกรรมการสร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วย

3. สัมภาษณ์นาย อัครวัฒน์ หะยีโยชะ นายกสมาคมประชาสังคมจังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ผมมองว่า 2 ส่วนหรือ 2 ระดับอย่างนี้นะ ระดับกว้างหรือเชิงใหญ่หน่อย พื้นที่ปลอดภัยคือ พื้นที่ทั้งหมดในสามจังหวัดบ้านเราคน 3 จังหวัดมีความรู้สึกว่าจะอยู่แล้วมีความปลอดภัย ไม่ว่าจะ เป็นชนชุมชนพุทธ ชุมชนมุสลิมในตลาด ในพื้นที่สาธารณะ มีความปลอดภัย อีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นระดับจุลภาค เป็นพื้นที่เล็กๆพื้นที่ที่คนใช้กันทำกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่พบปะพื้นที่จับจ่ายซื้อของ สถานศึกษาตลาด ศาสนสถาน วัด มัสยิด ไม่มีเสียงปืนไม่มีเสียงระเบิด ทุกคนอยู่แล้วมีความรู้สึกปลอดภัย ผมอยาก ยกตัวอย่างมัสยิด มัสยิดที่เราปฏิบัติศาสนกิจทุกวันพวกเราสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ เพราะมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ประชุมสถานที่จัดกิจกรรมการพูดในมัสยิดกับคนที่อยู่ในมัสยิดต้องมีความปลอดภัยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกที่

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีความปลอดภัยในทุกมิติของการอยู่ในสังคมที่มีสถานการณ์ไม่สงบแบบนี้ การแสดงความคิดเห็นการประชุม ควรมีความปลอดภัยด้วย นักวิชาการ ศาสนาที่เป็นผู้รู้ทางศาสนาสามารถเผยแพร่ข้อมูลทางศาสนาได้มาพูดเรื่องศาสนาก็ได้ ที่ผมพูดอย่างนี้ บางพื้นที่ แม้กระทั่งเรื่องศาสนาที่ไม่สามารถที่จะอธิบายบรรยายได้อย่างเต็มที่เหมือนมีอะไรมาคุมอยู่

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

ผมว่าเริ่มจากจุดเล็กๆก่อนขอเริ่มที่ระดับครอบครัวก่อนเลย ทุกบ้านทุก หลังคาเรือนต้องปลอดภัย ความปลอดภัยต้องมีในทุกครอบครัว ต่อมาก็เริ่มขยายไปถึงจุดที่ใหญ่ขึ้น จุดที่มีคนมากขึ้น ความปลอดภัยบนท้องถนน จะไปไหนตรงไหนบนท้องถนนต้องมีความปลอดภัย จะขับรถไปไหนไม่ต้องระแวงเลยในสถานศึกษาในโรงเรียนต้องมีความปลอดภัยขึ้นชื่อว่าโรงเรียนต้องมีความปลอดภัยบางครั้งบ้านเราในสถานศึกษาก็ยังไม่ปลอดภัย

ในตลาดเราต้องทำเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ได้คนจะมาซื้อของก็ซื้อของอย่างมีความสุขจะซื้อของก็ต้องไม่กังวลก็อย่างที่เรเห็นเห็นกันอยู่ตลาดคือศูนย์กลางในการซื้อขายใครๆ ก็ต้องมาซื้อของในตลาดบางครั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงก็ต้องมาซื้อของในตลาด ก็กลายเป็นเป่าล่อตัวอย่างดี ตรงนี้ผมว่าเราต้องจัดการอย่างไร ในตลาดมีความปลอดภัยใครๆก็มาซื้อของได้ใครๆ ก็จ่ายตลาดได้ตรงนี้ ผมขออย่าว่า พื้นที่ปลอดภัยจะเริ่มต้น ในระดับเล็กๆ ก่อน ทำในระดับชุมชนก่อนทำให้ชุมชนปลอดภัยในทุกเรื่องทุกมิติ โดยใช้หลักการ ให้การศึกษากับประชาชนให้ประชาชนเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วม เพราะพื้นที่ปลอดภัยจะเกิดหรือไม่เกิดอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ถ้าอยากให้เป็นรูปธรรม คือ เกิดขึ้นให้ได้ฉันขอเสนอเป็นข้อๆนะคือ

1. ให้ประชาชนในพื้นที่ดูแลตัวเอง ดูแลกันเอง เพราะว่าเราต้องดูแลเราก่อน เราต้องช่วยเหลือตัวเองก่อนถ้าประชาชนในพื้นที่ช่วยกันดูแล ช่วยกันตรวจสอบทำให้ชุมชนเข้มแข็งก็ คงไม่มีใครหน้าไหนกล้ามาทำมิดีมิร้ายต่อบ้านเรา

2. ใช้ประโยชน์ของโครงสร้างชุมชนให้เป็นประโยชน์ เรามีโครงสร้างขององค์กรภายในชุมชน โครงสร้างของชุมชนแต่เราไม่ได้หยิบมาใช้ เพราะโครงสร้างของชุมชนมันมีจุดเด่นมีระบบของมันอยู่แล้ว ลองย้อนดูในอดีตทำไมชุมชนเข้มแข็งได้ เราต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็งให้เหมือนในอดีต ถ้าชุมชนเข้มแข็ง โครงการต่างๆ กิจกรรมต่างๆ มันก็เกิดขึ้นได้ง่าย เป็นรูปธรรมได้

3. ให้ชุมชนสื่อสารกับชุมชน พูดง่ายๆคือให้คนในชุมชนได้พูดกัน ได้คุยกัน จะแก้ตรงไหนจะทำอย่างไร ปัจจุบันนี้ ในชุมชนไม่ค่อยได้สื่อสารกัน ต่างคนต่างทำ มันดูเหมือนไม่มีพลัง

4. ให้อำนาจอย่างถูกต้อง มนุษย์เราต้องการอำนาจหรือการมี อำนาจในสังคม สิ่งที่จะตามมาคืออำนาจ ดังนั้นเราต้องใช้อำนาจอย่างถูกต้องปัญหามันก็จะไม่มี

5. การติดอาวุธ ตรงนี้น่าจะเป็นห่วงนะ ใครๆก็มีอาวุธการขอมืออาวุธมันก็ง่ายมากเดี๋ยวนี้ ยังมีอาวุธมากความปลอดภัยก็ยังลดน้อยลงผมว่าเราต้องควบคุมการ

ติตอาวธ

6. ผมว่าอันนี้ก็สำคัญเช่นเดียวกันคือ การปรับปรุงแบบของการจัดการกองกำลังให้ถูกต้อง

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขมีความปลอดภัยมีความเข้าใจซึ่งกันและกันจำนวนความถี่ของเหตุการณ์ไม่สงบลดน้อยลงคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ที่มีความรู้สึกว่ายู่แล้วไม่มีปัญหาไม่มีอะไรเกิดขึ้นมีความปลอดภัยสามารถท่องเที่ยวได้ทุกแห่งในพื้นที่เพราะว่าพื้นที่ 3 จังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งอยู่ เราจะเห็นว่าปัจจุบันนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายเกือบทุกชุมชนแล้วมีคนนอกพื้นที่มาท่องเที่ยวจำนวนเพิ่มขึ้นก็แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยมากขึ้น

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงนี้สำคัญมาก เพราะว่าเราจะทำอะไรกับคนอื่นเราต้องมีข้อตกลงร่วมกันว่าผลต้องออกมาอย่างไร จะใช้วิธีการใด การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นเรื่องใหญ่ ต้องทำงานหลายๆ ฝ่ายหลายๆ ภาคส่วน เป็นบุคคลที่มีความขัดแย้งมาก่อนฉะนั้นข้อตกลงจึงมีความสำคัญเป็นแผนที่หรือกฎเกณฑ์ที่จะเดินไปด้วยกัน

ข้อตกลงที่ผมต้องการให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐไทยกับคนเห็นต่างที่จะมาทำพื้นที่ปลอดภัยต้องคุยกันให้ได้ข้อตกลงนะ

ข้อตกลงสิ่งแรกเลยคือ ต้องไม่ทำร้ายหรือทำให้กลุ่มเป้าหมายอ่อนต้องสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินเพราะกลุ่มเป้าหมายอ่อนแอต้องได้รับความคุ้มครองจากทุกๆ ฝ่าย

ข้อตกลงที่ 2 คือ เมื่อฝ่ายรัฐต้องการพูดคุย สอบถามผู้ที่สงสัยต้องมีการกำหนดรูปแบบการกำหนดรูปแบบว่าเมื่อจะเช็คใครในหมู่บ้าน ต้องไม่รุนแรงมากเกินไป

ข้อตกลงที่ 3 คือ การขอยกเลิกกฎหมายพิเศษในพื้นที่แล้วหันกลับมาใช้กฎหมายปกติต้องมีความยุติธรรม

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนต้องมีบทบาทในการตรวจสอบติดตามความเรียบร้อยในพื้นที่เห็นอะไรแปลกๆ ก็ต้องรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ประชาชนต้องช่วยกันปกป้องผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับผลกระทบที่สูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบในที่นี้ผมว่าไม่เฉพาะผู้บริสุทธิ์นะครับ ทุกคนทุกวัยทุกเพศต้องได้รับความคุ้มครองและปกป้องจากอันตรายหรือความไม่ปลอดภัย

ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นคณะทำงานในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วยเพราะว่าในชุมชนในสังคมนั้นๆ ไม่มีใครรู้ปัญหาที่ดีกว่าประชาชนและประชาชนก็คือคนที่ประชาชนด้วยกันให้ความเคารพนับถือและเชื่อถือประชาชนต้องมีบทบาทในการให้ความคิดเห็น

ด้วย ผมเชื่อว่าประชาชนมีความคิดเห็นดีๆ แต่ความคิดเห็นของพวกเราไม่ได้รับการตอบรับหรือไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความคิดเห็นเลย บางครั้ง อาจารย์รุ่นใหม่ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นแต่ความคิดเห็นอันบริสุทธิ์ของประชาชนไม่ได้รับความสนใจเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่สนใจความคิดเห็นของพวกเขาจะทำให้ไม่ยากเสนอความคิดเห็นอีกต่อไปผมจึงอยากจะบอกว่าเราต้องฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย เขามีความคิดเห็นในประเด็นพื้นที่ปลอดภัยอย่างไร เอาหรือไม่เอาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เริ่มที่คู่ขัดแย้งก่อนใครขัดแย้งกับใคร ฉะนั้นองค์กรที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่องค์กรภาครัฐที่ทำงานด้านความมั่นคง ต้องเอาองค์กรเหล่านี้เป็นหลักในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพราะเขามีทั้งอำนาจและมีทั้งงบประมาณ อีกอย่างคือ มีบุคลากรด้วย ต่อมาก็กลุ่มคนที่เห็นต่างเห็นมีมากมายหลายกลุ่มตกลงมาเลยส่งตัวแทนมาเลยว่าจะให้ใครมาเป็นตัวแทนขององค์กรของเขาเพื่อมาทำพื้นที่ปลอดภัย

คนกลางต้องดึง มาเป็นคณะทำงานด้วย คนกลางในที่นี้ผมมองที่ผู้นำสี่เสาหลัก กลุ่มคนเหล่านี้ต้องดึงเข้ามาเพราะว่าบุคคลเหล่านี้เป็นคนที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือผู้นำเหล่านี้ขออะไรส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คนกลางอีกกลุ่มหนึ่งคือภาคประชาสังคมที่อยู่ในพื้นที่โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่เคลื่อนไหวหรือชูประเด็นเรื่องสันติภาพต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผมต้องการหรืออยากเห็นภาพการสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่มีนักวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ เรามีนักวิชาการในพื้นที่มากมาย แต่คนเหล่านั้นไม่ค่อย ได้ถูกหยิบมาใช้ไม่ใช่องค์ความรู้ของนักวิชาการเข้ามาช่วยกันหาทางออกของปัญหา

อีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจะเข้ามามีส่วนร่วมคือ นักการเมือง ถ้าเราดูตามหน้าที่ หรือบทบาทในการสร้างสันติสุขก็เป็นหน้าที่ของนักการเมืองอยู่แล้วผมว่าถ้านักการเมือง เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา และจะหาทางออกในสภาพปัญหาต่างๆ อาจจะได้รับบริการแก้ไขได้ ในบรรดานักการเมืองทุกท่านนึกถึงปัญหาของพื้นที่มากกว่าปัญหาของพรรค

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

คำถามข้อนี้ผมว่าเราสามารถนำคำตอบข้อที่ 7 มาเป็นตัวกำหนดโครงสร้างองค์กรได้เลย ฉะนั้นในโครงสร้างเราต้องมีองค์กรที่ทำงานด้านความมั่นคง เป็นองค์กรหลัก มีกลุ่มคนที่เห็นต่าง นักการศาสนา ผู้นำท้องที่ผู้นำท้องถิ่นผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม นักการเมือง และประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ต้องอยู่ในโครงสร้างใหญ่ด้วย คือต้องมี ตั้งแต่คณะทำงานระดับประเทศที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานต้องมีตัวแทนของประชาชนเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วยรองลงมาก็ระดับภาคที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า ต้องมีภาคประชาชนเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วยและระดับล่างสุดคือระดับพื้นที่ที่มีแม่ทัพเป็นประธาน ต้องมีตัวแทนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะทำงานด้วย

ผมมีข้อเสนอว่าคณะทำงานต้องมีอำนาจที่เหมาะสมไม่น้อยและไม่มากเกินไป แต่งตั้งให้พอดี มีความเหมาะสมที่สำคัญคือคณะกรรมการทุกระดับต้องเป็นบุคคลที่พร้อมที่จะทำงานไปด้วยกัน

และต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้ชัดเจนไปเลยว่า ควรใช้เวลายาวนานเพียงใดในการกำหนดเวลาเป็นการควบคุมการทำงานด้วย จะได้แข่งกับเวลาหรือเวลาเป็นตัวควบคุมการทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

4. สัมภาษณ์นายขอซาลี อาแว นักวิจัยสถานสันติศึกษาและสิทธิมนุษยชน มหาวิทยาลัยมหิดล

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ผมขอตอบแบบตรงๆ เลยครับอาจารย์หลักๆ แล้วพื้นที่ปลอดภัยคือการประจักษ์ความรุนแรงไม่มีความหวาดระแวงหรือความกลัว ระหว่างประชาชนกับทุกฝ่ายทุกคนสามารถอยู่ในสังคมอยู่แบบไม่มีความรุนแรงไม่กลัว สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติโดยไม่มีความกลัวอะไรเลย สามารถทำมาหากินอย่างมีความสุขอยู่ที่ไหนก็ทำงานได้การเดินทางไปไหนมาไหนอย่างปลอดภัยไม่มีใครมาทำร้าย

ในส่วนตัวผมมองพื้นที่ปลอดภัยสามารถกำหนดออกมาเป็นพื้นที่ปลอดภัยเชิงพื้นที่และพื้นที่ปลอดภัยเชิงสาธารณะนั้นก็หมายความว่า ทุกที่ทุกตารางนิ้วปราศจากความรุนแรงทำอะอะไรแล้วไม่กลัว

พื้นที่ปลอดภัยก็มีหลายๆ มุมมองหลายๆ ทิศนะ แล้วแต่ประสบการณ์หรือแล้วแต่บทบาทของแต่ละคน โดยภาพรวมหรือเป้าหมายของพื้นที่ปลอดภัยคือประชาชนในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตทำมาหากินหรือประกอบอาชีพ แม้กระทั่งการเดินทางต้องมีความปลอดภัย

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยควรเริ่มต้นในระดับเล็กๆ ก่อนเช่นในสถานศึกษาคือโรงเรียน ต้องมีความปลอดภัยทั้งเด็กนักเรียนครูเมื่ออยู่ในโรงเรียนต้องมีความปลอดภัย ในศาสนสถานคือในวัด มัสยิด เมื่อมาปฏิบัติศาสนกิจต้องได้รับความปลอดภัย ในชาวคนที่มาละหมาดก็ถูกยิง พระอยู่ในวัดก็ถูกยิง ความปลอดภัยไม่มีเลย ในโรงพยาบาลก็เหมือนกันคนไข้เมื่อมารักษาที่โรงพยาบาลต้องได้รับการคุ้มครอง ความปลอดภัยก็ต้องมี ในตลาดก็ต้องปลอดภัยไม่ใช่เดินอยู่ดีๆ ในตลาดแล้วถูกทำร้าย ไม่มีความปลอดภัย ผมว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นโดยปกติตามกระบวนการแล้วขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างฝ่ายรัฐ Party A กับกลุ่มที่เห็นต่างปาร์ตี้บีว่าจะทำอย่างไรจะเริ่มระดับใดก่อน แต่น่าจะเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน เพราะว่าเมื่อเริ่มจากจุดเล็กเราสามารถควบคุมพื้นที่ได้ สามารถจัดการพื้นที่ได้จำนวนเหตุการณ์คงจะไม่จะมี และถ้าเริ่มต้นจากจุดเล็กโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีสูงกว่าการกำหนดจุดใหญ่

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ถ้าจะให้เป็นรูปธรรมจริงๆนั้นผมว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องมาจากประชาชนคือ ประชาชนเป็นคนเรียกร้องประชาชนเป็นผู้ขอให้มีการดำเนินการเรื่องพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดขึ้นให้ได้

ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ทุกวันนี้ประชาชนไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ เพราะว่าประชาชนไม่รู้จริงๆ

ต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนว่าจะเดินอย่างไร จะเน้นอะไรก่อนอะไรหลัง ทุกวันนี้ข้อตกลงระหว่างรัฐไทยกับกลุ่มคนเห็นต่างในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยยังไม่มีเลย

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีการกำหนดโซนพื้นที่ และเวลาให้ชัดเจน ที่สำคัญมากคือ การเลือกพื้นที่ที่จะดำเนินการสร้างพื้นที่นำร่องต้องเลือกให้ดีที่สุดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อม เพราะว่าเราจะทำพื้นที่ปลอดภัยให้คลุมทุกพื้นที่ ในสามจังหวัดเลย เป็นไปไม่ได้ต้องมีการคัดเลือกพื้นที่นำร่องก่อน

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนเห็นต่างมีจำนวนมากกว่าที่อื่น และเป็นพื้นที่เกิดเหตุการณ์บ่อยหรือมีความถี่สูง เพราะพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์บ่อยจะมีข้อมูลว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร สามารถพูดคุยหรือขอความร่วมมือจากใครได้บ้าง ซึ่งผมมองว่าตรงนี้สำคัญมาก

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ชุมชนมีความเข้มแข็งเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐขอความร่วมมือประชาชนให้ความร่วมมือได้เลยอันนี้ก็มีความสำคัญ

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงสำคัญมากเหมือนกันนะครับอาจารย์ ข้อตกลงเป็นกฎเกณฑ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งสองฝ่ายก็ควรรู้สึกจะให้ความร่วมมือเพราะว่าข้อตกลงทำให้เกิดแรงจูงใจ หรือเป้าหมายที่ชัดเจน

ข้อตกลงที่ต้องกำหนดเป็นสิ่งแรกเลยคือ การไม่กระทำต่อผู้อ่อนแอ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ซึ่งคนที่จะทำเรื่องนี้ต้องไปศึกษากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ IHL ซึ่งได้กำหนดไว้เลยว่า เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ นักบุญ นักบวช ต้องได้รับการดูแล

ข้อตกลงที่ต้องตกลงคือการคัดเลือกพื้นที่ที่จะดำเนินการทำพื้นที่ปลอดภัย ต้องได้รับความเห็นจากกลุ่มคนที่เห็นต่างด้วยว่าทั้งสองฝ่ายจะเลือกพื้นที่ไหนดำเนินการก่อน เพราะว่าต่างฝ่ายต่างก็มีข้อมูล ถ้าคุยกันและตกลงกันว่าจะเลือกพื้นที่ที่ใด ก็ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่ายทั้ง Party A และ Party B ผลงานถึงจะออกมาสำเร็จ

ข้อตกลงต่อมาคือการกำหนดบริเวณพื้นที่ปลอดภัยให้ชัดเจนว่าจะกินถึงบริเวณไหน จะมีการควบคุมเพื่อไม่ให้มีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรง ถ้าหน่วยงานได้ทำหรือสอบสวนแล้วเป็นที่ชัดเจนว่าใครเป็นคนทำ ต้องรับผิดชอบถ้าเกิดขึ้นซ้ำซากหรือบ่อยๆ ก็ต้องยกเลิกการสร้างพื้นที่ปลอดภัยตรงนั้นเลย

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นในเรื่องของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วย เพราะว่าประชาชนรู้ข้อมูลทั้งทางกายภาพ ภูมิศาสตร์ว่าเป็นอย่างไร ถ้าประชาชนให้ข้อมูล ก็จะได้ข้อมูลที่ดีเพื่อนำมาใช้ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

ประชาชนต้องช่วยกันสื่อสาร ช่วยกันรณรงค์ในพื้นที่เกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้มากๆ ประชาชนต้องช่วยกันพูดในสภากาแฟ ร้านน้ำชาก็ต้องพูด เพื่อให้คนที่ยังไม่รู้ได้รู้ คนที่ยังไม่เข้าใจได้เข้าใจ

ประชาชนก็ต้องร่วมตรวจสอบด้วยว่า ผลจากการกระทำพื้นที่ปลอดภัยจากทั้งสองฝ่ายผลออกมาเป็นอย่างไร ผ่านหรือไม่ผ่าน ควรดำเนินการต่อไปหรือหยุดเพียงเท่านี้ ประชาชนต้องมีบทบาทด้านนี้

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามทฤษฎีที่นักสันติวิธีได้ร่ำเรียนจากอาจารย์คือ Party A party B และ Party C ต้องเข้ามามีส่วนร่วม 3 องค์กรนี้ ขาดไม่ได้เลย โดยเฉพาะ Party A กับปาร์ตี้เพราะเป็นคู่ขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริงว่าจะเอาอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร แต่ต้องอาศัยความร่วมมือและความจริงใจของทั้ง 2 ฝ่าย

Party C ภาคประชาสังคม ในฐานะคนที่อยู่ตรงกลาง ต้องเข้ามาเป็นคณะทำงาน หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ตามที่พวกเราทุกๆ คนว่า บางครั้ง Party A ก็มีข้อจำกัดและบางเวลา Party B ก็ต่อรองมากเกินไป บุคคลที่จะเข้ามาช่วยให้ราบรื่นคือ Party C ภาคประชาสังคม

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผมอยากจะให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งคือ บรรดานักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในมหาวิทยาลัยทั้ง 3 จังหวัด ก็ต้องแสดงความคิดเห็นหรือแสดงพฤติกรรมให้ผู้หลักผู้ใหญ่ได้รับรู้ เกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

อีกกลุ่มหนึ่งที่หลายๆ ฝ่าย อยากจะให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเรื่องนี้คือ บรรดาผู้นำศาสนาที่ต้องดูแลปกป้องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัจจุบันนี้การเมืองในสามจังหวัดก็มีบุคคลภายในสัญญาว่าต้อง

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

ผมว่าโครงสร้างของคณะบุคคลที่จะเข้ามาทำงานด้านการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีหลากหลายฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้องมีสถานที่หรือออฟฟิศที่เป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย คณะทำงานมีความรู้สึกว่าการที่นั่นต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยด้วย จะเข้าจะออกตอนไหนก็ได้เข้ามาในสถานที่นั้นเกิดความสบายใจ เหมือนกับเป็นคนในเหมือนกัน

โครงสร้างนั้นผมว่าต้องมีการแต่งตั้งตัวแทนของแต่ละฝ่ายให้มาเป็นคณะทำงาน ที่ขาดไม่ได้คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายตัวแทนของคนเห็นต่าง ซึ่งตรงนี้ก็ยากอยู่เหมือนกัน ว่าใครจะยอมเปิดตัวว่าเป็นตัวแทนของฝ่ายที่เห็นต่าง ฝ่ายรัฐต้องให้ความมั่นใจกับกลุ่มคนเหล่านี้ด้วยว่าเข้ามาทำงานแล้วตัวเขาเองก็มีความปลอดภัย

นักวิชาการต้องเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย เพราะการทำงานร่วมกันต้องใช้หลักวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้องที่ล้มไม่ได้ต้องดึงเข้ามา เราต้องใช้พื้นที่ปลอดภัยเป็นเครื่องมือในการสร้างความไว้วางใจ

5. สัมภาษณ์นายไพชอล ดาโอ๊ะ อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยคือพื้นที่ที่ทุกคนทุกศาสนามีความรู้สึกลดภัย สามารถอยู่ด้วยกันอย่างสันติ ไม่มีความรุนแรงใดๆเลย เป็นพื้นที่ที่ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมแล้วมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ภายในชุมชน ในขณะที่อยู่ด้วยกัน ตรงนี้เราต้องไม่คิดถึงเรื่องความปลอดภัยอย่างเดียว ต้องไว้วางใจทุกฝ่าย สามารถอยู่อย่างเข้าใจกันไม่ใช่ว่ามีความปลอดภัยจริงแต่ความไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อใจยังมีอยู่ ก็คงไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัยที่แท้จริง ผมอยากเห็นจริงๆอยากให้เกิดขึ้นจริง

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยบางพื้นที่หรือหลายๆก็ได้ดำเนินการอยู่แล้วที่เห็นเด่นชัดเลยคือในเมือง หรือในเขตเทศบาลพื้นที่นั้นมันมีความง่ายในการบริหารจัดการอยู่แล้ว เพราะว่ามันมีความพร้อมภายในตัวของมันอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นบุคลากรงบประมาณที่สำคัญที่สุดเลยคือ เป้าหมายหลักของทุกคนและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่

ผมขอเสนอว่า คุณมีการเริ่มต้นจากหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีความพร้อมก่อน เลือกอาหมุ่บ้านที่ผู้นำสี่เสาหลักได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนาและผู้นำภูมิปัญญาที่มีความเข้มแข็งนำร่องไปก่อน ถ้าผู้นำสี่เสาหลักทำงานด้วยกัน เข้าหากัน ผลงานต้องเกิดขึ้นแน่นอน

การเริ่มต้นควรเริ่มในระดับล่างก่อน คือระดับตำบล ที่สำคัญคือระดับบนต้องเล่นด้วย ต้องสอดคล้องกันทั้ง 2 ระดับ ถ้ามีฝ่ายวิชาการเข้ามาด้วยก็ดีนะ มาปรับเสริมบทบาท เอาของเดิมกับของใหม่มาปรับให้เข้ากัน

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

จะให้ป็นรูปธรรมมันไม่ใช่ง่ายๆ เลยนะแต่ผมว่าเราก็ต้องมีวิธีการคือ

1. การตอบรับหรือการเดินทางไปในทิศทางเดียวกัน ระหว่างหน่วยงานระดับบนและระดับล่าง คือสรุปง่ายๆคือ ทั้งระบบบนและระดับล่างสามารถทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายวัตถุประสงค์เดียวกัน

2. มีคณะกรรมการชุมชนเป็นคนขับเคลื่อน เรื่องพื้นที่ปลอดภัยให้ได้ ให้คณะกรรมการชุมชน ประชาชน มีความรู้สึก ถ้าไม่ทำแล้วจะเดือดร้อน จำเป็นต้องทำ มีใครบ้างเป็นคณะกรรมการในการขับเคลื่อนพื้นที่ปลอดภัย ได้แก่ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คณะกรรมการโรงเรียน ผู้นำศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อน

3. มีกฎกติกา หรือข้อตกลงที่ชัดเจน กำหนดพื้นที่บริเวณสถานที่ให้ชัดเจน ตรวจสอบอย่างเข้มกับรถยนต์หรือบุคคลแปลกหน้าที่ไม่เคยเข้ามาในชุมชน

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ประชาชนทุกคนต้องได้รับความปลอดภัยโดยอาศัยการควบคุม ความร่วมมือจากทุกๆฝ่าย ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช้กำลัง ประชาชนทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นพุทธหรืออิสลามต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

พื้นที่นั้นต้องไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงหรือมีการสูญเสียชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือประชาชนทั่วไป และคนนอกพื้นที่ที่มีความกล้าที่จะเข้าไปในพื้นที่ ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตประจำวันอย่างปกติ ไม่ต้องมีการระแวงเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัย

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงนี้สำคัญมากที่ทำไปแล้วไม่สำเร็จเพราะว่าข้อตกลงยังไม่เกิดถ้ามีก็ข้อตกลง ยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นผมว่าถ้าจะทำครั้งใหม่ต้องมีการศึกษาและมีการกำหนดข้อตกลงก่อน กำหนดให้ชัดเจนไปเลยว่าทำอะไร อย่างไร ใครรับผิดชอบ

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ตรงนี้สำคัญมากเลยครับ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนสำคัญที่จะทำให้สำเร็จ ดังนั้นผมว่าประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะว่าเป็นเรื่องของประชาชน

ประชาชนต้องมีบทบาทในลักษณะของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุย ต้องสร้างความเข้าใจเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับสมาชิกภายในครอบครัวและประชาชนทุกคน พูดง่ายๆก็คือพวกเราต้องช่วยกันพูดช่วยกันสื่อสารให้ทุกคนมีความเข้าใจในเรื่องของพื้นที่ปลอดภัยถ้าเข้าใจแล้ว อะไรก็ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการทำลายกำแพงความไม่ไว้วางใจให้หมดไป

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผมมองว่าองค์กรที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้ามามีส่วนร่วมให้หลายๆ ส่วน องค์กรที่มีผลได้ผลเสียต้องมีการสนับสนุนอยู่ข้างหลัง

องค์กรที่สำคัญลำดับต้นๆ ที่ควรให้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดขึ้น ภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆเพราะว่า มีภาคประชาสังคมที่มีบทบาทแบบลึกๆในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความเคารพกับภาคประชาสังคมให้มาก เพราะบางครั้งถ้าประชาสังคมได้รับโอกาสดีๆจากสังคมในเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผมสนับสนุนให้เข้ามาคือนักวิชาการในพื้นที่ เพราะว่่านักวิชาการมีความคิดเห็นดีๆ และนักวิชาการ มีความเป็นนักวิชาการสามารถมองอะไรเป็นอะไรในพื้นที่ได้ โดยเอาความรู้ และทฤษฎีทางวิชาการมาใช้ในการ ทำพื้นที่ปลอดภัย ที่สำคัญนักวิชาการเป็นบุคลากรที่ประชาชนหรือชาวบ้านให้ความเคารพและให้ความไว้วางใจมาก อีกอย่างหนึ่งคือ นักวิชาการมีความเป็นกลาง เป็นที่พึ่งสังคม ต้องดึงให้เข้ามามีส่วนร่วมให้ได้ และนักวิชาการก็พร้อมอยู่แล้วที่จะเข้ามาช่วย

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านนี้เป็นคณะบุคคลหลัก อยู่แล้ว เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงอยู่แล้ว แต่ต้องมีคณะทำงานที่เป็นฝ่ายติดตามควบคุมในระดับที่สูงขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นระดับกลางระดับชาติ ที่คอยควบคุมติดตามและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ตัวแทนของคนที่ไม่เห็นต่างกับรัฐ ต้องเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย ที่เคยถูกดำเนินคดีและไม่มีความคิดแล้ว ถามว่าทำไมต้องเอากลุ่มบุคคลเหล่านี้ด้วย กลุ่มบุคคลเหล่านี้ย่อมเข้าใจความรู้สึกความต้องการของคนที่ไม่เห็นต่างกับรัฐได้ดีและสามารถประสานกับตัวแทนของกลุ่มที่ไม่เห็นต่างกลับบ้านได้ด้วย

ตัวแทนนักวิชาการต้องเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานด้วยเรามีมหาวิทยาลัยจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ดึงนักวิชาการเข้ามาเลย ซึ่งดูๆแล้ว ทั้ง 2 ฝ่ายคือฝ่ายรัฐกับฝ่ายที่ไม่เห็นต่างก็อยากจะให้นักวิชาการเข้ามา

ตัวแทนภาคประชาสังคม พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน เรามีองค์กรภาคประชาสังคมจำนวนมาก มีทั้งองค์กรเก่า องค์กรใหม่ หลายๆท่านมีประสบการณ์ และได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่ายด้วย คณะทำงานภาคประชาสังคมเป็นคนในพื้นที่ บางคนมีความรู้ลึก มักคุ้นกับคนที่ไม่เห็นต่างที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ ในฐานะที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันก็มี ผมมองว่าเขาอาจจะคุยได้ง่ายขึ้นนะ

ตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ผมเสนอให้เชิญคนที่ประชาชนในพื้นที่ให้การยอมรับเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย ถามว่าทำไมต้องดึงกลุ่มคนเหล่านี้ ตามหลักแล้วบุคคลเหล่านี้ก็เหมือนตัวแทนของประชาชนแล้ว ประชาชนในพื้นที่จะมีความอุ่นใจ สบายใจ เพราะว่าบุคคลที่เขายอมรับได้เข้าเป็นคณะทำงาน

6. สัมภาษณ์นายอับดุลกาเร็ม อิสมะแอ อาจารย์สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ขอบคุณอาจารย์อย่างมากที่ให้โอกาสสัมภาษณ์ผม คำถามข้อนี้ผมขอตอบแบบสั้นๆนะครับพื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นสังคมเป็นชุมชน ที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ต้องมีคนอาศัยอยู่ด้วยกันมีความปลอดภัยไม่มีการใช้ความรุนแรงอยู่แล้วมีความสุข มั่นใจว่าอยู่แล้วมีความปลอดภัย ถามว่าทำไมมันเกิดยากมาก หรือไม่สำเร็จ เพราะว่าการทำงานยังไม่ได้ดำเนินการไปด้วยดี พอจะมีการดำเนินการก็ต้องหยุดก่อน เพราะปัจจัยแทรกซ้อนเข้ามา ผมมองว่าอย่างไรก็ตามพื้นที่ปลอดภัยในบ้านเรา 3 จังหวัดเราต้องทำให้เกิดให้ได้อย่างน้อยก็สร้างความสบายใจ ความอุ่นใจให้กับประชาชน เพราะว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นช่องทางหนึ่งที่จะนำไปสู่สันติภาพได้ ลดปัญหาความรุนแรง ลดปัญหาความขัดแย้งได้ เพราะว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยจะตามมาด้วยเงื่อนไข ข้อตกลงต่างๆที่ทั้งสองฝ่ายต้องทำร่วมกัน

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยควรเริ่มต้นที่หมู่บ้านก่อน เพราะว่าหมู่บ้านเป็นจุดเล็กๆ ส่วนใหญ่มีความเป็นญาติมีความเป็นเพื่อนสามารถขอความร่วมมือกันได้ง่าย และสามารถเริ่มต้นได้ทันที แล้วขยายต่อไปในระดับที่สูงขึ้น คนในชุมชนต้องเข้าใจ และได้รับการคุ้มครองตามสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ยิ่งหมู่บ้านไหน ชุมชนไหนที่มีกองกำลังของรัฐ ยิ่งต้องสร้างความปลอดภัยให้มากขึ้น

ที่ถามว่าพื้นที่ปลอดภัยเริ่มต้นในระดับใดนั้นผมมองว่าถ้าจะให้เห็นภาพชัดเจนคือ ต้องเริ่มที่ระดับใหญ่ขึ้นคือระดับอำเภอ แต่ว่าต้องใช้กลยุทธ์ต้องมีการใช้คณะทำงานเป็นจำนวนมากเพราะพื้นที่มันใหญ่

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ก่อนที่จะดำเนินการเรื่องพื้นที่ปลอดภัย การพูดคุยระหว่างคณะทำงานหรือทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐกับกลุ่มคนที่เห็นต่าง ต้องตกลงกันให้ชัดเจนว่าจะเลือกพื้นที่ใดใช้เหตุผลอะไรในการตัดสินใจเลือกพื้นที่นั้นๆ ถ้าจะให้เป็นรูปธรรมจริงๆ คือ ต้องเลือกเอาพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีเหตุการณ์ มีหลายพื้นที่ หลายอำเภอในสามจังหวัดที่ไม่ค่อยมีเหตุการณ์ เลือกพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีเหตุการณ์มาเป็นพื้นที่นำร่อง พื้นที่ปลอดภัยก่อนแล้วค่อยๆขยายต่อไปในพื้นที่อื่น ถ้าเหตุการณ์ลดลงหรือไม่เกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นเลย แสดงว่าพื้นที่นั้นน่าจะทำได้

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยที่พวกเราอยากจะให้เกิดคือ ไม่มีการใช้ความรุนแรงทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะฝ่ายรัฐและฝ่ายที่เห็นต่าง

ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับการคุ้มครอง ไม่มีการสูญเสีย หรือได้รับอันตรายจากการมี สถานการณ์ ความไม่สงบที่ผ่านมา ประชาชนที่ไม่ใช่คู่ขัดแย้งจะได้รับอันตรายมากกว่าไปเดินซื้อของในตลาดก็ถูกหลอกหลอน ขับรถขับราวอยู่ดีๆ ก็ถูกทำร้าย อันนี้ไม่สมควรมีอีกต่อไปแล้ว

บุคคลที่เป็นเป้าหมายอ่อน ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ คือ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนนั้นมีคู่ขัดแย้งที่เห็นอยู่แล้ว คือ สายรัฐกับคนเห็นต่าง ฉะนั้นเวลาทำอะไรทำให้ถูกคู่อย่าให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องเดือดร้อนไม่อยากเห็นเด็กกำพร้าไม่อยากให้จำนวนแม่หม้ายเพิ่มขึ้น ไม่ต้องการเห็นเขาว่าเด็กน้อยๆ ได้รับผลกระทบหรือถูกหลอกหลอนเนื่องจากการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบ

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงที่สมควรทำผมให้ทั้งสองฝ่ายกำหนดข้อตกลงให้ชัดเจน ยอมรับทั้งสองฝ่าย พุดง่ายคือ สามารถเดินหน้าได้ ถึงจะเป็นข้อตกลงที่จริงจัง ผมขอเสนอข้อตกลงอย่างนี้ครับ

1. ต้องทำข้อตกลงตั้งแต่เรื่องการเลือกพื้นที่ เลือกสถานที่ว่าจะเอาที่ไหน ข้อตกลงคือต้องเลือกพื้นที่ที่จะทำเป็นพื้นที่ปลอดภัยนั้น พื้นที่นั้นต้องมีเหตุการณ์หรือเกิดเหตุการณ์น้อยที่สุด เรามีข้อมูลอยู่แล้ว อำเภอไหนที่เกิดเหตุการณ์น้อยที่สุดแล้วประกาศเป็นพื้นที่ปลอดภัยเลย

2. ต้องทำข้อตกลงว่าจะมีมาตรการอย่างไรที่จะไม่ให้มีการสร้างสถานการณ์
อีกต่อไป

3. เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในพื้นที่ กำลังดำเนินการทำเป็นพื้นที่ปลอดภัย
ต้องหาข้อมูลให้ได้ว่ากลุ่มไหนกันแน่ที่ เป็นผู้กระทำฝ่ายใดเป็นผู้กระทำ

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสาม
จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

คนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือประชาชนในพื้นที่ ฉะนั้นถึงเวลาแล้วที่
ประชาชนต้องมาตระหนัก มาให้ความสำคัญกับพื้นที่ปลอดภัย โดยที่ประชาชนต้องมีบทบาทดังนี้

1. ประชาชนต้องรู้ด้วยว่าพื้นที่ปลอดภัยนั้นคืออะไร แบบไหน ต้องยอมรับว่า
เป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย เป็นหน้าที่ของประชาชนด้วย ที่ผ่านมามีประชาชนเฉยๆกับเรื่องนี้ผมว่า
ประชาชนต้องรู้ต้องสนใจด้วย

2. ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องแสดงพลัง เรียกร้องให้
คู่ขัดแย้ง ได้ทราบว่าใครรู้ว่าประชาชนต้องการอะไร คิดอย่างไรกับเรื่องนี้

3. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกำหนดรูปแบบของพื้นที่ปลอดภัย
ให้ทั้งสองฝ่ายได้รับรู้ด้วย

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคประชาสังคมต้องเป็นองค์กรแรกเลยที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง
พื้นที่ปลอดภัย เพราะว่า ภาคประชาสังคมเป็นคนในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับประชาชน

ภาควิชาการต้องเข้ามา นักวิชาการในพื้นที่ต้องมาช่วยด้วย บางครั้งเสียงของ
นักวิชาการเป็นเสียงที่ทั้งสองฝ่ายอยากจะฟัง

ภาคการเมือง บางที่เราต้องการมีนักการเมืองเข้ามาด้วย เพราะว่า
นักการเมือง เป็นตัวแทนของประชาชน นักการเมืองคือ บุคคลที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน
ปัญหาของประเทศ ตรงนี้ต้องอาศัยนักการเมืองด้วย พวกเราทั้งหลายรวมถึงผมด้วย อาจารย์ด้วย
เราอยู่ในสามจังหวัด สภาพที่มีความขัดแย้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สมควรได้รับการแก้ไขอย่าง
เร่งด่วน องค์กรความมั่นคงต้องมาช่วยกันเพราะว่าเป็นผลงานของเขา

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
เป็นอย่างไร

คณะบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องดึงเข้ามาเป็นคณะทำงานคือ ตัวแทนภาคประชาชน
คือประชาชนในพื้นที่ที่มีจิตอาสา มีจิตวิญญาณต้องการแก้ไขปัญหาของบ้านเมือง เพราะว่าเสียง
สะท้อนของปัญหาของประชาชนเป็นสิ่งที่ภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องอยากได้ยิน อยากฟัง

คณะบุคคลต่อมา ก็ควรเป็นองค์กรภาคพลเรือน ที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี
เพราะว่าเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจโดยตรงกับการแก้ปัญหาเรื่อง 3 จังหวัด

คณะบุคคลประเภทหนึ่งที่ต้องเชิญเข้ามาคือ ตัวแทนภาคประชาสังคม เรามี
ภาคประชาสังคมในพื้นที่มากมายเชิญมาเป็นคณะทำงานเลย

อีกกลุ่มหนึ่งคือกองกำลังของขบวนการในพื้นที่ ต้องเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย ต้องการรู้ว่าความต้องการที่แท้จริงของบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างไร ถึงจะได้แก้อย่างถูกต้อง

นักวิชาการก็มีบทบาทเหมือนกัน เป็นการสะท้อนความเดือดร้อนของคนพื้นที่ ได้อย่างดี นักวิชาการในพื้นที่ก็เป็นได้อยู่แล้ว เพราะว่าเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่เป็นคน เกาะพื้นที่พวกเขา ต้องบริหารจัดการเพื่อให้สำเร็จ สังคมต้องเร่งสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เร็วที่สุด

7. สัมภาษณ์นายซัมซุดิน โตซอมิ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาชอง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

เอาตามความเข้าใจความรู้สึกของผมนะครับ คำว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องได้รับการดูแลจากชาวบ้าน พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัย มีการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทุกคนอยู่ดีกินดี สามารถทำมาหากินโดยไม่ต้องกังวล คือ อยู่ที่บ้านก็ปลอดภัยนอกบ้านก็ปลอดภัย

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยต้องเริ่มต้นที่ผู้นำก่อน โดยเฉพาะผู้นำสี่เสาหลัก ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำทั้ง 4 ฝ่าย ต้องคุยกันก่อน ต้องยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้นำทั้ง 4 ฝ่ายต้องเข้าใจกัน ถ้าผู้นำทำก่อนชาวบ้านเห็นชาวบ้านก็จะตามเลย จะให้ความร่วมมือทันที

จะเริ่มในระดับใดผมว่าเราเริ่มที่ระดับอำเภอเลยไม่เล็กและไม่ใหญ่ ดูเลยว่าอำเภอไหนที่น่าจะทำได้ก่อน เพราะมีองค์ประกอบพร้อมปัจจัยสนับสนุนพร้อมก็สามารถเริ่มทำได้เลย

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

จะให้ป็นรูปธรรมนั้นมันไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ผมว่าความจริงใจและความต้องการให้สงบนั้นต้องมาก่อน ทำทุกฝ่ายจริงใจ จริงจัง อยากรจะให้สันติสุขจริงก็ต้องทำให้ได้ ผมว่าความจริงใจเป็นหัวใจเลยนะ

ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนก็เป็นส่วนสำคัญ จะทำให้หน่วยงานใดหน่วยงานเดียวทำมันก็ไม่สำเร็จ ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน ประชาชนก็ต้องให้ความร่วมมือด้วย

มีพื้นที่หรือบริเวณที่ชัดเจน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบหลักอย่างชัดเจน ผมว่าเราสามารถทำและให้เป็นรูปธรรมได้ เกิดขึ้นจริง

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ประชาชนทุกเพศทุกวัย ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา สามารถอยู่ในพื้นที่อย่างมีความสุข ไว้วางใจซึ่งกันและกันและไม่มีเหตุการณ์

พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีการพกอาวุธ โดยไม่จำเป็น และสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุข สมัยก่อนอยู่อย่างไรสมัยนี้ หรือสมัยปัจจุบันก็อยู่อย่างนั้น ประชาชนในสามจังหวัดมีการย้าย

ที่อยู่ หรือย้ายออกจากพื้นที่ไปอยู่ที่อื่นเป็นจำนวนมากเลย ลองไปดูในพื้นที่หมู่บ้านบางที่จำนวนประชากรในพื้นที่ลดน้อยลง

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงแรกผมว่า เราต้องมีการลดจำนวนทหารในพื้นที่ให้น้อยลงกว่าเดิม เหตุการณ์ความไม่สงบส่วนหนึ่งเกิดจากการยิงเจ้าหน้าที่ เมื่อมีเจ้าหน้าที่ที่เเยาะหรือมากโอกาสที่เจ้าหน้าที่จะถูกทำร้ายมากขึ้น สถิติหรือจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบก็เพิ่มขึ้น

ฐานปฏิบัติการต้องไม่อยู่ใกล้กับพื้นที่สาธารณะ เช่น โรงเรียน สถานศึกษา มัสยิด วัด บางที่อยู่ใกล้กับโรงพยาบาล เมื่อมีการปะทะ หรือโจมตีฐานปฏิบัติการหลายๆ ครั้ง ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือ ประชาชนผู้บริสุทธิ์

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนต้องช่วยกันพูด ช่วยกันสื่อสารให้ทุกคนมีความคิด มีการเรียนรู้ และอยากจะให้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสงบ และมีความปลอดภัย บางครั้งชาวบ้านก็ไม่กล้าที่จะพูด เพราะกลัวว่าพูดไปแล้วไปกระทบกับใคร เราต้องลดความกลัวของประชาชนด้วย

ประชาชนต้องช่วยกันตรวจสอบว่ามีคนแปลกหน้าเข้ามาในชุมชนของเราหรือไม่ ถ้าเห็นมีความผิดปกติก็ต้องแจ้งให้ผู้นำหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ จะได้หาทางแก้ไขอีกต่อไป

ต้องมีการตรวจเฝ้า ตรวจสอบบนท้องถนนอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าถ้ามีการตรวจสอบแล้ว คนที่คิดจะมาทำไม่ดีก็ต้องหยุดแน่นอน

ประชาชนในหมู่บ้านต้องมีความสามัคคี ไม่แตกแยก สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ก็ไม่มีใครกล้ามายุ่งกับหมู่บ้านนั้นอยู่แล้ว

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงต้องเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว ขาดเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ต้องเข้ามาดูในเรื่องของการสร้างสถานการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลในเรื่องของกฎระเบียบต่างๆของการอยู่ร่วมกัน

ประชาชนก็ต้องมาด้วย ตัวนี้แหละสำคัญมาก เราขาดประชาชนไม่ได้ ต้องดึงมาให้ได้ ต้องคิดแล้วละครับว่า จะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามาให้ได้ ต้องสร้างความไว้วางใจอันนี้ผมว่าสำคัญ ถ้าประชาชนไว้วางใจ เข้ามาแล้วรู้สึกสบายใจไม่มีอันตราย การมีส่วนร่วมก็จะมามากขึ้น ผมอยู่ในพื้นที่ผมรู้ดีข้อนี้

ผู้นำศาสนาที่ต้องเชิญมาด้วย อย่าลืมนะครับว่า ผู้นำศาสนาเป็นคนที่ชาวบ้านให้ความเคารพ พูดอะไรประชาชนให้ความเชื่อ ถ้าดึงผู้นำศาสนาได้ก็ดี เอาทั้งสองศาสนาเลย ทางผู้นำศาสนาพุทธและผู้นำศาสนาอิสลาม

ถ้าเราเอาเยาวชนเข้ามาด้วยก็น่าจะดี เพราะว่าเยาวชนเป็นคนมี จำนวนมาก เหมือนกัน ถ้าให้โอกาสกับเยาวชนอย่างน้อยเราก็จะได้ฟังมุมมอง ความคิดของเยาวชนเขาจะมอง กับปัญหานั้นอย่างไร และมีวิธีการแก้อย่างไร ผมว่าเราต้องดึงมาด้วย

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

ปัญหาการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นความท้าทายนะครับ เป็นปัญหาที่ใหญ่มาก จะอาศัยคนในพื้นที่อย่างเดียวยังคงไม่พอ โดยเฉพาะเรื่องของอำนาจในการตัดสินใจ ผมขอเสนอให้มี คณะกรรมการด้านนี้ออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่ ทุกระดับ ทำงาน ไปตามบทบาทหน้าที่ อำนาจที่ได้รับมอบหมาย แต่ทุกระดับทั้ง 3 ระดับ ต้องมีจุดหมายเดียวกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจนในทิศทางเดียวกัน

ต้องมีคณะบุคคลที่เป็นทั้ง Party A Party B และ Party C จะได้ทำงานใน ทิศทางเดียวกัน ทุกฝ่ายระบุเลยว่าต้องการอะไรจะแก้อย่างไร บางครั้ง 3 Party นี้ ยังไม่พอ คณะบุคคลชุดนี้ต้องมีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้ เข้าใจปัญหาเรื่องนี้อย่างลึกซึ้ง คณะบุคคลที่จะทำงานด้านพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีความจริงใจด้วยครับ ความจริงใจเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าทำได้ถือว่าโอกาสที่จะสำเร็จนั้นมีสูง

8. สัมภาษณ์นายแวมลี แวมลูะ ผู้อำนวยการกำบังต้ว

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยในทัศนะของผม ผมมองอย่างนี้คือ ต้องเริ่มที่ชุมชนก่อน ประชาชนสามารถคุยกันได้ก่อน เราต้องคุยกันได้ คุยแล้วทุกคนรับได้ ทุกคนเห็นด้วย คุยแล้ว ไม่กระทบกับใครหน่วยงานใดๆเลย คุยแล้วทุกคนสบายใจ ไม่มีความรู้สึกโกรธแค้น สุดท้ายสามารถ ทำงานเป็นทีมได้นี่คือสิ่งที่ผมมอง เอาตั้งแต่เริ่มต้นเลยคือ ความสบายใจในการพูดคุย พูดคุยแล้ว ปลอดภัย นี่คือพื้นที่ปลอดภัย

ต่อมาก็ขยับมาเป็นการป้องกันชุมชนของตัวเองทุกคนดูแลปกป้องคอย สอดส่อง มีอะไรผิดปกติก็รายงานให้กับเจ้าหน้าที่ หรือคณะกรรมการหมู่บ้านให้มาช่วยกันคุ้มครอง รักษา สร้างความปลอดภัยดังนั้นพื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของผมก็คือ การมีพื้นที่ที่ประชาชนสามารถ พูดคุยกันอย่างสบายใจ ไม่มีความกังวลใดๆ ทั้งสิ้น และมีความปลอดภัยที่เกิดจากการดูแลกันเอง ไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือ หรือการคุ้มครองจากองค์กรต่างๆที่อยู่ข้างนอกชุมชน

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

เอาอย่างนี้นะครับ พื้นที่ปลอดภัยเราต้องเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ก่อนเราจะเริ่ม ในหมู่บ้านก่อน เพราะว่าหมู่บ้านจะเป็นเพื่อน เป็นเครือญาติ รู้จักกันหมดคุยกันได้ สื่อสารกันได้ จากประสบการณ์ที่ผมทำโครงการของผม ก็เริ่มจากชุมชนนี้แหละ ถ้าชุมชนตีความเข้มแข็งเราก็ ขยายต่อได้ มันสำคัญอยู่ที่การเริ่มต้น เราจะเริ่มต้นกับใคร แล้วมีความเข้าใจกันไหม

ส่วนที่ว่าเริ่มต้นในระดับใดนั้น ผมขอเสนอว่าเราควรเริ่มต้นในระดับอำเภอ ครับ ที่ผมพูดอย่างนี้เพราะว่าระดับอำเภอนั้นมันไม่เล็กและไม่ใหญ่มาก และมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

มีบุคลากรที่พร้อมจะเดินไปด้วยกันเพื่อสิ่งนี้เป็นจำนวนมาก เอาเลยที่เริ่มที่อำเภอ ที่มี ชื่อที่เกิด เหตุการณ์บ่อยๆ ที่มีสถิติจำนวนเหตุการณ์มากกว่าอำเภออื่นๆ แต่ต้องเป็นอำเภอที่มีคนเห็นต่าง จำนวนคนเห็นต่างบ้าง เพราะเราต้องให้บุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ต้องอาศัยคนเหล่านี้ด้วย ตรงนี้มันจะเชื่อมต่อการสื่อสาร การขยายต่อ ถ้าเอาคนเหล่านี้แล้ว เขาสามารถสื่อสารกันได้ รู้ว่าใครเป็นใครในกลุ่มของเขา

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ถ้าจะให้ เป็นรูปธรรมจริงๆผมว่า เราต้องหลอมคนก่อน ให้เข้ากันก่อนแล้วคุย เรื่องพื้นที่ปลอดภัยได้ อย่างลึ้มว่าในชุมชน ในหมู่บ้าน ในตำบล มีคนหลากหลายกลุ่มมาก หลายพวก หลายความคิด ถ้าสามารถให้ กลุ่มต่างๆ คนต่างๆมาพูดคุยกัน มาทำความเข้าใจร่วมกัน คือ ทุกคน มีเป้าหมายเดียวกันได้แล้ว การพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ถึงจะคุยกันได้

เมื่อคุยกันได้แล้ว ก็มาช่วยกันกำหนดกรอบ กติกาว่า ควรจะมีวิธีการอย่างไร ให้เกิดความปลอดภัย ไม่มีความรุนแรงอีกต่อไป ต่อมาก็กำหนดพื้นที่เป้าหมาย คือ บริเวณพื้นที่ให้ ชัดเจนและกำหนดตัวผู้รับผิดชอบหลัก ผู้รับผิดชอบรอง ที่ผมพูดอย่างนี้ เพราะว่าเราต้องการคน รับผิดชอบ ถ้าไม่มีผู้รับผิดชอบต่างคนก็ต่างปล่อยไม่เอาจริง

อีกอย่างหนึ่งที่ผมมองคือ ถ้าอยากให้เป็นรูปธรรมจริงๆ คือ การกำหนด พื้นที่ปลอดภัยปลอดภัยสำหรับบางพื้นที่ เช่นบริเวณศาสนสถาน สนามเด็กเล่น โรงเรียน ซึ่งพื้นที่ ตรงนี้เป็นพื้นที่สาธารณะไม่ควรให้มีอาวุธเข้ามา

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง ไม่มีการสูญเสีย ถ้าพูดง่ายๆ ก็คือ ยุติความรุนแรงของทุกฝ่าย เป็นพื้นที่ที่ประชาชน เจ้าของพื้นที่ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ กำหนดเป้าหมาย และทิศทางของพื้นที่ว่าจะทำอย่างไรจะพัฒนาต่อไปอย่างไร ผลพลอยได้ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม

อีกอย่างหนึ่ง พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถปฏิบัติศาสนกิจ ได้อย่างเสรี และมีความปลอดภัย เพราะว่าประเด็นนี้มันเป็นวิถีชีวิต มันเป็นวิญญูณ ถ้าปฏิบัติ ศาสนกิจแล้วไม่ปลอดภัย มันหมดไปเลยครับ

สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากๆ เหมือนกัน พื้นที่ปลอดภัยสามารถกำหนดให้เป็นพื้นที่ ต้นแบบในการแก้ปัญหาสังคมได้ หรือบางครั้งในทางสันติวิธี เราเรียกว่า ตัวแปรแทรกซ้อน ปัญหา แทรกซ้อนที่นำมาสู่ความรุนแรงคือปัญหาเสพติด ปัญหาอบายมุข

ผมอยากจะให้เห็นจริงๆพื้นที่ปลอดภัยสิ่งที่ผมทำโครงการมาหลายปี สิบๆ ปี ก็มีพื้นที่จะทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ปลอดภัยได้บ้าง

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงสำคัญมากเหมือนกันนะ ต้องมีก่อนเลย ถ้าไม่มีข้อตกลงไม่รู้ว่าจะเดิน อย่งไร ที่สำคัญเหมือนกันคือ ข้อตกลงนั้นต้องเป็นข้อตกลงที่มาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแน่นอน ต้องเป็นข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

ข้อตกลงในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ผมว่าทุกฝ่ายต้องช่วยกันดูแลสอดส่องในพื้นที่นั้นให้ดีที่สุด ไม่ให้มีความรุนแรง หรือมีการสูญเสียเกิดขึ้น ถ้ามีเหตุการณ์จริงๆ แล้วต้องสืบสวน ต้องหาข้อเท็จจริงว่ากลุ่มใดกันแน่เป็นผู้กระทำ ถ้ารู้ว่ากลุ่มใดทำกลุ่มนั้นต้องรับผิดชอบ

ไม่มีการทำร้ายชาวบ้านทุกประเภท คือ ชาวบ้านทุกคนต้องได้รับความปลอดภัย ไม่ใช่เฉพาะเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ทุกคนต้องได้รับความปลอดภัย ถ้ายังเกิดเหตุซ้ำหลายครั้งต้องพิจารณาว่า ควรจะเดินหน้าต่อหรือหยุด

หลีกเลี่ยงการโจมตีหรือใส่ร้ายกัน เพื่อให้มีการเกลียดชังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ควรมีการเยี่ยมเยียนชาวบ้าน ในพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ จากชาวบ้าน เสียงของชาวบ้านเป็นเสียงที่น่าฟัง

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

สิ่งแรกเลยคือ ประชาชนต้องพูดกันต้องนำเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยมาพูดคุยในร้านกาแฟ ในวงเสวนาหรือที่ไหนก็ได้คุยกันถึงความสำคัญ ประโยชน์ของการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ทุกวันนี้ชาวบ้านหรือประชาชนไม่ได้คุยเรื่องนี้เลย เสียงของประชาชนดังกว่านครีบ

อันที่ 2 คือ ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เมื่อเจ้าหน้าที่ขอความร่วมมือ เช่นในเชิงของการร่วมมือตรวจสอบ ดูแล บุคคลแปลกหน้าที่เข้ามาในพื้นที่ ร่วมมือในการให้ข้อมูลกับสมาชิกในครอบครัว เพราะว่าบางคนในครอบครัวมักไม่รู้เรื่องนี้เราก็ต้องให้ข้อมูลกับญาติพี่น้อง ผมเชื่อประชาชนบางคนไม่มีเวลาที่จะมาให้ความสนใจในเรื่องนี้ เวลาส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการทำงาน

อันที่ 3 คือ ประชาชนต้องให้ข้อมูลกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับข้อมูลในพื้นที่ เพราะว่าเจ้าหน้าที่บางคนเป็นคนนอกพื้นที่ ข้อมูลเขาไม่มีมาก เราต้องเข้าใจด้วยข้อมูลไหนที่เป็นประโยชน์เราก็ต้องให้

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กรแรกๆเลยเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงอยู่แล้วคือ องค์กรภาครัฐที่ทำงานด้านนี้เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา และช่วยกันเลือกพื้นที่ปลอดภัยที่จะดำเนินการนำร่องก่อน

องค์กรที่ 2 ก็คงหนีไม่พ้นคือ กลุ่มที่มีความเห็นต่างจากรัฐ ขอเรียกว่ากลุ่มที่ 2 ก็แล้วกัน กลุ่มนี้จะได้เสนอให้ความเห็นว่าปัญหาอยู่ตรงไหนจะแก้ไขอย่างไร

องค์กรที่ 3 คือ ภาคประชาสังคม ก็เป็นพวกเราที่ทำงานในพื้นที่ ภาคประชาสังคมคลุกคลีกับชาวบ้าน เข้าใจปัญหาของชาวบ้าน และได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

องค์กรที่ 4 คือ นักวิชาการเราต้องการคนที่มีความรู้เรื่องนี้ให้ความคิดเห็นในเรื่องของการแก้ปัญหาได้ เรามีนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในสามจังหวัดจำนวนมากอยู่นะ เป็นคนในพื้นที่ด้วย

องค์กรที่ 5 คือ ผู้นำสี่เสาหลักที่อยู่ในพื้นที่ เราต้องดึงเข้ามาช่วยงานด้วย ผู้นำแต่ละคนมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากนะครับ

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

เรามีคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขอยู่แล้ว ก็ต้องให้มีตัวแทนของคณะพูดคุยสันติสุข มาเป็นคณะกรรมการด้วย เพราะว่าผู้ควบคุมหรือผู้ดูแลคณะพูดคุยสันติสุขคือนายกรัฐมนตรี คณะพูดคุยสันติสุขสามารถ รายงานโดยตรงถึงนายกรัฐมนตรีได้เลย

ในพื้นที่ต้องมีคณะประสานในพื้นที่ ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล ความคิดเห็น ต่างๆที่เกี่ยวกับประเด็นนี้เพราะว่าคณะประสานในพื้นที่ล้วนเป็นบุคลากรที่มีความรู้ มีความชำนาญ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

คณะกรรมการในพื้นที่ต้องดึงผู้นำสี่เสาหลักมาเป็นกรรมการด้วย ดึงตัวแทน ภาคประชาสังคมที่มีเครือข่ายในพื้นที่มาในคณะทำงานด้วย เราไม่เคยมีนักการเมืองเข้ามาเลย น่าจะ ดึงนักการเมืองระดับชาติที่เป็นคนในพื้นที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย ผมมองว่ามีประโยชน์นะ เพราะนักการเมืองต้องไปพูดในสภาต่อไป อย่าลืมนะสภาเป็นที่แก้ไขปัญหาใหญ่ๆของประเทศมาาก แล้ว ลองให้ประเด็นนี้ให้มีการนำไปพูดคุยในสภาอย่างจริงจังสักครั้ง

9. สัมภาษณ์นายมะพารี มะกุนิง อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ในส่วนตัวของผมผมมองว่า พื้นที่ปลอดภัยนั้นเป็นพื้นที่โดยธรรมชาติของคน กลุ่มชน กลุ่มคน บุคคลที่ประสบจากความรุนแรง คือพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความคิดการกระทำการแสดงออกของไม่มีความรุนแรง การแสดงความคิดเห็น หรือการกระทำใน ชุมชนก็สามารถทำได้ ในพื้นที่สาธารณะก็สามารถทำได้ สามารถทำกิจกรรมอาจจะมีความขัดแย้งบ้าง แต่ไม่แสดงออกถึงความรุนแรง

โดยที่ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ สามารถอยู่แล้วมีความสบายใจ มีความ ปลอดภัยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

ข้อนี้ผมมองที่การควบคุมนะครับ ถ้ามองพื้นที่ที่สามารถควบคุมได้ง่าย ต้องเริ่มจากจุดเล็กๆก่อน โดยเริ่มที่ชุมชนแต่ต้องเลือกชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้ ต้องเป็น ชุมชนที่มีความพร้อม หมายความว่าต้องพร้อมทั้งบุคลากรและองค์กรและสามารถสร้างให้เป็นพื้นที่ ปลอดภัยให้ได้จากชุมชนแล้วค่อยขยายไปเรื่อยๆตามพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

เริ่มต้นในระดับนั้นผมมองว่าเราต้องเริ่มต้นในระดับท้องถิ่นก่อนเลย เพราะว่า องค์กรในท้องถิ่นมีบทบาทในการ ช่วยเรื่องนี้มากๆ เพราะว่าใกล้ชิดกับประชาชน ยิ่งเรามี ภาคประชาสังคมที่อยู่ในท้องถิ่น ก็สามารถช่วยได้ ภาควิชาสังคมก็น่าจะเป็นตัวขับเคลื่อนที่ดีด้วย

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

คนแรกเลยผมว่าเราต้องสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ก่อนเลย เพราะว่าความเข้าใจเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเข้าใจแล้วอะไรๆ มันก็ง่าย ถ้าว่าพื้นที่ปลอดภัยบางที่มีมันเป็น เรื่องที่น่ากลัวสำหรับประชาชนในพื้นที่ มันเป็นดาบสองคม พอจะกำหนดพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ปลอดภัย ปัญหาที่จะตามมา มีการสร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิดความกลัวเป็นพื้นที่ที่ถูกเพ่งเล็งทันที

ถ้าเราให้เป็นรูปธรรมนั้น ต้องทำให้มีรูปแบบที่ชัดเจนมีคณะกรรมการที่ทำ เรื่องนี้โดยตรง สามารถรู้ว่าใครเป็นคณะกรรมการ ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ต้องมีองค์กรภาครัฐ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะภาครัฐเป็นองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว เพราะว่าองค์กรภาครัฐ เกี่ยวข้องโดยตรงโดยหน้าที่และมีอำนาจด้วย

กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐ เราต้องมีพื้นที่ให้เขาด้วย เพราะบางครั้งคู่ขัดแย้งก็ไม่สามารถให้ความร่วมมือ ต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนที่เห็นต่างเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

ถ้าเอาจริงๆ แล้วพื้นที่ปลอดภัยเป็นงานของคนในพื้นที่จริงๆ ต้องทำให้คนข้างนอกเห็นว่าประชาชนต้องการ ชุมชนอยากได้ อยากได้ อยากให้มันจริงๆ เมื่อแสดงให้เห็นว่า ประชาชนอยากได้จริงๆ ทำให้คนที่คิดจะสร้างปัญหาสร้างสถานการณ์ให้มีความรุนแรงก็จะหยุดได้ ลดความรุนแรงลงได้ มันก็จะกลายเป็นจริงเป็นรูปธรรมเลย เอาเข้าจริงๆ มันก็ไม่ใช่ง่ายๆ นะมันเป็น เรื่องจะยากเลยทีเดียว

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ผมว่าเรื่องนี้เราต้องยอมรับเลยว่าผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากต้องเป็นตัวหลักเลย เพราะว่าความคิด ความต้องการของผู้นำประชาชนยอมรับได้ แต่บางพื้นที่ ผู้นำชุมชน ยังขาดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้นำชุมชนรุ่นก่อนกับผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ต้องมาคุยกัน เพราะว่าเสียงของชุมชน จะดังกว่าเสียงของรัฐ ฟุ้งนี้ผมจึงมองว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนรับฟังเสียงของผู้นำ

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรงไม่มีเสียงระเบิด ไม่มีการดัก ชุมยิง ไม่มีการโจมตีด้วยอาวุธ พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ลดการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความรุนแรงได้ เพราะว่าการสื่อสารต้องสื่อสารทั้ง 2 ด้าน ไม่ใช่สื่อสารด้านเดียว การสื่อสารทั้งสองด้านทำให้เกิดพื้นที่ ปลอดภัยอย่างยั่งยืนได้

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงที่ผมขอเสนอคือ ต้องไม่สร้างสถานการณ์ในสถานที่เปราะบาง หรือ สถานที่อ่อนแอ ได้แก่ มัสยิด วัด ตลาด โรงพยาบาล เป็นต้น

ต้องไม่สร้างความรุนแรงกับประชาชนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับ ทุกศาสนา มีการลดจำนวนเจ้าหน้าที่ให้น้อยลงกว่าเดิม เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มี จำนวนมากเกินไป ยังมีจำนวนมาก จะยังมีโอกาสที่จะถูกทำร้ายมาก และทำให้ประชาชนสูญเสียเสื่อม มากขึ้น ด้วยเพราะหลายๆ ครั้งการทำร้ายเจ้าหน้าที่ที่ส่วนใหญ่ประชาชนจะได้รับลูกหลงด้วย

การข่าวต้องดีมาก เมื่อรู้ว่าจะมีการก่อเหตุก็ต้องรายงานให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ และหาทางป้องกันและแก้ปัญหาต่อไป

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัย
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในสามจังหวัด ต้องมาพูดคุยทำความเข้าใจกับสมาชิกในครอบครัว
ในประเด็นพื้นที่ปลอดภัย ให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องพื้นที่
ปลอดภัย

ประชาชนในสามจังหวัดต้องช่วยกันรณรงค์ให้มีการดำเนินการสร้างพื้นที่
ปลอดภัยให้จริงจังและกำหนดพื้นที่ปลอดภัยที่รัดกุมทุกคนเห็นด้วย ต้องมีการสื่อสารกับสังคม
ภายนอกด้วย ให้ภายนอกช่วยกันขยายแนวคิดนี้ ให้มีการพูดคุยสื่อสารทางการสื่อสารมวลชนให้มาก
ๆ ยิ่งปัจจุบันนี้เรามี Social Media เราต้องใช้ให้คุ้มค่าโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ใช้ Social Media นั้น
มีอิทธิพลต่อคนทั้งโลกแล้ว มีใครบ้างไม่รู้จัก Social Media

ประชาชนต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมกับประสบการณ์ของบางประเทศที่มี
ปัญหาคล้ายๆ กันว่า เขามีวิธีการดำเนินการสร้างพื้นที่ปลอดภัยกันอย่างไร

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับการสร้าง
พื้นที่ปลอดภัย

องค์กรภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย
ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีภาคประชาสังคมจำนวนมาก ที่มีบทบาทก็พอจะมีบ้าง ต้องดึง
เข้ามาช่วย งานนี้จะรอหรือหวังภาครัฐอย่างเดียวไม่ทัน

องค์กรภาคประชาสังคมต้องดึงเข้ามามีส่วนร่วมด้วย องค์กรนี้ก็คือตัวแทน
ของประชาชนที่มีความรู้ มีจิตอาสาต้องเข้ามาช่วย ภาครัฐต้องดึงคนกลุ่มนี้มาด้วย

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผมมองขาดเขาไม่ได้คือ ผู้นำสี่เสาหลักต้องดึงต้องมอบหมาย
ให้มาด้วย

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
เป็นอย่างไร

ผมเห็นด้วย เราต้องมีคณะทำงาน เพราะว่า การมีโครงสร้างทำให้เรารู้ว่าใคร
เป็นผู้รับผิดชอบหลัก แต่ละฝ่ายมีภารกิจหรือควรรับผิดชอบอะไรบ้าง

เราต้องมีคณะทำงานใน 3 ระดับหลักๆคือ ระดับชาติที่ดูแลควบคุมการ
ทำงานในระดับนโยบาย ระดับกลางมีหน้าที่พูดคุยเจรจา เพราะว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยก็เป็นส่วน
หนึ่งของการพูดคุยสันติสุข และระดับสุดท้ายก็คือ ระดับพื้นที่ต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่มี
องค์ความรู้ ประสบการณ์ มีเครือข่ายในพื้นที่ ระดับนี้ประกอบด้วย ข้าราชการด้านความมั่นคง
ด้านการปกครอง นักวิชาการ ภาคประชาสังคม กลุ่มสตรี และเยาวชน นักธุรกิจ นักการเมืองก็ต้อง
เชิญมาด้วย

สุดท้ายก็คือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับการเสนอให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยต้อง
เข้ามาอยู่ในโครงสร้างนี้ด้วย

10. สัมภาษณ์นายชาคริต โติะนากายอ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยในทัศนะหรือในความคิดของผมจะมองว่า พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีคนอาศัยอยู่มีกฎระเบียบ มีกติกา ข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยที่สมาชิกของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นั้นต้องได้รับความปลอดภัย ไม่มีใครมาทำลาย พุดง่ายๆก็คือเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง มีความมั่นใจที่จะอยู่ร่วมกัน ไม่มีการหวาดระแวง เพราะทุกคนเข้าใจหมด ทุกคนไว้วางใจซึ่งกันและกัน

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่คนอยู่ในพื้นที่นั้นอยู่แล้วสบายใจ สามารถทำมาหากิน สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ มีความมั่นใจที่จะพุดจะนำเสนอเรื่องอะไรที่เป็นประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ได้ ที่ผ่านมามีปรากฏการณ์แบบไม่กล้าพุด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นมีจริงๆในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทุกคนไม่กล้าพุด ทุกคนไม่อยากพุดทั้งที่รู้ปัญหา และมีแนวคิดที่จะแก้ปัญหา แต่ไม่กล้าที่จะนำเสนอ กลัวว่าพุดแล้วจะไปกระทบกับใครในอนาคต ต่อไปนี้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ได้

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

การทำอะไรก็แล้วแต่ถ้าจุดเริ่มต้นดี มีการเริ่มต้นที่ดี ความสำเร็จก็อาจจะเกิดขึ้นได้แน่นอน ผมว่าเราควรเริ่มต้นภายในครอบครัว ญาติสนิท บ้านเรือนใกล้เคียงก่อน รวมตัวกันเป็นกลุ่ม แล้วมาช่วยกันดูแลตัวเอง ช่วยกันปกป้องไม่ให้คนไม่หวังดีเข้ามาทำลายความเข้มแข็งของสังคม ทำอย่างไรให้ประชาชนมีความรู้สึกที่ว่า บ้านเราต้องมีพื้นที่ปลอดภัยให้ได้ เราต้องช่วยเหลือกัน จากชุมชนค่อยๆขยายมาเป็นระดับตำบล แล้วขยายไปเรื่อยๆ ปัจจุบันนี้อะไรๆก็ใหม่หมดอะไรๆก็ง่ายหมด ขึ้นอยู่กับว่าเราพร้อมที่จะเสียสละเพื่อให้ทุกคนมีความสบายใจ

ส่วนที่ถามว่าจะเริ่มในระดับใดก่อนนั้น ผมว่าเราควรเริ่มที่ระดับอำเภอ เพราะว่า อำเภอนั้นไม่ใหญ่และไม่เล็กสามารถดูแลและควบคุมได้ เพราะว่าในระดับอำเภอจะมีผู้นำหลายประเภทหลายระดับ ช่วยกันคิดช่วยกันสนับสนุนงานก็เกิดขึ้นพื้นที่ปลอดภัยก็มี ความรุนแรงก็หายไป สุดท้ายปัญหาไม่สวยก็จะดีขึ้น ใครๆ ก็สามจังหวัดก็มีความรู้สึกปลอดภัยแล้ว

อำเภอที่จะเลือกต้องเลือกอำเภอที่ไม่ใหญ่มาก เป็นอำเภอที่มีไม่กี่ตำบล เพราะง่ายต่อการควบคุมและบริหารจัดการตลอดจนการติดตามประเมินผล

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยมีโอกาสเกิดขึ้นได้ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง และตั้งใจจะให้เกิดขึ้นจริงๆ ถ้าจะให้ป็นรูปธรรมจริงๆนั้น ควรทำอย่างนี้นะครับ สิ่งแรกเลยคือการกำหนดข้อตกลงให้ชัดเจนว่า ควรจะทำอะไร ใครจะทำอะไรมีบทบาทมากน้อยเพียงใด แน่ก่อนก่อนที่จะทำข้อตกลงนั้น ทุกฝ่ายควรช่วยกันตรวจสอบว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

การสร้างความยุติธรรมให้กับคนในและคนนอกพื้นที่ เพราะการไม่คอยได้รับความยุติธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าในพื้นที่ที่มีความยุติธรรมความปลอดภัยก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นเราก็ต้องสร้างความยุติธรรมด้วย

ต้องมีคณะกรรมการแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน และมาจากทุกภาคส่วน เพราะงานนี้เป็นงานใหญ่งานที่ทุกคนรอคอยอยู่ ในขณะเดียวกันจะให้ป็นรูปธรรมนั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานข้างบนด้วย นายกรัฐมนตรีต้องสนใจเรื่องนี้ด้วย

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร เป็นพื้นที่ที่ไม่เลือกข้างไม่เลือกพรรค ไม่เลือกพวก ทุกคนหน้าไหนเข้ามาในพื้นที่แล้วมีความปลอดภัยทุกคนมีความมั่นใจกับพื้นที่ว่า มาตอนไหนมาเวลาไหนมีความปลอดภัยจริงๆ ถ้าเป็นภาษาบ้านๆคือมาอย่างไรก็กลับอย่างนั้น

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะปราศจากความรุนแรงไม่มีการปะทะ หรือการทำร้ายข้างใดข้างหนึ่ง พุดง่ายๆก็คือเป็นการยุติความรุนแรงของทุกฝ่าย ทุกฝ่ายอยู่แล้วมีความปลอดภัย ลดจำนวนกองกำลังที่ปฏิบัติการในพื้นที่ให้น้อยลงกว่าเดิม เพราะเจ้าหน้าที่คือเป้าหมายหลักของคนเห็นต่างๆ ที่จะเข้ามาทำร้ายไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการวางระเบิด การยิงกัน ถ้ามีน้อยลงโอกาสที่จะถูกลอบยิงมันก็น้อยลง บางครั้งเมื่อมีเหตุปะทะแล้ว คนที่เดือดร้อนก็คือประชาชนนั่นเอง

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงสำหรับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ผ่านมามากหลายปีมาแล้ว ไม่มีการกำหนดข้อตกลงเลย โอกาสหน้าเจวันข้างหน้า เราต้องมีข้อตกลงให้ได้

ข้อตกลงแรกเลยคือ การรับฟังข้อเสนอของทุกฝ่ายว่าเขาต้องการเสนออะไรบ้าง จากข้อเสนอตรงนี้ก็กลายเป็นข้อตกลงที่นำไปสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัย

ข้อตกลงข้อที่ 2 คือ การกำหนดพื้นที่กลาง ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทุกฝ่ายทุกองค์กรสามารถมาคุยในพื้นที่กลางได้ โดยที่พื้นที่กลางต้องไม่มีคนถืออาวุธเขตปลอดภัย

ข้อตกลงข้อที่ 3 คือ การกำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนสุดที่ไหน ครอบคลุมถึงพื้นที่ไหน บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องรู้ด้วยว่าพื้นที่ที่กำหนดนั้น มี บริเวณหรือพื้นที่ขนาดไหน

ข้อตกลงข้อที่ 4 คือ การกำเนิดสถิติจำนวนเกิดเหตุว่าควรไม่ให้มีการเกิดเหตุการณ์ไปเลย

ข้อตกลงข้อที่ 5 คือ การพูดความจริงที่เกิดขึ้น

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนคือเสียงที่ทุกคนต้องได้ยิน และทุกคนต้องเข้าใจความรู้สึกของประชาชนว่าต้องการอะไร ในฐานะของประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดเหตุการณ์ที่คนที่เดือดร้อนก็คือ ประชาชนอย่างเราๆนั่นแหละผู้หลักผู้ใหญ่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ อยู่ข้างบน ที่ชาวบ้านบอกคือ มาไม่นานก็ไป ประชาชนต้องอยู่ตลอดไป ไปไหนไม่ได้ เพราะเป็นบ้านเกิดของเขา ที่พัก ที่อยู่ที่ทำงาน ญาติ เพื่อนๆ ก็อยู่ที่นั่นหมด แล้วจะไปไหน

ผมว่าประชาชนต้องติดตามสถานการณ์ความไม่สงบอย่างจริงจัง ต้องเรียนรู้ว่าปัญหาจริงๆแล้วมันมันเกิดจากอะไรกันแน่ พอรู้แล้วจะได้ช่วยกันแก้ ช่วยกันหาทางออกร่วมกัน

ประชาชนต้องยอมรับให้คนในพื้นที่ คนนอกพื้นที่ได้รู้ได้เห็นถึงความสำคัญ ความว่า เป็นที่ต้องมีพื้นที่ปลอดภัย ของอย่างนี้ต้องสื่อสาร ต้องประชาสัมพันธ์ ความจริงบ้านเรา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสิ่งดีๆ เยอะมาก แต่สื่อต่างๆ ไม่ได้นำเสนอเรื่องดี ส่วนใหญ่แล้วจะเสนอแต่เรื่องไม่ดีอันนี้มันน่าคิดนะ

ประชาชนต้องช่วยกันสื่อถึงคนที่เห็นต่างด้วยว่า ความจริงแล้วคนในพื้นที่ ต้องการอะไร ต้องการแบบไหน ประชาชนต้องแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยว่าต้องการแบบไหนวิธี แก่ วิธีทำให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความปลอดภัยต้องทำอย่างไร คนอยู่ในพื้นที่ย่อมรู้ดี ในเรื่องนี้

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนต้องเป็นพื้นที่กลาง เป็นพื้นที่ไว้ แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ใครมีข้อมูล มีความคิดดีๆ ก็สามารถนำเสนอได้เลย ทุกวันนี้เราไม่ค่อยมีพื้นที่ กลาง ไว้สำหรับพูดคุยกันได้แลกเปลี่ยนกัน

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กรหลายๆ องค์กรผมว่ามีส่วนสำคัญที่ต้องมาช่วยจะปล่อยให้องค์กรใด เป็นพระเอกหลักไม่ได้หรอกครับ ผมขอเริ่มจากองค์กรขนาดใหญ่หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงเลย คือ องค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเข้ามาดูอยู่แล้ว เป็นองค์กรที่ประชาชนให้ความหวังมากที่สุดเลย เพราะว่า องค์กรที่จะมาแก้ไข ต่างๆ ได้ต้องเป็นองค์กรภาครัฐ ต่อมาก็คือ องค์กรเอกชนก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ ปลอดภัยด้วย องค์กรภาคเอกชนอาจจะมาในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านความรู้ทางธุรกิจ ให้ความรู้ เรื่องการสร้างเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การทำธุรกิจ การมีงานทำ

องค์กรภาคประชาสังคม ก็ต้องเข้ามาด้วย เพราะว่า องค์กรภาคประชาสังคม ส่วนใหญ่คลุกคลีในพื้นที่ ทำงานในพื้นที่ได้รับความไว้วางใจกับชาวบ้านอย่างมาก ภาคประชาสังคมมา ช่วยเติมเต็มภาครัฐ บางอย่างที่มีข้อจำกัดที่รัฐทำไม่ได้ดีมาก องค์กรภาคประชาสังคมต้องมาช่วยเสริม ถ้าเราดูในต่างประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้ง ภาคประชาสังคมจะเข้ามามีบทบาทอย่างมาก

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

โครงสร้างขององค์กรที่จะมาทำงานหรือมาทำพื้นที่ปลอดภัยนั้นผมมองว่า ต้องให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในระดับชาติด้วย อย่างน้อยเรื่องนี้ รายละเอียด ต่างๆ ผู้มีอำนาจได้รับรู้ด้วย ไม่อยากให้ข้างล่างรับรู้อย่างเดียว บางครั้งข้างล่างไม่มีอำนาจในการ ตัดสินใจ

มีกลุ่มบุคคลที่เคยเห็นต่างจากรัฐ มาเป็นคณะทำงานในโครงสร้างนี้ด้วย ถ้ามองว่าทำไม ก็เพราะกลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังมีความเคารพ ได้รับการยอมรับจากคนเห็นต่าง ที่อยู่ในพื้นที่ และนอกพื้นที่ สามารถติดต่อประสานงานได้

นักการเมืองผมมองต้องเข้ามาอยู่ในโครงสร้างนี้ด้วย เพราะนักการเมืองอยู่ในความเชื่อ และการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ ถ้าเป็นนักการเมืองระดับชาติจะได้นำเสนอเรื่องนี้เข้าสู่ในสภาอย่างจริงจัง

ผู้นำศาสนาหรือตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดก็สมควรเชิญเข้ามาอยู่ในโครงสร้างนี้ด้วย เพราะผู้นำศาสนาก็มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ และได้รับการยอมรับจากฝ่ายราชการด้วย

ตัวแทนภาคประชาสังคมที่อยู่ในพื้นที่แต่ละพื้นที่ควรบรรจุในโครงสร้างการทำงานด้วย เพราะว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทในสังคมมากพอ มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าใครใคร ผลงานก็มีมากมาย ผมมองว่าภาคประชาสังคมก็สำคัญมากๆ อีกกลุ่มหนึ่งที่เราควรเอามาใส่ในโครงสร้างนี้ด้วย คือ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่อยู่ในพื้นที่

11. สัมภาษณ์นายอิสมะแอ หะยียูโซะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลบุกิต อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยในความคิดของผมมัน พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่คนอยู่ในพื้นที่นั้นสามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ไม่มีการก่อเหตุร้ายที่มีผลเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน คนอยู่อย่างมีกฎกติกา ข้อตกลงอย่างพร้อมเพรียงกัน มีความไว้วางใจบรรดาคนที่อยู่ด้วยกัน ไม่มีการหวาดระแวงว่า กลุ่มนั้นจะทำอย่างนั้น กลุ่มนี้จะทำอย่างนี้ อยู่แล้วสบายใจ สบายใจที่จะเดินทางไปไหนมาไหน สบายใจที่จะอยากไปทำงานนอกบ้าน เพราะว่าปัจจุบันนี้คนบ้านเราต้องไปทำงานนอกบ้านจำนวนมาก บางทีงานในหมู่บ้านไม่มีให้ทำ พ่อแม่ก็ไม่ต้องห่วงลูกหลานที่จะเล่นภายในหมู่บ้าน ถ้าจะให้พูดสั้นๆพื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่บรรดาสมาชิกในพื้นที่นั้น มีความรู้สึกปลอดภัย ไม่มีการก่อเหตุรุนแรง มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

เราจะทำอะไรก็แล้วแต่ ต้องเริ่มจากจุดเล็กๆก่อน ถ้าเป็นอย่างนั้นพื้นที่ปลอดภัยต้องเริ่มที่ชุมชนก่อน ให้ทุกคนตระหนักรู้ว่า ความปลอดภัยมันมีประโยชน์อย่างไร ความไม่ปลอดภัยมันมีโทษอย่างไร ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องช่วยกันสร้างพื้นที่ให้เกิดให้ได้ งานแบบนี้จะทำคนเดียวจะเป็นพระเอกคนเดียวไม่ได้หรอก ต้องทำเป็นทีม เป็นคณะมันจะดูเข้มแข็งดี ให้ทุกคนเข้ามาช่วยกันคิดช่วยกันกำหนดวิธีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดกับทุกคน

ส่วนที่อาจารย์ถามว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยควรจะเริ่มที่ระดับใดก่อนนั้น ผมว่าเอาอย่างนี้เลยนะครับ ที่ผ่านมาได้ข่าวว่าจะเริ่มระดับอำเภอก่อน จุดนี้ผมเห็นด้วยนะ ผมว่าต้องเริ่มที่ระดับอำเภอก่อนเลย เรามีนายอำเภอ เรามีกำนัน มีผู้ใหญ่บ้าน มีผู้นำศาสนา มีนักการเมืองท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้สามารถมาทำงานร่วมกันได้ สื่อสารกันได้ เริ่มที่อำเภอที่มีเหตุการณ์บ่อยๆ จะได้เห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไหม ผมเสนอว่าควรเลือกอำเภอที่ไม่ใหญ่มากนัก ถ้าใหญ่เกินไปคุณลำบาก คุณแลติดตามไม่ทั่วถึง แม้ว่ามีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมากมายในพื้นที่ แต่ก็ไม่รู้

ว่าเขาจะสร้างสถานการณ์ที่ไหนอีก ผมมองว่าข้อตกลงทั้งสองฝ่ายจึงสำคัญ เราต้องมีข้อตกลงให้ได้
 ด้วยว่า ตกลงงานนี้จะเอาอย่างไรกันแน่ ไม่ใช่เดินทางแบบไม่มีข้อตกลงแล้วมันจะจบอย่างไร

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ข้อนี้ น่าสนใจมากๆเลยอาจารย์ ทำให้เป็นรูปธรรมจะทำอย่างไร ที่ผ่านมายัง
 ไม่สำเร็จ รอบต่อไปผมอยากจะให้เกิดขึ้นจริงๆ จะทำให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เกิดขึ้นแน่นอนนั้น
 คงทำได้ ความจริงใจเป็นปัจจัยสำคัญ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่จริงใจปัญหาหมันก็ไม่จบ เหตุการณ์มันก็
 เกิดขึ้นเรื่อยๆ และมีความมุ่งมั่นเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ มันก็เป็นรูปธรรมนะ ผมเคยอ่านในหนังสือ
 หลายๆประเทศที่มีความขัดแย้ง มีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น เขาสามารถแก้ปัญหาได้ สร้างพื้นที่
 ปลอดภัยเกิดขึ้นได้ ผมว่าฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้านนี้ต้องไปศึกษาดูงานในประเทศที่มีประสบการณ์
 ทางด้านนี้ และสามารถแก้ปัญหาได้ ไปดูเลยว่าเขาทำอย่างไร มีข้อตกลงอะไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรค
 ตรงไหน การไปดูตัวอย่างมันก็ทำให้ได้วิธีการแก้ปัญหา แล้วมาปรับที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ก็เป็นส่วนสำคัญ ถ้าประชาชนให้ความ
 ร่วมมือ ช่วยกันตรวจสอบ ช่วยกันให้ความเห็นช่วยกันทำ ผมว่าเป็นรูปธรรมนะ ที่นี้ก็ต้องถามกลับไป
 อีกว่า แล้วจะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือมาร่วมมือ คำตอบก็คือให้พวกเขาเห็น
 ความสำคัญ เห็นประโยชน์ของการช่วยกันทำพื้นที่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นให้ได้

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร

ข้อนี้ถ้าจะให้ผมตอบก็คล้ายๆกับคำตอบข้อแรกที่อาจารย์ถาม พื้นที่ปลอดภัย
 เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะที่ว่าประชาชนอยู่แล้วสามารถดำรงชีวิตอย่างปกติ เคยอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น
 ไม่ต้องมีความกลัว ความกังวล ความหวาดระแวงอีกต่อไปแล้ว

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่คนหลายๆ ศาสนิกอยู่ด้วยกันได้ คนหลายๆ ศาสนิก
 สามารถอยู่ด้วยกันได้โดยไม่ต้องมีความระมัดระวังมากนัก คือทุกคนอยู่แล้วมีความปลอดภัย ไม่มีการ
 มาสร้างความรุนแรงได้ เพราะมีกฎ กติกา ข้อตกลง หรือมีความยึดเหนี่ยวทางจิตใจด้วยกัน มาอย่าง
 ช้านาน มีความผูกพันกัน มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เห็นไหมบางพื้นที่ คนมุสลิมจำนวนน้อย
 อยู่ในชุมชนพุทธก็มีบางพื้นที่ที่คนพุทธจำนวนน้อยมาอยู่ในชุมชนมุสลิมก็มี พวกเขาสามารถอยู่ได้
 เราอยากให้เป็นแบบนี้

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่สมาชิกในพื้นที่ทุกคนมีความสามัคคีกัน มีอะไร
 ช่วยเหลือกัน สมาชิกคนไหนเดือดร้อนก็จะมาช่วย

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่สมาชิกในชุมชนต้องเชื่อฟังผู้นำ เพราะผู้นำเป็น
 คนสำคัญที่คอยดูแลติดตามความเรียบร้อยภายในชุมชน เป็นผู้ที่ควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่ได้

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีกองกำลังปฏิบัติหน้าที่ดูแลประชาชนไม่มาก
 นึก เพราะว่ากองกำลังเป็นเป้าหมายถ้ามีอยู่จำนวนมากโอกาสที่จะเกิดความรุนแรงก็ยิ่งมาก ถ้าไม่มี
 ทหารความปลอดภัยในพื้นที่อาจจะดีขึ้น

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

งานจะไปได้ดีสำเร็จหรือไม่สำเร็จต้องอยู่ที่ข้อตกลง กรณีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องทำงานหลายฝ่าย แต่ที่เห็นชัดคือฝ่ายรัฐกับฝ่ายเห็นต่างสองฝ่ายนี้ต้องมีข้อตกลงก่อนถึงจะสำเร็จ

ข้อตกลงในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นผมมองว่าเราต้องวิเคราะห์ที่สาเหตุหรือที่มาของปัญหา ข้อตกลงจึงจะเป็นไปได้ ข้อตกลงแรกคือทั้งสองฝ่ายต้องยอมรับซึ่งกันและกันต้องรู้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะอะไร

ข้อตกลงที่ 2 คือ ต้องควบคุมไม่ให้มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ให้ได้ เมื่อมีข้อตกลงนี้แล้วแต่ละฝ่ายก็ต้องขอความร่วมมือกับกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนว่า พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ได้

ข้อตกลงที่ 3 คือ ต้องยุติความรุนแรงให้ได้ ต้องมีการลงโทษเมื่อรู้ว่าใครฝ่ายใดเป็นผู้กระทำ ที่ผ่านมาเหตุการณ์เกิดขึ้นแต่จับผู้กระทำไม่ได้ ต้องมาลงโทษให้ได้ ลงโทษให้หนักเลยจะได้ไม่กล้าทำอีกต่อไป

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญนะครับ คนที่เดือดร้อนและได้รับผลกระทบก็คือประชาชน คนที่จะทำให้เกิดความสำเร็จก็คือประชาชนอีกนั่นแหละ ถ้าเป็นอย่างนั้นประชาชนมีบทบาทอย่างมาก ฝ่ายรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน ผู้จัดการหรือผู้บริหารเท่านั้นเอง

ผมว่าเรื่องนี้ประชาชนต้องนำมาพูด นำมาคุยกันให้เยอะๆ มาเผยแพร่ มารณรงค์ มากกระตุ้น ให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจ มีความต้องการความต้องการในที่นี้ ผมมองที่ความต้องการให้เกิดความปลอดภัย

ประชาชนในพื้นที่ต้องมีบทบาทในประเด็นของการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และก่อนที่เกี่ยวข้อง ประชาชนต้องตระหนักว่าภาครัฐจะเข้ามาแก้ไขปัญหาให้เรา ดังนั้นเราต้องให้ความร่วมมือ โดยปกติแล้วความร่วมมือจากประชาชนมันมีหลายด้าน หลายปัจจัยนะ

ประชาชนไม่ต้องเป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว ประชาชนต้องมีข้อเสนอให้กับฝ่ายรัฐและฝ่ายเห็นต่างด้วย ผมว่าทั้งสองฝ่ายก็อยากจะรู้ว่าประชาชนต้องการอะไร ต้องการอย่างไร ปัญหามันจะได้แก้ไขถูกจุด

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผมดูๆ แล้วองค์กรหลายๆองค์กรต่างก็มีความสำคัญกันหมด อยู่ที่พื้นที่และสภาพปัญหาจริงๆ องค์กรภาครัฐที่ทำคนด้านความมั่นคงต้องเข้ามาอยู่แล้ว ถือว่าเป็นพระเอกเลยแหละ

องค์กรภาคประชาสังคมก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว อันนี้เราก็เห็นเห็นกันอยู่ เพราะว่าองค์กรภาคประชาสังคมมีจุดเด่นหลายอย่าง มีความใกล้ชิดกับประชาชน พวกเขาเป็นประชาชนในพื้นที่ด้วย ย่อมรู้และเข้าใจปัญหาได้เป็นอย่างดี องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่นะครับ องค์กรภาคประชาสังคมนอกพื้นที่อาจจะเข้ามาเสริมในเรื่องของประสบการณ์หรือองค์ความรู้ต่างๆ

องค์กรนักวิชาการ โดยเฉพาะอาจารย์ในมหาวิทยาลัย อย่างมองข้ามอาจารย์มหาวิทยาลัย ลูกศิษย์ลูกหาในพื้นที่เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยกันทุกคน จุดนี้อาจารย์

นักวิชาการสามารถนำองค์ความรู้ ทฤษฎี ผสมกับการทำงานเป็นเครือข่าย หลายๆ ประเทศที่มีความขัดแย้งอาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการจะมีบทบาทอย่างมาก

องค์กรด้านศาสนาต้องเข้ามาด้วย องค์กรศาสนาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในพื้นที่ ผู้นำศาสนาเป็นคนที่มีความรู้ สอนคนให้เป็นคนดี การพูดคุยการเจรจาขอความร่วมมือจากผู้นำศาสนาย่อมได้ผลที่เร็วและเห็นผล

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

โครงสร้างองค์กรที่เข้ามานั้น ผมว่าถ้าจะให้สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ก็ต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับชาติและระดับประเทศเข้ามาด้วย ถ้าฟังจะให้คนในพื้นที่ องค์กรในพื้นที่ บางครั้งมันลำบากเหมือนกัน ถ้ามีองค์กรระดับชาติมาเสริมมาให้คำปรึกษา และเป็นคนตัดสินใจด้วย ผมว่างานนี้สำเร็จ

ต้องดึงตัวแทนของคนเห็นต่างๆ ต้องเป็นคนที่สามารถเข้ามาพูดคุยได้นะ ไม่ใช่อยู่แต่ข้างนอกอย่างเดียว ต้องเอาคนที่ไม่มีความคิดคือ สามารถอยู่ในประเทศไทยได้ คุยกับรัฐได้ เหตุผลที่ต้องเอากลุ่มนี้ก็เพราะเราจะแก้ปัญหาเรื่องนี้ คนที่เข้าใจ และสามารถสื่อสารกับกลุ่มคนเห็นต่างที่อยู่ในประเทศและอยู่ในต่างประเทศได้

อีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องดึงเข้ามาในโครงสร้างผมมองที่นักการเมืองระดับชาติ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ ผู้แทนเข้าใจเรื่องนี้ดี และผู้แทนสามารถนำเรื่องนี้ไปสื่อสารในสภา ไปสื่อสารกับผู้มีส่วนได้

12. สัมภาษณ์นายกอเช็ง สาแมง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยตามความเข้าใจของตัวเองนะครับอาจารย์ พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มี ความรุนแรง ไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิตเลย ชีวิตและทรัพย์สินก็ไม่ได้รับผลกระทบเลย ใครจะไปไหนทำอะไร ไม่ต้องกลัวและกังวลใจเลย เพราะความปลอดภัยมันมีอยู่แล้ว ใครจะไปทำงานอะไร ประกอบอาชีพอะไรที่ไหนก็แล้วแต่ มันมีความปลอดภัยทั้งนั้น

สมาชิกหรือคนในชุมชนนั้นล้วนแต่อยู่อย่างมีความสามัคคี ไม่มีใครคอยระแวง คอยระมัดระวังใครกลัวว่าจะมีใครมาทำร้าย กลัวว่าใครจะมาทำให้เกิดการสูญเสีย

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่สังคมสามารถอยู่อย่างพึ่งพากัน ใครเดือดร้อนอะไรก็ช่วย ใครมีปัญหาที่ต่างก็มาช่วย สามารถอยู่ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะนับถือศาสนา มีความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะมีความเข้าใจกัน

ผมขอพูดสั้นๆ อย่างนี้นะครับอาจารย์ พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความเข้าใจกัน ไม่ระแวงกัน ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้นในชุมชน ทุกคนสามารถเดินทางไปไหนมาไหนสามารถประกอบอาชีพอย่างปกติสุข อยู่อย่างมีกติกาที่ชุมชนกำหนดขึ้นมาเอง และทุกคนมีการปฏิบัติ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

ใครๆ ก็พูดถึงพื้นที่ปลอดภัย แต่ก็ยังไม่กว้างขวางมากนัก เพราะยังมี
ประชาชนอีกเป็นจำนวนมาก ยังไม่ค่อยรับรู้และยังไม่มีส่วนร่วมสักทีเดียว ผมจึงมองว่าพื้นที่ปลอดภัย
นั้นควรเริ่มในระดับเล็กๆก่อน ระดับภายในครอบครัวก่อน แล้วค่อยขยายไปสู่ระดับหมู่บ้าน
แล้วขยายไปเรื่อยๆ

และถามว่าควรเริ่มในระดับใดนั้น ผมขอฟันธงเลยว่า ขอเป็นระดับอำเภอ
เพราะว่าอำเภอก็ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่พอสมควร ถ้ากำหนดเริ่มต้นระดับอำเภอผมมองว่า
มีโอกาสเป็นไปได้ ควรเริ่มต้นในพื้นที่อำเภอที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงบ่อยๆ มีสถิติความรุนแรงใน
ระดับมากกว่าอำเภออื่น เพราะอำเภอที่มีเหตุการณ์จำนวนบ่อยนั้นจะได้อำเภอ แต่ละเหตุการณ์นั้น
เกิดขึ้นอย่างไร เกิดขึ้นตอนไหน สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

รัฐบาลเคยคิดและเคยคุยกับคนเห็นต่าง กับผู้อำนวยการความสะอาดกว่า ประเด็น
พื้นที่ปลอดภัยต้องมาเป็นประเด็นที่ต้องพูดคุย หาทางออกให้ได้ เพราะว่าเป็นการเรียกร้องของ
หลายๆกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มสตรีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการให้มีพื้นที่ปลอดภัย ตามที่
ปรากฏในสื่อต่างๆ เราต้องทำให้เป็นรูปทำให้ได้นะ ถามว่าจะทำอย่างไรให้เป็นรูปธรรมคือ

1. ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ อย่าลืมนะว่าประชาชนอยู่ใน
พื้นที่ เขาใจว่าคนในพื้นที่ต้องการอะไร ต้องการแบบไหน ถ้าดึงเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมา
ช่วยกันกำหนดกฎเกณฑ์ กฎกติกา การอยู่ร่วมกันเพื่อไม่ให้มีการใช้ความรุนแรง และนำไปสู่ สังคม
พื้นที่ปลอดภัยต่อไป

2. ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้อง
โดยตรง ต้องร่วมมือกันไม่ให้ต่างคนต่างองค์กรต่างทำ เมื่อรัฐให้ความร่วมมือ มีความจริงใจอยากจะทำให้
มีความปลอดภัยก็ต้องเกิดขึ้นได้แน่นอน

3. ต้องมีข้อกำหนดหรือเป็นข้อตกลงที่เป็นไปได้ และสามารถรับฟังได้ทั้งสอง
ฝ่าย คือ ทั้งสองฝ่ายยอมรับนั่นเอง ผมกลัวว่าข้อตกลงมีแต่ไม่ตกลง หรือเป็นข้อตกลงที่เป็นไปไม่ได้
แล้วจะเป็นรูปธรรมได้อย่างไร อันนี้น่าคิดนะครับ

4. บางครั้งการให้ความร่วมมือ หรือการเปิดโอกาสที่จะรับฟังปัญหาจริงของ
ฝ่ายที่มีอำนาจระดับสูง หรือระดับสูงต้องการแก้ปัญหาให้จบจริงๆ มันก็สามารถเป็นรูปธรรมได้

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร
อันนี้ยังไม่ยังไม่ชัดเจนเลย หลายความคิดเหลือเกินขึ้นอยู่กับมุมมอง
ประสบการณ์ ปัญหาของแต่ละคน หรือ ขึ้นอยู่กับภารกิจหรือบทบาท ผมมองว่าควรไปในทิศทาง
เดียวกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างมีลักษณะของตนเอง ผมอยากได้ออย่างนี้

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะคือ มีความปลอดภัยจริงๆที่ไหนก็สามารถอยู่ได้
ในตลาด มัสยิด วัด โรงเรียน สถานี่ราชการในพื้นที่ สรุปคือทุกที่ต้องมีความปลอดภัย

พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีคนถืออาวุธอย่างเปิดเผย เพราะเมื่อมีคนถืออาวุธแล้ว สมาชิกในชุมชนก็มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ทั้งๆที่ตัวเองไม่เกี่ยวหรือไม่ใช่คู่ขัดแย้ง แต่หลายรายเสียชีวิต เพราะถูกลูกหลง เนื่องจากการสร้างความรุนแรงในพื้นที่ อีกอย่างหนึ่งที่ผมอยากจะให้พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่มีกฎกติกา ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำระดับต่างๆในพื้นที่ได้กำหนดร่วมกัน รับทราบร่วมกัน และปฏิบัติร่วมกัน รวมกันเป็นหนึ่ง สรุปคือ เดินไปในทิศทางเดียวกัน งานสำเร็จแน่ๆ อาจารย์ว่าอย่างไร

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ตรงนี้แหละคือปัญหา เรายังไม่มีข้อตกลง ที่เราเดินเดินการเดินหรือทำใน ขณะที่ยังไม่มีข้อตกลง แล้วมันจะไปได้อย่างไร ข้อตกลงต้องชัด และเป็นไปได้ ผมขอเสนอว่า ข้อตกลง นั้น ควรเป็นอย่างนี้นะครับ

ต้องแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน พื้นที่ไหนใครรับผิดชอบหน่วยไหนดูแล ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำในชุมชน ต้องดูอะไรบ้าง เพราะว่าถ้ารู้ว่ามี การแบ่งพื้นที่ดูแลให้ชัดเจน งานก็ไม่ซ้ำซ้อน และรู้ว่า ใครรับผิดชอบ ถ้าเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจะได้ตามถูก และตรวจสอบว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรใครกัน เป็นผู้ปฏิบัติ

กำหนดวิธีป้องกันไม่ให้เกิดการสร้างสถานการณ์ จะมีวิธีการอย่างไรบ้าง จุดไหนที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ จุดไหนที่มีความรุนแรงบ่อย จุดไหนที่มีกลุ่มเห็นต่างมักจะมารวมตัวกัน แล้วอาจทางกำหนดมาตรการป้องกัน และกำหนดไว้เลยว่า ในช่วงของการปฏิบัติการดำเนินการ ทดลองพื้นที่ปลอดภัย ต้องเกิดความรุนแรงได้ไม่เกินกี่ครั้ง ถ้าไม่เกิดเลยยิ่งดี แสดงให้เห็นว่าการ ทำงานประสบความสำเร็จ ที่เป็นห่วงค่ะ มีการประกาศว่าพื้นที่ใดจะเป็นการนำร่องเป็นพื้นที่ปลอดภัย ก็เกิดความไม่ปลอดภัยทันที เพียงแค่ประกาศยังไม่ได้ใช้เลย รุนแรงอีกแล้ว อันนี้เป็นโจทย์ที่ท้าทาย คนที่ปฏิบัติงานด้านการสร้างสันติภาพ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ถามว่าประชาชนอยากให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยไหม ทุกคนอยากให้เกิดแต่ยังมี ประชาชนอีกเป็นจำนวนหนึ่งนะที่ยังไม่รู้ว่าจะเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเลย

ดังนั้นประชาชนที่รู้แล้วต้องรณรงค์หรือบอกต่อให้กับประชาชนที่ยังไม่รู้ แล้ว มารณรงค์ให้กว้างขวางให้เป็นที่รับรู้กัน ของคนในสามจังหวัด และคนไทยทั่วประเทศ

ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอความร่วมมือ เพราะ เรื่องนี้จะปล่อยให้ภาครัฐทำอย่างเดียวไม่ได้หรอก ต้องอาศัยประชาชนในพื้นที่ด้วย แต่ภาครัฐก็ต้องมี วิธีการที่จะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

ประชาชนต้องสื่อสาร ต้องมีข้อเสนอให้กับภาครัฐ และเคยเห็นต่างด้วยด้วย ว่า ประชาชนต้องการให้ทำอย่างไร ประชาชนมีแนวคิดอย่างไร อะไรคือความเดือดร้อนของชาวบ้าน ปัญหาที่เกิดขึ้น คนที่เดือดร้อนที่สุดก็คือประชาชน คนอื่นมาทำงาน เสร็จภารกิจ หรือถึงเวลาก็ไป ส่วนประชาชนต้องอยู่ในพื้นที่ตลอดชีวิตอยู่แล้ว

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผมว่างานนี้ทำงานฝ่ายเดียวไม่ได้ เหมือนที่ผมพูดข้างต้น องค์กรที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นองค์กรที่อยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว โดยเฉพาะองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต้องเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ทหาร ตำรวจ นักปกครอง

องค์กรด้านศาสนาที่อยู่ในพื้นที่ก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะคนเรามีศานา ยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่แล้ว ผู้รู้ศาสนาอธิบายนิตเดียวกี่เข้าใจแล้ว และเรื่องบางเรื่องเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จำเป็นต้องอาศัยผู้นำศาสนาจะได้บอกว่าอะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้

องค์กรทางวิชาการอันนี้ก็สำคัญ อย่าลืมนักวิชาการเป็นคนที่ประชาชนไว้วางใจนะ เป็นคนที่มีความเป็นกลาง ยึดความจริงและความถูกต้องเป็นหลัก

องค์กรภาคประชาสังคม เรามีเป็นจำนวนมาก เราเชิญพวกเขามาทำงานร่วมกันแล้วหรือยัง มีหลายองค์กรเข้ามาแล้ว และยังมีหลายองค์กรที่ยังไม่เข้ามา สุดท้ายผมว่าน่าจะดึง เห็นสมควร เชิญเข้ามามีส่วนร่วมด้วยคือ นักการเมืองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะนักการเมืองคือตัวแทนของประชาชน สามารถสะท้อนปัญหาในสภาได้ เรื่องบางเรื่องต้องจับที่สถานะครับ ผมดูแล้วนักการเมืองรุ่นใหม่มีอุดมการณ์เพื่อบ้านเมือง เพื่อท้องถิ่นมากพอ ไม่ใช่มาเล่นการเมืองเพื่อพรรคการเมืองของตัวเอง

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

โครงสร้างก็ต้องมีการแบ่งให้ชัดเจนมีลำดับขั้นตอน ในเมื่อปัญหานี้มันไม่ใช่ปัญหาระดับพื้นที่แล้ว มันเป็นปัญหาของชาติแล้ว ผู้บริหารระดับชาติต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงสร้างด้วย

ระดับกลางก็ต้องมี คือ คนที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นคนดูและระดับกลาง ระดับพื้นที่ก็ต้องให้หน่วยงานในระดับพื้นที่ และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ

13. สัมภาษณ์นายชากาเรีย บินยูซุฟ ประธานมูลนิธิสังคมเป็นสุข อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัย Safety Zone ที่ต้องการให้มี ประชาชนในสามจังหวัดอยากได้กันทุกคน เพราะว่ามันไม่ไหวแล้ว นานแล้ว มีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ผลกระทบที่ตามมาก็มีเป็นจำนวนมากเหมือนกัน พื้นที่ปลอดภัยในความคิดส่วนตัวของผมนะครับ พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยร่วมกันของสังคมของมนุษย์ อยู่แล้วสามารถดำรงชีวิตประจำวันตามปกติ ไม่มีการมาสร้างสถานการณ์ความรุนแรง ทำไม่ถึงไม่มี เพราะว่า พื้นที่นั้นมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีความเป็นปึกแผ่น ใครหน้าไหนก็ไม่กล้าเข้ามาสร้างปัญหาในชุมชนได้หรอก ความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นเกราะป้องกันชุมชนได้เป็นอย่างดี

พื้นที่ปลอดภัยเป็นชุมชนที่ทุกคนอยู่แล้วมีความสุขไม่มีความกังวลใดๆ เลย มันเหมือนมีกฎเกณฑ์ กฎกติกาที่ซ่อนอยู่ข้างใน ที่ทุกคนรู้และทุกคนปฏิบัติตาม

พื้นที่ปลอดภัยเป็นชุมชนที่มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ มีความงามภายในตัวของมันเอง ที่สมาชิกในชุมชนช่วยกันประคับประคองให้คงอยู่จนถึงทุกวันนี้ บางชุมชนมีหลายวัฒนธรรมไหล ความเชื่อ หลายความคิด แต่ก็สามารถอยู่ด้วยกันได้ เพราะว่ามันเป็นความคุ้นเคย ความเคยชิน มีการปฏิบัติที่ดีต่อกันให้เกียรติกัน มาตั้งแต่สมัยคนรุ่นก่อนๆ อีก

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่รับประกันในเรื่องของความปลอดภัย คนที่อื่นคนภาคอื่นก็สามารถเข้ามาในชุมชนได้ พวกเราติดกับดักสี่อะนะ สื่อมวลชนออกสื่อทุกวันเกี่ยวกับความปลอดภัยในพื้นที่ ที่วิทุกช่องนำเสนอแต่ข่าวนี้อันแล้วใครจะกล้าเข้ามาในพื้นที่ เพื่อนผมหลายคนที่อยู่ในกรุงเทพฯ ไม่กล้ามาบ้านเรา เพราะดูสื่อมากเกินไป บางคนก็มาเที่ยวในพื้นที่ พอเข้ามาแล้วรู้สึกของตัวเองมีความปลอดภัย ไม่ได้เป็นไปตามข่าวที่ออกมาตามสื่อโทรทัศน์ช่องต่างๆ ผมว่าสื่อโทรทัศน์ต้องปรับตรงนี้แล้ว ข่าว 3 จังหวัดไม่ต้องไปเน้นเรื่องสถานการณ์มากนัก เอาให้พอดีพอ เน้นจุดดีอีกเป็นจำนวนมากแต่ไม่ได้รับการนำเสนอ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยจะเริ่มต้นไหนดีครับ ผมว่า เอาอย่างนี้นะครับ เราควรเริ่มต้นโดยการรณรงค์ขอความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำสี่เสาหลัก ให้ทุกชุมชนช่วยกันสร้างพื้นที่หมู่บ้านของตัวเองให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย คือไม่ให้มีความรุนแรง วิธีการก็คือ ช่วยกันตรวจสอบ ติดตาม ตรวจสอบความเคลื่อนไหวต่างๆ ของกลุ่มต่างๆ ความปลอดภัยก็จะเกิดขึ้นได้ ถ้าเริ่มจากจุดเล็กๆ ก่อน ผู้นำสำคัญมากต้องเข้าใจกับเรื่องนี้ ต้องทุ่มเท เพราะว่าประชาชนในหมู่บ้านเขาตามผู้นำอยู่แล้ว ผู้นำจะเอาแบบไหนผู้นำต้องการแบบไหน พวกเขาพร้อมที่จะปฏิบัติและตอบสนอง ทุกวันนี้หลายๆ หมู่บ้านไม่ได้ทำ

แล้วควรจะเริ่มในระดับใด ผมก็เห็นด้วยกับหลายๆ คนที่มีแนวคิดนี้ คือ เริ่มในระดับอำเภอก่อนเลย เพราะอำเภอหลายๆ อำเภอมีเหตุการณ์บ่อยมาก เกิดขึ้นแทบทุกวัน เราควรเลือกอำเภอที่มีเหตุการณ์บ่อยๆ และต้องเป็นอำเภอที่มีคณะทำงานพร้อมนะ คณะทำงานที่ผมมองคือ อำเภอนั้นต้องมีตัวแทนของภาคประชาสังคมที่อยู่ในพื้นที่ อำเภอนั้นต้องมีคนเห็นต่างที่ไม่มีคดีด้วย คือ คนที่พร้อมจะลุย พร้อมที่จะทำงานกับภาครัฐนั้นเอง

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

จะให้ป็นรูปธรรม ความจริงใจต้องมาก่อน ถ้าจริงใจอะไรๆ ก็ดีขึ้น การจริงใจทำให้ประชาชนยอมรับ เมื่อประชาชนยอมรับความร่วมมือก็จะเกิดขึ้น ประชาชนก็เป็นกำลังสำคัญ ความจริงใจจากภาครัฐต้องการแก้ปัญหาจริงๆ บวกกับความร่วมมือกับชาวบ้านประชาชนอย่างสุดตัว พื้นที่ปลอดภัยเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมแน่นอน

เรื่องงบประมาณต้องชัดเจนว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องใช้งบประมาณเท่าไร การทำอะไรก็แล้วแต่ก็ต้องใช้งบประมาณที่เป็นปัญหาก็คือ งบประมาณไม่ชัดเจน แล้วจะเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม

ได้ยาก ถ้างบประมาณไม่ชัดเจนเลย ชาวบ้านเข้าใจอยู่ชาวบ้านรู้อยู่ว่างบประมาณลงมาเป็นจำนวนมาก

ต้องกำหนดกรอบ กฎกติกาที่ชัดเจนว่าจะทำอะไร มีระยะเวลาในการปฏิบัติการยาวนานขนาดไหน ต้องมีคณะกรรมการหรือคณะทำงานที่ชัดเจน รู้ว่าใครรับผิดชอบด้านไหน

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นแบบนี้หรือครับคือ

1. พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะที่ว่าคล้ายๆอยู่ในพื้นที่นั้นแล้วมีความสุข ซึ่งความสุขในที่นี้มีหลากหลายแบบ มีความสุขที่ได้อยู่กับเพื่อนๆ ได้คุยกับเพื่อนได้อยู่กับญาติๆ ได้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างสบายใจไม่ต้องวิตกกังวล หรือกลัวว่าจะไปไหนแล้วจะมีคนมาทำร้ายหรือปล่า

2. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีลักษณะที่ไม่มี ความรุนแรงเกิดขึ้น เพราะว่าทุกคนต่างก็มีงานทำหมด ไม่มีเวลาคิดที่จะมาสร้างความรุนแรงในพื้นที่

3. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีลักษณะที่ว่า เป็นชุมชน สังคมที่มีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งแยกชนชั้น ไม่แบ่งแยกศาสนา เชื่อชาติ ทุกคนในชุมชนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันและเป็นสังคมที่มีความยุติธรรม ถ้าชุมชนเป็นอย่างนี้ความปลอดภัยก็เกิดขึ้นแน่นอน

4. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องสร้างให้เกิดความมั่นใจว่า ใครมาอยู่ มาอาศัย มาค้าขาย มาติดต่อประสานงานในพื้นที่ หรือมาท่องเที่ยวในพื้นที่แล้วได้รับความปลอดภัย คือใครๆก็กล้ามา คนในพื้นที่หรือคนนอกพื้นที่ก็กล้าที่จะมา

5. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีลักษณะที่ว่าสถานที่ราชการสถานที่ทางศาสนา มัสยิด วัด สถานพยาบาล โรงเรียน ต้องได้รับความคุ้มครอง ไม่มี การทำลายสถานที่เหล่านั้น

6. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป้าหมายอ่อนแอได้แก่ เด็ก คนชรา สตรี ย่อมได้รับการคุ้มครองไม่สามารถมาทำร้ายได้ แต่ทุกคนในพื้นที่ต้องการได้รับการคุ้มครองด้วย

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงก็คือสัญญานั้นแหละ เมื่อเราทำอะไรกับใครที่ไหน เราต้องมีสัญญา มาประกอบตลอด อย่างน้อยจะได้เป็นหลักฐานและเป็นแนวทางในการทำงานเพื่อให้ตรงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ข้อตกลงแรก คือ ทั้งสองฝ่ายต้องมีข้อตกลงกันว่า จะหาพื้นที่หรือสถานที่ที่ใช้ เป็นสถานที่สำหรับการประชุมพบปะแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สถานที่นั้นต้องเป็นสถานที่ที่มีความ เป็นกลางให้มากที่สุด ใครพูดอะไรก็ได้ ที่ไม่มีการกระทบกันเรื่องส่วนบุคคล จะวิจารณ์รัฐหรือ ขบวนการก็ได้ เป็นที่รู้จัก

ข้อตกลงข้อที่ 2 คือ มีการประเมินและสรุปเป็นระยะระยะในการสรุปผลการดำเนินงาน ทุกภาคส่วนที่เป็นกรรมการหรือคณะทำงานต้องเข้าร่วมประชุมหรือหารือด้วย จะได้ว่า โชนไหนที่ยังมีปัญหาที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข

ข้อตกลงข้อที่ 3 คือ มีการกำหนดรายละเอียด ประเด็นอะไรบ้างที่ต้องการมีการควบคุม เมื่อมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย เหตุการณ์ความรุนแรงต้องไม่เกิดขึ้น ถ้าเกิดขึ้นต้องสอบสวนให้ได้ว่าใครเป็นคนทำ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนเข้ามีข้อมูลมากแล้ว บางทีหรือบางครั้งเมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น ชาวบ้านฟังรอลงว่า ฝ่ายใดเป็นฝ่ายกระทำ ดังนั้นเมื่อมีความรุนแรงในพื้นที่ปลอดภัย ต้องสอบสวนให้ได้ และลงโทษตามกฎหมายเมื่อรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำ อันนี้สำคัญมากอย่าให้ชาวบ้านหมดความเชื่อถือ ถ้าหมดความเชื่อถือเมื่อไรทำงานลำบากทันที

ข้อตกลงข้อที่ 4 คือ ต้องมีการตกลงเรื่องของโครงสร้างการทำงานทั้งสองฝ่าย คือ จะให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใครเป็นหัวเรือใหญ่ และต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ให้เหมาะกับเป็นคนในพื้นที่ ต้องยอมรับและต้องเข้าใจว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญของชีวิตเลย เพราะว่ามันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ไม่ว่าในเรื่องของการทำความดี ปฏิบัติศาสนกิจ การทำมาหากิน ถ้าไม่ปลอดภัยเราจะอยู่อย่างไร

บทบาทที่ประชาชนต้องมีคือ การติดตามศึกษาที่มาของปัญหาสาเหตุของปัญหาความไม่สงบที่แท้จริงมันเกิดจากอะไรกันแน่ แล้วศึกษาว่าในประเทศที่เขามีปัญหาความขัดแย้งเหมือนบ้านเรา เขาแก้กันอย่างไร เขาทำพื้นที่ปลอดภัยอย่างไรคือ การศึกษาหาความรู้ตัวเอง

บทบาทต่อมาก็คือ ประชาชนต้องกล้าแสดงความคิดเห็นแสดงข้อเท็จจริงให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รู้ว่า ประชาชนเขามองปัญหาและทางออกของการจัดการพื้นที่ปลอดภัยอย่างไร ถ้ามีเวทีสัมมนาในเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยหรือเวทีที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพ พวกเราประชาชนต้องไปร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมรับฟังข้อเสนอแนะต่างๆ

ยุคนี้เป็นยุคเทคโนโลยีทางการสื่อสาร บางครั้งการสื่อสารทางสังคมออนไลน์จะรวดเร็วมาก ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ คนหนุ่มสาวต้องรู้จักใช้สังคมออนไลน์ในการนำเสนอสู่สาธารณะด้วย ของแบบนี้มันเร็วมาก อย่าไปมองข้ามหรือไม่เห็นความสำคัญของสังคมออนไลน์เลยนะ

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผมขอตอบสั้นๆ นะครับอาจารย์สำหรับข้อนี้ องค์กรที่ต้องเข้ามาดูแลเรื่องนี้ต้องมีองค์กรที่เกี่ยวข้องได้แก่ องค์กรที่ทำงานด้านความมั่นคง อันนี้หลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องเข้ามาอยู่แล้ว องค์กรภาคประชาสังคมก็ต้องดึงเข้ามาเพราะว่าองค์กรภาคประชาสังคมคลุกคลีอยู่กับชาวบ้านอยู่แล้ว รู้ว่าปัญหาที่แท้จริงอยู่ตรงไหน ข้อดี ข้อได้เสียเปรียบของภาคประชาสังคมมีมากมาย ตอนนี้ภาคประชาสังคมที่มุ่งเน้นหรือเล่นประเด็นความขัดแย้งมีมากมายหลายองค์กร เราเชิญภาคประชาสังคมเข้ามาด้วย คงได้อะไรที่เป็นประโยชน์จำนวนมากแน่นอนเลย องค์กรหักไปก็ผมมองที่สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเชิญนักวิชาการในพื้นที่เข้ามาเป็นคณะทำงาน เราจะเอาองค์กร

ความรู้จากนักวิชาการบางครั้งนักวิชาการบางบางคนเขาทำงานระดับนานาชาติ มีความเชื่อมโยงกับนานาชาติ เคยได้รับทุนจากองค์กรนานาชาติแล้ว ตรงนี้ก็มีประโยชน์ อย่าลืมนักวิชาการนะครับต้องเชิญเข้ามาให้ได้ ผู้นำศาสนาที่ต้องเชิญมาด้วย เพราะบางครั้งการทำงานก็เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องศาสนา เราก็สามารถ สอบถามผู้นำศาสนาได้ว่า อันไหนทำได้ อันไหนทำไม่ได้ อย่าลืมนะครับว่า ผู้นำศาสนาแต่ละคนมีผู้ติดตาม มีผู้เคารพนับถือจำนวนเท่าไร การพูดของผู้นำศาสนาประชาชนรับฟังมากกว่าคำพูดของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เสียอีก

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

ผมอยากให้รัฐมนตรีให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วยนะครับ เพราะว่ามันเป็นปัญหาเรื้อรังมานานแล้ว มีผลกระทบด้วย ถ้าบ้านเรามีความขัดแย้งนานาชาติก็จะไม่ยอมรับประเทศของเรา คิดดูผลเสียที่จะตามมาไม่รู้เท่าไร ให้นายกรัฐมนตรีเป็นแม่งานในการทำให้พื้นที่ปลอดภัยที่ดูแลระดับชาติ

เราต้องมีระดับกลางด้วยที่ทำหน้าที่เรื่องนี้ เป็นบุคคลที่ต้องพูดคุยกับคนเห็นต่าง และกับผู้อำนวยการความสะอาดด้วย การทำงานของตัวแทนระดับกลางที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายสามารถทำงานร่วมกับแม่ทัพได้ ไม่ใช่ต่างคนต่างไป

เราต้องมีระดับพื้นที่ด้วย ส่วนนี้สำคัญที่สุดเพราะต้อง คลุกคลี ต้องหาข้อมูล ต้องประสาน และต้องลงพื้นที่ด้วย ต้องเป็นคณะบุคคลที่เข้าใจรู้จักพื้นที่ 3 จังหวัด เป็นอย่างดี คนนอกอาจจะไม่เข้าใจในสภาพพื้นที่เหมือนคนใน คณะทำงานระดับพื้นที่ต้องมีตัวแทนกองทัพก็คือ แม่ทัพ นักปกครองในสามจังหวัด นักวิชาการในสามจังหวัด ภาคประชาสังคมในสามจังหวัด ผู้นำสี่เสาหลักในสามจังหวัด ตัวแทนนักธุรกิจสามจังหวัด ตัวแทนผู้ประกอบการในสามจังหวัดเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผมขอเสนอ ณ ที่นี้ว่า ควรดึงหรือเชิญพวกเขาไปด้วยก็คือ บรรดานักการเมืองระดับชาติที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาร่วมทีมด้วย ถ้ามีนักการเมืองก็เป็นเหตุให้โครงสร้าง การทำงานที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น นักการเมืองในปัจจุบันก็สามารถทำงานด้วยกันได้ ถึงแม้จะอยู่คนละพรรค แต่ความเชื่อ อุดมการณ์เหมือนกัน ทุกคนสามารถทำงานเพื่อประชาชน และเพื่อส่วนรวม

14. สัมภาษณ์นายอาบีดิน มนุญทวี สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดยะลา อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

อะไรคือพื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของตัวเอง พื้นที่ปลอดภัยที่ตัวเองสัมผัสและพอจะเข้าใจบ้าง และอยากจะให้เกิดขึ้นให้เร็วที่สุด ตัวผมเองมองว่าพื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ใครๆที่อยู่ในพื้นที่แห่งนั้น มีความรู้สึกตัวเองมีความปลอดภัย ถ้ายังมีความรู้สึกที่ไม่มีความปลอดภัย แสดงว่าตรงนั้นยังไม่เป็นพื้นที่ปลอดภัย

เป็นพื้นที่ที่ใครๆก็มาอยู่ได้ไม่ได้บังคับ ไม่ได้กำหนดว่าใครอยู่ได้ใครอยู่ไม่ได้ เป็นพื้นที่ที่ของทุกคน แต่ว่าเมื่อมาอยู่แล้ว พื้นที่นั้นต้องไม่มีความรุนแรง ไม่มีการยิงกัน ไม่มีการวางระเบิดกัน สรุปลง่ายๆก็คือไม่มีการสูญเสียนี้คือพื้นที่ปลอดภัย

ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แม้กระทั่งความคิดหรือการแสดงความคิดเห็น ในสังคมต้องได้รับความปลอดภัย เราเคยได้ยินไหมว่าบางครั้งในชุมชนไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็น เพราะไม่มีความมั่นใจว่าสิ่งที่พูดไปนั้น จะไปสู่ความไม่พอใจ กับใคร กลุ่มไหนก็ไม่รู้ สู้อยู่เงียบๆ ปลอดภัยกว่า ความเป็นจริงในสังคมบ้านเราก็เป็นอย่างนี้แหละ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยต้องเริ่มในชุมชนก่อน ถ้าจะให้เล็กกว่านี้ก็คือต้องเริ่มในระดับครอบครัวเลย สมาชิกในชุมชนสมาชิกในครอบครัวต้องสร้างบรรยากาศให้มีความปลอดภัย ปลอดภัยในครอบครัว และครอบครัวปลอดภัยจากข้างนอก เพราะสมาชิกในทุกคนช่วยกันดูแลกันเอง ผู้นำชุมชนต้องช่วยกันสร้าง ช่วยกันพูดช่วยกันรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชน ตระหนักและเห็นความสำคัญของพื้นที่ปลอดภัย

ตัวเองมองว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องเริ่มในระดับอำเภอก่อนดีที่สุด เพราะระดับนี้ไม่เล็กและไม่ใหญ่ สามารถควบคุมกันได้ดูแลทั่วถึงแต่ตัวเองขอเสนอว่าให้เลือกอำเภอที่ไม่ใหญ่เกินไป เพราะถ้าใหญ่เกินไปอาจจะดูแลควบคุมไม่ทั่วถึง เลือกอำเภอที่มีเหตุการณ์บ่อยครั้งด้วย เพราะจะได้เปรียบเทียบ และเราจะเห็นความแตกต่างว่าก่อนมีการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยกับหลังการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยมีความแตกต่างกันไหม เหตุการณ์ความรุนแรงยังมีอีกหรือเปล่าถ้ามีอีกจะทำอย่างไร

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ตัวผมเองมองว่าการทำพื้นที่ปลอดภัยมันไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะว่า เราไม่สามารถควบคุมได้ มันไม่ใช่เรื่องยากเพราะว่าพื้นที่ปลอดภัยถ้าดูแล้วเป็นพื้นที่แคบๆเป็นพื้นที่ที่ทุกคนคุ้นเคยกัน แล้วทำไมมันถึงไม่เกิดขึ้น แล้วถ้าเราจะทำให้เป็นรูปธรรมจริง ตัวเราจะทำอย่างไร รักจะทำอย่างไร ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังๆ มันถึงจะเกิดขึ้น เราต้องเริ่มที่การสร้างให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ว่าจะมีการดำเนินการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ได้รู้ว่าจะทำอย่างไร จะทำเมื่อไร มีใครองค์กรใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง เมื่อประชาชนรู้แล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะเกิดขึ้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมอย่างไร อันนี้ที่สำคัญเช่นเดียวกัน

มีการกำหนดบุคคลผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ชัดเจน รู้ว่าใครมีอำนาจในการตัดสินใจ ในระดับพื้นที่ด้วย ต้องอาศัยความร่วมมือการทุ่มเท ความสามัคคีของคณะทำงานด้วย ถึงจะเกิดเป็นรูปธรรมได้

มีการกำหนดกฎ ระเบียบข้อตกลงร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มที่เห็นต่าง ทุกฝ่ายต้องรู้จัก รู้ระเบียบ ข้อตกลง และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สัญญาต้องมี ต้องปฏิบัติตามสัญญาด้วย

ที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ การช่วยกันตรวจสอบสอดส่องดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ สังเกตดูความผิดปกติใหม่ ถ้าสมาชิกทุกคนช่วยกันดูช่วยกันตรวจสอบ คงไม่มีใครกล้ามาทำผิด

มีรายในชุมชนของเราหรือครับ ถ้าทุกชุมชนทุกหมู่บ้านสามารถทำได้แบบนี้แล้ว ความปลอดภัยมีแน่นอน

ลดจำนวนทหารในพื้นที่ให้น้อยลงที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลายๆ คนมีความคิดเหมือนผม มีคนเสนอว่าลองเอาทหารออกจากพื้นที่ หรือส่งทหารกลับตามกองต่างๆ ลองดูสิว่าจะมีการสร้างความรุนแรงไหม บางครั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นผู้สูญเสีย คนเสียชีวิตคือเจ้าหน้าที่ทหารเรามาลองให้ประชาชนดูแลกันเองดีไหม ให้ประชาชนคอยทำหน้าที่เฝ้าเวรยาม ดูแลความปลอดภัยกันเอง

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ลักษณะพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนต้องเป็นอย่างไร คำถามนี้ดีมากเลยครับ คำตอบของผมเองก็คงคล้ายๆ กันกับคำตอบข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะที่ว่าเป็นพื้นที่บริเวณที่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา ลูกเสือชาติ อยู่ในที่เดียวกันแล้วมีความรู้สึกส่วนตัวเองมีความปลอดภัย สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติ จะไปไหนจะทำอะไรไม่ต้องกังวลเรื่องภัยอันตราย หรือกลัวจากการสร้างสถานการณ์ความรุนแรง

พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีความยุติธรรม ใครมาอยู่ก็ได้รับการบริการที่เท่าเทียมกัน ไม่เลือกศาสนา ไม่เลือกเชื้อชาติ ทุกคนเท่าๆ กัน เพราะปัญหาความไม่ยุติธรรมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บ้านเรามีปัญหาจนถึงทุกวันนี้

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ผู้อาศัยมีอิสระทางความคิด มีความคิดดีๆ แล้วสามารถเสนอให้สังคมรับทราบได้ และเสนอความคิดเห็นแล้วไม่มีใครโกรธหรือมาทำร้ายเราเสียดยโอกาสนะ บางครั้งมีคนที่มีความคิดดีๆ ประสพการณ์ หรือมุมมองที่ดี แต่ไม่กล้าเสนอเพราะเสนอไปก็ไม่มีใครเห็นด้วย หรือกลัวเสนอไปแล้วไปกระทบกับผลประโยชน์ของใครบางคนในพื้นที่

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยจากอาวุธสงครามทั้งหลาย การมีอาวุธสงครามแสดงให้เห็นว่าพื้นที่นั้นยังไม่ปลอดภัย ไม่มีความปลอดภัยถ้าปลอดภัยจากอาวุธ ไม่มีใครพกปืนพกอาวุธสงครามภายในชุมชน ภายในตลาด แสดงว่าพื้นที่นั้นยังไม่มีความปลอดภัย

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ตัวผมเองคิดว่าข้อตกลงนั้นสำคัญนะครับ ก่อนจะทำอะไรเราต้องมีข้อตกลงกันก่อน ยิ่งกันทำงานกับหลายๆ ฝ่ายแล้ว ยิ่งต้องมีข้อตกลงเพราะว่าข้อตกลงนั้นจะเป็นเส้นทางหรือเป้าหมายที่จะเดินไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อตกลงข้อแรกคือ การเลือกพื้นที่ที่จะเลือกอำเภอไหนเป็นอำเภอนำร่องก่อน ต้องตกลงทั้งสองฝ่าย ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่าย

ต้องตกลงว่าถ้ามีเหตุการณ์รุนแรงในพื้นที่แล้ว ต้องสืบสวนให้รู้ว่าฝ่ายใดกันแน่เป็นผู้กระทำ เป็นผู้ปฏิบัติ ต้องสืบให้ได้ไม่ใช่ พอเกิดเหตุการณ์แล้วไม่มีการสืบเลย ผู้ก่อเหตุ ฝ่ายที่ก่อเหตุ ถ้าถูกจับได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติก็ต้องยอมรับ

ต้องมีข้อตกลงว่า เลือกพื้นที่ใดแล้ว ผมต้องไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ถ้ามีแสดงว่าไม่สำเร็จ แล้วยกเลิกอำเภอนี้ไปทำพื้นที่ปลอดภัยที่อำเภออื่นต่อ อย่างน้อยจะได้เตือนใจว่าให้อำเภออื่นได้เตรียมตัวได้เตรียมความพร้อมให้มากขึ้น

ต้องมีข้อตกลงที่ว่าก่อนที่จะมีการพูดคุยอะไร ก่อนที่จะแถลงข่าวของหน่วยงานที่ดำเนินการด้านนี้ต้องได้รับการลงมติ หรือ การยอมรับจากคณะกรรมการก่อน เพราะว่าที่ผ่านการแถลงข่าวมักจะไม่ได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่าย

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจริงๆ พอเกิดเหตุการณ์กระทบโดยตรงก็คือประชาชน ประชาชนมีผลกระทบทั้งขึ้นทั้งลงเลย คิดดูสิ พอมีเหตุการณ์เกิดขึ้นคนที่เดือดร้อนหรือได้รับการสูญเสียหรือเสียหายก็คือประชาชน เมื่อมีการตรวจสอบค้นหาผู้ที่ได้รับผลกระทบ ถูกตรวจสอบก็คือ ประชาชนอีกนั่นแหละ ถึงเวลาแล้วที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องนี้ผมเองมองว่าเราสามารถมีส่วนร่วมได้หลายวิธี

วิธีที่ 1 คือ การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถ้าภาครัฐขอให้ช่วยอะไร พวกเราประชาชนต้องช่วยอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เพราะสิ่งที่กำลังทำประโยชน์ที่ได้ก็คือประชาชนอย่างเรา

วิธีที่ 2 คือ ประชาชนต้องช่วยกันหาข้อมูลให้องค์กรที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในพื้นที่จะมีข้อมูลหรือ หาข้อมูลได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ข้อมูลสำคัญมากเพราะเป็นข้อมูลจะทำมาสู่การตัดสินใจ ประชาชนต้องหาข่าว หาข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อจะได้รู้และจะได้ป้องกันไม่ให้เกิดการสร้างปัญหาความรุนแรงอีก

วิธีที่ 3 คือ ประชาชนต้องช่วยกันพูด ช่วยกันสื่อสารกับประชาชนด้วยกัน คือ ต้องช่วยกันพูดช่วยกันแสดงความคิดเห็นระหว่างประชาชนด้วยกัน มีการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากๆ มีการสะท้อนสื่อสารให้สังคมทั้งในและนอกได้รับรู้ปัญหาและวิธีการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

วิธีที่ 4 คือ ตัวผมมองว่าประชาชนต้องกำหนด ชื่อเรียกเรื่องต่างๆ ไปยังองค์กรภาครัฐ แม้กระทั่งคนที่เห็นต่าง ประชาชนต้องเรียกร้องมีข้อเสนอแนะ มีการแถลงการณ์ให้เขารู้ว่าประชาชนคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ ประชาชนต้องการอย่างไรกับประเด็นนี้ ควรมีการแถลงข่าว หรือยื่นข้อเสนอให้ออกสื่อต่างๆด้วย ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อทางเลือกต่างๆ เราต้องสื่อออกมาให้มากๆ ให้มากที่สุด ปัจจุบันนี้ข่าวอะไรก็รวดเร็ว พยายาม เกาะกระแสในพื้นที่ข่าวให้ได้

วิธีที่ 5 คือ ตัวผมมองว่าประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันรวมกลุ่มกัน เพื่อตรวจสอบการดำเนินการสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้น ว่ามีปัญหาหรือจุดบกพร่องตรงไหนบ้าง เพื่อจะได้แก้ไขต่อไป

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

องค์กรใดๆที่มีประโยชน์หรือมีหน้าที่โดยตรงอยู่แล้ว ต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้ มากๆ จะรอให้คนใดคนหนึ่งทำคนเดียวไม่สำเร็จง่ายๆหรอกครับ ต้องช่วยกันร่วมไม้ร่วมมือคนละเล็ก คนละน้อย

องค์กรที่ต้องเข้ามาเสริม มีส่วนสำคัญเหมือนกัน ผู้เสริมเข้ามาให้ได้ ได้แก่ นักวิชาการในพื้นที่ไม่ต้องเอานักวิชาการจากข้างนอกหรอก เรามีนักวิชาการที่เก่งๆ ด้านนี้จำนวนมาก พอสมควร เชิญเข้ามาเลยอาจจะมาในฐานะหรือ ในบทบาทของคณะกรรมการ คณะทำงานก็ได้

องค์กรภาคประชาสังคม อันนี้ขาดไม่ได้เลย ทั้งไม่ได้เลย เพราะว่า ภาคประชาสังคมก็คือ ประชาชนในพื้นที่นั่นเองแหละ มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมกับพี่น้อง ประชาชน ภาคประชาสังคมมีจุดเด่น จุดดีที่ต้องดึงเข้ามาให้ได้ มาช่วยเสริมเพิ่มเติมอย่าลืมนะครับว่า บางเรื่องรัฐทำไม่ได้อาจจะเนื่องจากกฎระเบียบต่างๆ แต่ถ้าประชาสังคมมีบทบาท มีข้อได้เปรียบกว่า หน่วยงานภาครัฐก็มี

ข้าราชการหรือ หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ต้องเชิญชวนเข้ามาทำงานด้วย โดยปกตินั้นหัวหน้าส่วนที่ทำงานร่วมกันแล้ว พอจะมาทำเรื่องนี้ก็สะดวกมากขึ้น เพราะแต่ละพื้นที่มี การประชุมบ่อยๆ เป็นประจำอยู่แล้ว

ผู้นำทุกประเภทในพื้นที่ต้องดึงเข้ามาให้ได้ เพราะว่าผู้นำเป็นบุคคลที่ชาวบ้าน ให้มีความเคารพ ผู้นำพูดอะไรชาวบ้านฟังหมด

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

ต้องเปิดโอกาสให้คนที่เห็นต่าง ที่ไม่มีคดีติดตัว ที่สามารถเดินทางอายุอาศัย ในประเทศไทยได้ เข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย เพราะว่าตัวแทนของคนเห็นต่างสามารถนำข้อมูลไป บอกต่อกับกลุ่มขบวนการต่างๆ กลุ่มกระบวนกรจะรู้ว่าเรื่องนี้กำลังดำเนินการไปถึงไหนแล้ว

ต้องมีโครงสร้างออกมาเป็น 3 ระดับถึงจะดี แล้วออกมาก็ได้รับการยอมรับ จากทุกฝ่าย 3 ระดับในที่นี้ได้แก่ ระดับชาติ ต้องเป็นตัวกำหนดนโยบาย และบุคคลที่ต้องตัดสินใจมี อำนาจในการตัดสินใจ ต่อมาที่ระดับภูมิภาค คอยเชื่อมระหว่างระดับพื้นที่กับระดับชาติ ระดับภูมิภาค ต้องเชื่อมโยงกับกลุ่มขบวนการที่อยู่ต่างประเทศด้วย และระดับที่ 3 คือ ระดับพื้นที่ที่เชิญผู้นำศาสนา ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ ภาคประชาสังคม นักธุรกิจ และบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพ นับถือ

15. สัมภาษณ์นายชัยนุรดิน นิมา คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดฟุรกอน ตำบลสะบารัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

งานวิจัยเรื่องนี้น่าสนใจมากๆ เลยอาจารย์ ประเด็นนี้ได้รับความสนใจจาก สังคม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสังคมภูมิภาคอื่นๆ ด้วย เรื่องพื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของผมนั้น ผมมองว่าพื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง ไม่มีระเบิด ไม่มีการยิงกัน ไม่มีการทำร้ายกัน ถ้ามีการวางระเบิดมีการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับคนที่เห็นต่างเกิดขึ้น แสดงว่าบริเวณนั้น ไม่ได้เป็นพื้นที่ปลอดภัยกลายเป็นพื้นที่อันตราย

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรงแล้วต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนต้องการอยู่ไม่ได้คิดจะย้ายไปอยู่ที่ไหน และต้องเป็นพื้นที่ที่มีการควบคุมดูแลอย่างทั่วถึง ไม่มีใครกล้าที่จะมาทำให้เกิดการสูญเสียในพื้นที่ เพราะชุมชนมีความเข้มแข็ง และทุกคนรู้หน้าที่ของตัวเองดี

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีความปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นด้วย ที่ผ่านมาชาวบ้านเป็นจำนวนมากไม่กล้าไม่พร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ เพราะว่ากลัวพูดแล้วไปกระทบกับคนอื่น จะทำให้คนอื่นไม่พอใจอาจจะทำให้ตัวเองไม่มีความปลอดภัย

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

พื้นที่ปลอดภัยในพื้นที่ต้องเริ่มที่จุดชุมชนก่อน ให้ชุมชนช่วยกันดูแลปกป้องชุมชนของตัวเอง ไม่ให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง ไม่ให้ใครมาสร้างปัญหา ไม่ให้มีเหตุการณ์ร้ายวันเกิดขึ้น

ส่วนที่ว่าจะเริ่มเริ่มต้นที่พื้นที่ปลอดภัยในระดับใดนั้น ผมส่วนตัวนั้นขอเสนอว่า ควรมีการเริ่มต้นในระดับอำเภอก่อนดีที่สุด เพราะว่า ระดับอำเภอนั้นไม่เล็กและไม่ใหญ่จนเกินไป ถ้าเริ่มดำเนินการแล้วสามารถเห็นผลได้ แต่ว่าต้องออกแบบดีๆ ต้องกำหนดมาตรการหรือยุทธศาสตร์ให้ดี

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ทุกคนต้อง ดังนั้นการที่จะทำให้เป็นรูปธรรมนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่นี้จะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ก็ต้องทำให้ประชาชนเห็นว่ารัฐเอาจริง ประชาชนเห็นว่ามีความเป็นไปได้ จึงเข้ามามีส่วนร่วม ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมมากๆ มีโอกาสที่จะสำเร็จเป็นรูปธรรม ทุกวันนี้ ประชาชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมสักเท่าไร ถามว่าทำไมเพราะรักไม่ได้เปิดกว้างมากนัก รัฐไม่ได้สื่อสารกับประชาชนในประเด็นเรื่องนี้

การกำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินการอย่างชัดเจน เป้าหมายสุดท้ายคืออะไร เพราะว่าเป้าหมายเป็นตัวกำหนดแนวทางหรือทิศทางที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ เป้าหมายที่จะกำหนดต้องมีความโปร่งใส จะมีคุณค่าหรือประโยชน์ต่อลูกหลานทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โอกาสเป็นรูปธรรมนั้นมีสูงมาก

กฎหมายที่ควบคุมการทำงานของการทำงานของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีความหนักแน่น นำไปสู่ความสำเร็จ จะเห็นว่า ปรากฏการณ์ที่มีโอกาสให้มีการฟื้นฟูอีกครั้ง

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร
ข้อนี้ผมมองลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเป็นพื้นที่ไม่มีการทำร้ายกัน ไม่มีการวางระเบิดกัน ไม่มีการยิงกันเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้นเพราะมันเป็นการอยู่ด้วยกันในสังคมที่มีเครื่องมือในการค้นหา

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ทุกคนรับรู้สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ว่าเป็นอย่างไร พื้นที่นั้นมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร ก็เป็นเรื่องปกติ ที่ทุกคนก็ต้องถามว่า พื้นที่นี้ได้กำหนดหรือจัดให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยในระดับอำเภอต่อไป

พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีกฎระเบียบรับรองเรียบร้อยแล้ว เมื่อมีกฎรองรับการทำงานด้วยกันหลายๆฝ่ายหลายๆองค์กรก็จะราบรื่นงานก็สำเร็จ

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะ ผู้อาศัยอยู่มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว ทุกคนรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตัวเอง ความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ ก็จะไม่มีเลย เมื่อความขัดแย้งของผู้อาศัยในพื้นที่ไม่มีความขัดแย้งก็แสดงว่าพื้นที่ปลอดภัยก็เกิดขึ้นได้

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยจากยาเสพติด ยาเสพติดทำให้เกิดความขัดแย้งกัน เพราะ ผลประโยชน์ของยาเสพติดนั้นมีมากมาย บางครั้งกลุ่มนี้ก็จะทำให้พื้นที่เกิดความขัดแย้งได้ ถ้าไม่มีกลุ่มยาเสพติด พื้นที่มีความปลอดภัยแน่นอน

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะให้เกียรติให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ปิดเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เอ็นดูเด็กๆ ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มีความขัดแย้งทางความคิด ผู้นำในพื้นที่ต้องไม่ใช่อำนาจมากเกินไป ขูดรีดประชาชน หรือจะเลือกปฏิบัติคนไหนหรือใครเป็นญาติหรือใกล้ชิดกับผู้นำ ก็จะได้รับบริการบริการที่ดี ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก รู้ไหมการกระทำแบบนี้มันนำไปสู่ความไม่พอใจ สุดท้ายนำไปสู่ความรุนแรงได้พื้นที่ไม่ปลอดภัย

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงสำหรับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้บ้านเราผมว่าสำคัญมากๆ ก็อยู่ในสังคมก็ต้องมีกฎกติกา การทำพื้นที่ปลอดภัยก็ต้องมีการทำข้อตกลงด้วย เพราะอย่างน้อยจะได้มีแนวทาง ช่องทาง และเป้าหมายที่จะเดินหน้าต่อไป ข้อตกลงคุณมีอะไรบ้าง ผมมองว่าเราต้องเริ่มที่

1. การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและรับรู้ถึงการทำงาน ประเด็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย กฎเกณฑ์ กติกา ที่จะใช้ต้องมีมารยอมรับจากทั้ง 2 ฝ่ายคือ รัฐบาลกับคนเห็นต่าง

2. การเลือกอำเภอที่จะเป็นอำเภอนำร่องในการทำพื้นที่ปลอดภัย ต้องตกลงกันให้ดีระหว่างทั้งสองกลุ่มว่าจะเลือกอำเภอไหนก่อนของแต่ละจังหวัด ใช้เกณฑ์อะไร ในการเลือกอำเภอ ตรงนี้ต้องทำข้อตกลงให้ดี

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยหลายๆอย่างนะ มันก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่เปิดโอกาสหรือไม่ หรือถ้ามีการเปิดโอกาสแล้วประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ แต่ผมว่าทุกคนก็อยากจะให้มีความปลอดภัย มีความสันติสุข การมีส่วนร่วมจึงมีอยู่แล้ว จะมากหรือน้อยมันขึ้นอยู่กับส่วนบุคคลและขึ้นอยู่กับพื้นที่ด้วย

ประชาชนต้องมีส่วนร่วมโดยการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาครัฐขอให้ช่วยเหลืออะไร ขอความร่วมมืออะไร เราในฐานะประชาชนในพื้นที่ เราต้องรีบช่วยต้องชวนกันมาช่วย ทำหลายๆคนดีกว่าเพราะมันจะมีพลัง

ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึก แสดงความต้องการของประชาชนด้วย บางครั้งฝ่ายรักก็มีทางตันเหมือนกันนะ ไม่รู้จะเดินอย่างไร ต้องอาศัยข้อมูล องค์กรความรู้ ประสบการณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะ ผู้อาวุโสทั้งหลายที่อยู่ในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และข้อเสนอให้มากๆ เพราะว่าข้อเสนอจากประชาชนนั้นเป็นเสียงที่รัฐและคนเห็นต่างต้องรับฟัง

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทของ คณะกรรมการการทำงานเรื่อง พื้นที่ปลอดภัยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายหลายๆภาคส่วน ประชาชนที่เป็นผู้นำทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกอบต ต้องมาเป็นคณะกรรมการในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วย

ประชาชนต้องช่วยกันพูดเรื่องนี้ให้มากๆพูดให้บ่อยๆต้องพูดระหว่างประชาชนด้วยกัน บางที่เราต้องมีพื้นที่กลางพื้นที่สำหรับพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดแล้วปลอดภัย พูดแล้วไม่ปลอดภัยไม่มีใครกล้าพูดหรือกลัว ผมว่ายังมีหลายวิธีที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กรที่ต้องเข้ามาดูแลจัดการเรื่องพื้นที่ปลอดภัยโดยหลักๆ แล้วคือ เป็นพระเอกของงานนี้เลย คงหนีไม่พ้นหน่วยงานของภาครัฐที่ทำงานด้านความมั่นคง เป็นหน้าที่โดยตรงอยู่แล้ว แต่จะให้ฝ่ายความมั่นคงฝ่ายเดียวก็ไม่ได้ก็ต้องมีคู่ของเขา ก็คือ บรรดาคนที่เห็นต่างที่อยู่ในพื้นที่ ที่ไม่มีคดี และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับภาครัฐ หรือกลุ่มคนเห็นต่างที่อยู่นอกประเทศ ที่ฝ่ายรัฐสามารถพูดคุยเป็นทางลับได้

ที่ผมพูดอย่างนี้ก็เพราะว่าเราต้องให้ ผู้นำของคนเห็นต่างเขาได้รับรู้ด้วย และเป็นการง่ายต่อการสั่งการ หรือประสานงานภายในองค์กรของเขา

องค์กรต่อมาที่ต้องมาช่วยก็คือว่า เป็นภารกิจของเขาเหมือนกันคือ ภาคประชาสังคมต้องดึงเข้ามาเชิญเข้ามาทำงานร่วมกัน ภาคประชาสังคมบางคนนั้นมีเครือข่ายมากมาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะภาคประชาสังคมที่เล่นประเด็นเรื่องสันติภาพ จะมีโอกาสไปศึกษาดูงาน ไปสัมผัสความจริง ในประเทศที่เคยมีความขัดแย้ง และปัจจุบันนี้ประเทศนั้นสงบแล้ว เราต้องเอาประสบการณ์บางเรื่องจากต่างประเทศด้วย ถึงแม้ว่าจะเอามาหมดไม่ได้เพราะสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันก็สามารถเอามาปรับหรือประยุกต์ได้

องค์กรทางการศึกษาก็คือนักวิชาการทั้งหลายที่อยู่ในสามจังหวัดมีจำนวนมาก เห็นหลายๆคนให้สัมภาษณ์ในโทรทัศน์เราต้องเชิญบุคคลเหล่านี้มาช่วยเสริมให้สำเร็จ เอาทฤษฎี เอาหลักวิชาการของนักวิชาการเหล่านั้นมาปรับใช้ นักวิชาการนั้นเป็นที่พึ่งของประชาชนอยู่แล้ว ผู้นำศาสนาก็ต้องเชิญเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย ผู้นำศาสนาต้องเข้ามาช่วยด้วยนะครับ เรามีผู้นำศาสนาที่เก่งๆมีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับจากภาครัฐ และกลุ่มเห็นต่างก็มีเป็นจำนวนมากอยู่ บุคคลเหล่านั้นต้องเข้ามาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดขึ้นให้เร็วๆ

ผมขอเสนอให้มีนักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมด้วย กลุ่มนี้ไม่ค่อยมีคนพูดถึง แต่นักธุรกิจเขาก็มีมุมมองของเขาโดยเฉพาะในเรื่องของรายได้ของประชาชน สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร บางทีข้อเสนอแนะของนักธุรกิจในพื้นที่จะมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

โครงสร้างขององค์กรที่จะเข้ามาจัดการเรื่องของพื้นที่ปลอดภัยต้องเน้นในระดับพื้นที่ ต้องมีคณะทำงานในพื้นที่ให้มีจำนวนมากพอสมควร เราอาจจะเรียกว่าคณะทำงานวาระพื้นที่ปลอดภัยระดับพื้นที่ ต้องมีให้ครบทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายเบื้องบนต้องให้ความสำคัญต้องสนับสนุนคณะทำงานระดับพื้นที่ เพราะปัญหาเกิดในพื้นที่ ต้องแก้ไขในพื้นที่ จะแก้ในเมืองหลวงไม่ได้

แต่เราก็ต้องมีหน่วยงานระดับบนอีก คอยทำหน้าที่ควบคุม ชี้แนะให้คำปรึกษา สนับสนุนงบประมาณ และกำลังคน เพื่อมาทำงานเรื่องนี้

16. สัมภาษณ์นายยะหะยา หะยีมามะ อีหม่ามัสยิดมุฮัมมาดียะห์ ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ไม่มีอันตรายไม่มีความรุนแรงไม่มีการสูญเสีย ไม่มีความขัดแย้งไม่มีความน่ากลัว เป็นพื้นที่ที่ใครก็แล้วแต่จะเป็นสมาชิกของพื้นที่หรือไม่ใช่สมาชิกในพื้นที่ มีความรู้สึกว่าอยู่แล้วมีความปลอดภัยไม่มีการใส่ร้ายป้ายสีกัน ทุกคนมีน้ำใจ ไม่มีการหวาดระแวงกัน

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชนบ่อยๆ ใครจะมาใครจะไปก็ไม่สนใจ ที่สนใจคือ ทำอย่างไรให้คนเข้ามาดู ชีวิตความเป็นจริงของชุมชน

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

เริ่มต้นภายในชุมชนจากจุดเล็กๆ แล้วขยายไปเรื่อยๆ แบบนี้ต้องใช้เวลา บางครั้งขนาดภายในชุมชนยังทำไม่ค่อยได้เลย เพราะว่าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ที่ถามว่าจะเริ่มในระดับใดก่อน ความคิดเห็นของผมก็สนับสนุนให้มีการเริ่มต้นในระดับอำเภอก่อนเพราะอำเภอเป็นพื้นที่เล็กๆ ไม่ใหญ่เกินไป เช่นบ้านผมนี้อำเภอผมมี 3 ตำบลเอง สามารถทำได้ควบคุมได้ ไม่เล็กและไม่ใหญ่ สมัยนี้เรามีผู้นำท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่หนุ่มๆ ครบถ้วนนี้ คุณหนุ่มอย่างนี้แหละมีความคล่องตัวในการทำงาน

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ถ้าจะให้เกิดจริงๆ เป็นรูปธรรมนั้นต้องเริ่มที่ความจริงใจก่อน ต้องการให้ปัญหานี้จบจริงไหม มีความคิดว่าอำเภอนี้เหมือนบ้านเขาไหม ประชาชนเหมือนญาติพี่น้องเขาไหม ถ้าจริงใจผมว่าเกิดขึ้นได้

ต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชนภายในอำเภอ ที่ ผมอยู่ส่วนใหญ่ ระดับผู้นำเราจะรู้จักหมด เราสามารถคุยเรื่องเดียวกันได้ คุยภาษาเดียวกันได้ ถ้าระดับผู้นำในชุมชนเล่นด้วยอย่างน้อยประชาชนในพื้นที่ก็ต้องตามผู้นำ ความร่วมมือก็เกิดขึ้น

มีข้อตกลงที่ชัดเจนและข้อตกลงที่ยอมรับได้ทุกฝ่าย ทำให้เดือนหน้าได้แน่นอน ข้อตกลงเป็นเครื่องมือว่าจะเดินอย่างไรขับเคลื่อนอย่างไรให้สำเร็จ

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยที่ผมอยากให้เกิดขึ้นจริงคือ เป็นพื้นที่ที่ไม่มีการใช้อาวุธที่นำไปสู่ความรุนแรง ถามว่า ความไม่เข้าใจ ความขัดแย้งในชุมชนในสังคมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่เราสามารถจัดการได้โดยวิธีสันติวิธี มาคุยกันได้ไม่ต้องใช้ความรุนแรงพื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีการใช้อาวุธ

ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยอีกอย่างหนึ่งคือ ประชาชนไม่กลัวที่จะออกเดินทางไปประกอบศาสนกิจ โดยเฉพาะยามค่ำคืนหรือตอนหัวรุ่ง ประชาชนไม่กลัวออกจากบ้านเพื่อมาปฏิบัติศาสนกิจในมัสยิด กลัวว่าจะมีคนมาทำร้าย คือว่า ประชาชนพร้อมที่จะออกจากบ้านเพื่อมาปฏิบัติศาสนกิจในยามค่ำคืนได้ ครูผู้สอนศาสนาบรรยายที่มัสยิดในยามกลางคืนได้ บ้านเรา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมมีการบรรยายเสนาที่มัสยิดในเวลากลางคืน เพราะกลางคืนประชาชนว่างจากการทำงานแล้ว

ถ้าพูดประเด็นนี้แล้วมันก็จะเชื่อมต่อการไปทำงานตอนกลางคืนไปกริตยางตอนกลางคืนพื้นที่ปลอดภัยประชาชนสามารถออกมาทำงานในเวลากลางคืนได้ อย่าลืมงานบางอย่างโดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราต้องกริตยางพาราในเวลากลางคืน น้ายางถึงจะออกเป็นจำนวนมากกว่าเวลาอื่น

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงที่ควรนำมาใช้ในการทำพื้นที่ปลอดภัยคือ ต้องไม่มีการทำร้าย หรือสร้างสถานการณ์ความไม่สงบ ถึงกับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เมื่อมีเหตุการณ์สูญเสียชีวิตเกิดขึ้นต้องสอบสวนให้ถึงที่สุดว่าใครเป็นคนทำกลุ่มไหนเป็นคนทำ ต้องดำเนินการตามกฎหมาย จับมาดำเนินคดีให้ได้ไม่ใช่ปล่อยให้เกิดขึ้นแต่ไม่มีการสืบสวนหาผู้กระทำ

ถ้าอำเภอไหนในสามจังหวัดที่ได้รับการเลือกให้นำร่องสร้างพื้นที่ปลอดภัยแล้ว ยังมีผู้ก่อเหตุอีกต้องหยุดการทำพื้นที่ปลอดภัยในอำเภอนั้น แล้วเปลี่ยนให้ไปทำในอำเภออื่นอีกต่อไป ในเมื่อทำไม่ได้ก็ต้องหยุดต้องเปลี่ยน

ต้องมีการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยอาวุธบางส่วนในพื้นที่ เพราะการถืออาวุธในพื้นที่ทำให้ความรู้สึกไม่ดีกับผู้ถืออาวุธบางครั้ง เขาต้องการอาวุธที่ถือ ก็เลยสร้างสถานการณ์ขึ้นมา การตรวจค้นบ้านผู้ต้องสงสัยในพื้นที่ปลอดภัยต้องแจ้งหรือขอความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นท้องที่ด้วย ผู้นำเหล่านี้อาจจะช่วยไกล่เกลี่ย สามารถขอความร่วมมือกับประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ การมีผู้นำมาร่วมด้วย ในช่วงของการตรวจสอบบ้านผู้ต้องสงสัย ทำให้ความร่วมมือเกิดขึ้นได้ และไม่มี ความรุนแรงแน่นอน

ต้องมีข้อตกลงว่าไม่มีการทำร้ายกลุ่มเป้าหมายที่อ่อนแอ ได้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ เพราะมันจะเป็นความ ที่ไม่ดี มันผิดกับข้อตกลงระหว่างประเทศด้วย ความจริงประชาชนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพ ต้องได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียมกันอยู่แล้ว

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนอย่างเราเราต้องมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยอยู่แล้ว โดยหน้าที่ของเราในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะกรรมการด้วย เพราะกรรมการต้องเป็นประชาชนในพื้นที่ด้วย

ประชาชนต้องช่วยกันตอบต่อ คือว่า ประชาชนที่รู้เรื่องของการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องไปคุย ไปบอกต่อกับประชาชนที่ยังไม่รู้ เขาจะได้รู้และถ้าเข้าใจในเรื่องนี้จะช่วยกันต่อไปคน ยิ่งรู้มากยิ่งดีนะ

ระดับประชาชนก็มีส่วนช่วยในการช่วยกันตรวจสอบติดตามความผิดปกติในหมู่บ้านของเรา เห็นใครหน้าตาแปลกๆแล้วน่าสงสัยก็ต้องช่วยกันดู แล้วบอกกับผู้นำชุมชนให้มาช่วยดู ประชาชนในพื้นที่ก็ต้องช่วยกันมากำหนดวิธีการของตัวเองว่าจะทำอย่างไร คือ ต้องมีการประชุมมีการหาวิธีการว่าประชาชนจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยให้ได้ ผมว่าถ้าประชาชนทุกคนร่วมมือกันคนละนิดคนละน้อยอะไรๆก็เกิดขึ้นได้

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผมขอพูดสั้นๆ ในคำถามข้อนี้ องค์กรที่ต้องมาคือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ภาคประชาสังคมในพื้นที่ กลุ่มคนหรือตัวแทนของคนเห็นต่างก็ต้องมาช่วยด้วย เราจะได้รู้ว่าเขาคิดอย่างไร เขาต้องการอะไร

ผมอยากให้นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ เข้ามาดูแลเรื่องนี้ด้วย เพราะว่่านักการเมืองจะรู้ปัญหาของชาวบ้านเหมือนกัน แต่อาจจะมึ่นักการเมืองบางคนที่ไม่พร้อมที่จะเข้ามา ด้วยเหตุผล กลัวมีผลกระทบต่อคะแนนเสียงของเขาก็ได้ เรื่องพื้นที่ปลอดภัยต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการด้วย อาจารย์นักวิชาการในมหาวิทยาลัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเข้ามาช่วยด้วย นักวิชาการ ภาคกลาง ส่วนกลาง หรือนักวิชาการระดับประเทศต้องเข้ามาเป็นที่ปรึกษา

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

เอาโครงสร้างที่เป็นไปได้ที่สุดก็แล้วกัน แต่ต้องมีคณะทำงานเป็นรูปธรรมขึ้นมา ต้องให้มีคณะกรรมการระดับพื้นที่เป็นหลัก เพราะว่าเป็นเรื่องภายในพื้นที่ ส่วนภายนอกหรือระดับบนกว่าก็ต้องมี เอาไว้เป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะในเรื่องของกฎหมาย เรื่องงบประมาณในการดำเนินการ

17. สัมภาษณ์ ดร.ณัฐ หลงเตวาร์ ประธานมูลนิธิอะมิรุล-มุฮัมมีนินเพื่อเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

พื้นที่ปลอดภัยในความคิดของผมในฐานะคนที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ต้องเป็นพื้นที่ที่ใครอยู่แล้วสบายใจไม่ออกไปไหนแล้วเพราะที่นี่คือบ้านของฉัน บ้านของบรรพบุรุษของฉัน มีความผูกพันกับพื้นที่นี้ ทำให้ถึงอยู่แล้วสบายใจก็เพราะว่าไม่มีเหตุการณ์นั่นเอง

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยความสะดวกสามารถพึ่งพากันได้ ไม่มีการขูดรีดหรือเอาเปรียบผู้อื่น การขูดรีดหรือการเอาเปรียบคนอื่นเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความวุ่นวายในสังคมได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งได้

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านมีความรู้สึกส่วนตัวมีความสำคัญกับภาครัฐ พักรัฐดูแลพวกเขาอย่างทั่วถึง เป็นพื้นที่ที่มีศาสนสถาน ความรู้ทางศาสนาเป็นตัวกำหนดให้คนเราจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไร

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

เริ่มจากจุดเล็กภายในครอบครัวก่อน หมู่บ้านต้องมีความปลอดภัย แล้วขยายไปเรื่อยๆทำสำเร็จจนได้ ส่วนจะเริ่มในระดับใดนั้น ผมว่า น่าจะเริ่มต้นในระดับอำเภอก่อนเลยระดับตำบลเล็กเกิน ระดับจังหวัดใหญ่เกินไป

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

ผมเข้าใจมากเป็นที่หนึ่งเลยคือ ภาครัฐต้องเข้าใจปัญหาของพื้นที่ว่า มันเกิดปัญหาอะไรทำไมถึงมีปัญหาแบบนี้ด้วย การเข้าใจซึ่งกันและกันมันนำไปสู่การทำให้พื้นที่ปลอดภัยสามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมได้

การมีส่วนร่วมก็จะทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยได้เหมือนกัน ต้องดึงการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากๆ การดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นทำได้ไม่ยากเลย ถ้าเราสามารถคุยกับประชาชนแล้วประชาชนเข้าใจ ประชาชนสบายใจ ความร่วมมือก็จะมา

มีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความเรียบร้อยในพื้นที่ ตรวจสอบว่าใครจะเข้ามาในพื้นที่ ถ้ามีการตรวจสอบบ่อยๆ ก็คงไม่มีใครกล้ามาทำมิดีมิร้ายต่อชุมชนของเขาแล้วถูกจับได้

มีการอบรมให้ความรู้เรื่องพื้นที่ปลอดภัยให้ประชาชนในพื้นที่ ให้มีความเข้าใจว่าทำไมต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยทำแล้วได้อะไร ถ้าไม่ทำจะมีผลเสียที่ตามมาอะไรบ้าง

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยมีลักษณะอย่างไร แน่นอนครบพื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีความรุนแรงใดๆทั้งสิ้น ไม่มีการยิงใส่คนอื่น ไม่มีการวางระเบิดในพื้นที่ ไม่มีใครในชุมชนได้รับความเดือดร้อนจากความรุนแรงในพื้นที่

ประชาชนในพื้นที่มีความสุข มีความสบายใจ เพราะว่าการสูญเสียชีวิตในพื้นที่จะทำกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ในชุมชน ไม่ต้องหวงหรือเป็นกังวล กลัวจะไม่ปลอดภัย

ประชาชนในพื้นที่ที่สามารถดูแลกันเองได้ ไม่ต้องให้ใครมาดูแล เหมือนกับว่าชุมชนมีการบริหารจัดการเองได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว ชุมชนคอยเป็นหูเป็นตา

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นชุมชนที่มีลักษณะที่ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ เจ้าของชุมชน ถ้าเป็นประชาชนมีความรู้สึกแบบนี้ พื้นที่นั้นมีความปลอดภัยแน่นอนก็เพราะว่าทุกคนต่างก็รัก ต่างก็หวงแหน ไม่ต้องการให้ชนของตัวเองได้รับการเจ็บปวด ไม่อยากให้มีการสูญเสีย ความปลอดภัยก็เกิดขึ้น

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ผู้นำชุมชนนั้นมีความเป็นผู้นำที่มีความยุติธรรม บริหารบ้านเมืองโดยใช้หลักธรรมาภิบาล บริหารงานแบบไม่เล่นพรรคเล่นพวก ไม่เท่าเทียมกัน ชาวบ้านมีความรู้สึกแบบนี้ ชุมชนนั้นจะร่วนวายบ้าง และมันจะเป็นฉนวนไปสู่ความไม่พึงพอใจ สุดท้ายนำไปสู่การทำ ความรุนแรงได้

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงหรือสัญญาฉบับสำคัญมากนะอาจารย์ เวลาเราจะทำอะไรกับบุคคลหลายๆฝ่าย เราต้องมีข้อตกลงนะ ถ้ามว่าทำไม่ก็เพราะว่าข้อตกลงนั้นมันจะเป็นกรอบ เป็นเข็มทิศให้เราเดินทางไปสู่เป้าหมายอย่างมีความสำเร็จ และมีความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

ข้อตกลงที่ต้องมีในเมื่อจะทำพื้นที่ปลอดภัยต้องมีอย่างนี้

1. ต้องกำหนดจำนวนบุคคลที่เข้ามาทำงานให้ชัดเจน มีจำนวนเท่าไร มีตำแหน่งเป็นทางการอะไรบ้าง คือต้องรู้จักกัน เพราะการรู้จักกันมันจะนำไปสู่ความไว้วางใจที่จะทำงานร่วมกันได้

2. ต้องกำหนดหรือเลือกอำเภอให้ตรงกัน หมายความว่าทั้งฝ่ายรัฐและตัวแทนคนเห็นต่างต้องตกลงกันให้ดีกว่า สมควรนำร่องในอำเภอไหนก่อน ในแต่ละจังหวัด โดยมีตัวแปรอะไรบ้างในการเลือกอำเภอนั้นๆมา

3. ต้องมีการประชุม ประเมิน สรุปผลความคืบหน้าเป็นประจำ ต้องรับรู้ข้อมูลทั้งสองฝ่ายด้วย ไม่ใช่ประชุมอยู่ฝ่ายเดียว

4. ต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย จะดูแลอย่างไรจะป้องกันอย่างไร จะขอความร่วมมือกับประชาชนอย่างไร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสร้าง ความรุนแรง ไม่ให้มีผู้เสียชีวิต จุดนี้สำคัญมากเพราะว่าเป้าหมายหลักในการทำพื้นที่ปลอดภัยก็คือ ไม่ให้เกิดความรุนแรง หรือมีการสูญเสียในพื้นที่

5. ต้องมีพื้นที่กลางสำหรับการพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัยคือ เป็นสถานที่สำหรับประชุมพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง บางที่เราจะเรียกว่า Safety House เป็นสถานที่ทำกิจกรรมสำหรับคนที่ทำงานด้านนี้

6. ผมอยากเสนอให้มีข้อตกลงอีกข้อหนึ่งคือ การลดจำนวนเจ้าหน้าที่ทหารที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ควรลด ให้น้อยลงเพราะที่ผ่านมามาทหารจะตกเป็นเป้าในการทำร้าย ถ้าทหารน้อยลง การตกเป็นเป้าก็ลดน้อยลงด้วย

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการรสร้างพื้นที่ปลอดภัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

ประชาชนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ผมมองว่า ประชาชนสามารถทำได้ ถ้าทำได้มากมีส่วนร่วมมากก็ยิ่งทำให้ประสบความสำเร็จ มีส่วนร่วม ของประชาชนคือ

ประชาชนต้องมาคุยกัน คือ คุยระหว่างประชาชนกับประชาชนสื่อสารกัน ภายในพื้นที่ เพื่อให้ช่วยกันให้รู้ร่วมกัน เพราะว่ายังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่รู้ยังไม่เข้าใจ เราจะ ว่าเขาก็ไม่ได้เหมือนกันนะ เขาอาจจะมึเหตุผลของเขา

ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐ เมื่อภาครัฐขอความร่วมมือ ประชาชนต้องมีความรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญเหมือนกัน บางเรื่องรัฐไม่สามารถจัดการได้รัฐทำ ไม่ได้มีข้อจำกัด ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนด้วย

ประชาชนต้องมีการประชุมแลกเปลี่ยนด้วยกัน อาจจะทำในรูปแบบของการ สัมมนาเล็กๆ เพื่อหาข้อมูลในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ข้อมูลกับฝ่ายรัฐ สิ่งที่ได้ตามมาก็ควรเป็น ข้อเสนอจากประชาชนด้วย ประชาชนต้องการให้รัฐทำอะไร ต้องการให้คนเห็นต่างทำอะไร

ประชาชนต้องร่วมมือกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ด้วย เรามีภาคประชาสังคม ในพื้นที่จำนวนมากเลย ประชาชนต้องวิ่งไปหาภาคประชาสังคม ไปร่วมมือกันทำงาน ให้ความ ช่วยเหลือภาคประชาสังคม หรือประชาชนรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เพื่อให้มีความคล่องตัว ในการทำงานมากขึ้น ดีไม่ต้องครั้นที่ประชาชนรวมตัวกันจะกลายเป็นภาคประชาสังคมที่มีผลงาน ได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงในอนาคต เพราะว่าเท่าที่ผมสังเกตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรบางองค์กรเกิดจากการรวมตัวกันจากจุดเล็กๆ ก่อน

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

งานการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ซึ่งมัน เกี่ยวข้องไปหมดครับ บางองค์กรเกี่ยวข้องทางตรงเลย บางองค์กรเกี่ยวข้องทางอ้อม องค์กรที่ต้อง เข้ามาช่วย

องค์กรที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทด้านความมั่นคงต้องเข้ามาเป็น องค์กรแรกๆเลย เพราะมันเกี่ยวข้องโดยตรง องค์กรนี้ต้องลงพื้นที่ต้องไปสร้างความใกล้ชิดกับ ประชาชน ต้องมีข้อมูลแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร ที่ปัญหาที่เจอที่ชาวบ้านจะบอกมาต่อคือ เจ้าหน้าที่ที่ ปฏิบัติงานในพื้นที่นั้นเปลี่ยนบ่อยมาก ยังไม่ทันได้รู้จัก ยังไม่ทันสนิทกัน หรือบางคนเริ่มจะสนิท เริ่มจะไว้ใจ อยู่ก็ต้องออกนอกพื้นที่ ต้องเปลี่ยนชุดใหม่มาอีก มันเป็นการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่งานนี้ต้องต่อเนื่อง ต้องใช้เวลา และต้องใช้ความอดทน

องค์กรที่ต้องเข้ามาคือตัวแทนของผู้เห็นต่างๆ อันนี้ก็เกี่ยวข้องโดยตรง เพราะ เป็นคู่ขัดแย้งที่ชัดเจน ต้องมาช่วยกันหาทางออกกับปัญหาเหล่านี้ กลุ่มคนเห็นต่างก็จะได้บอกว่า กลุ่มเขาคิดอย่างไรกับปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดและปัญหาพื้นที่ปลอดภัย

ตัวแทนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ละฝ่ายในพื้นที่ปลอดภัยต้องเข้ามามีส่วนร่วม ด้วย โดยเฉพาะองค์กรที่อยู่ในพื้นที่และมีความเปราะบาง เช่น โรงเรียน โรงพยาบาลชุมชน

โรงพยาบาลประจำอำเภอ ต้องมาดูแลโดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่ เพราะว่าที่ผ่านมามีครูที่ถูกทำร้ายมาหลายคนแล้ว

ถัดมาคือภาคประชาสังคมต้องเข้ามาช่วยงานนี้ด้วย ภาคประชาสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ ต้องดึงเข้ามาให้ได้ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยต้องเข้ามาช่วยด้วยโดยเฉพาะอาจารย์ด้านสันติศึกษา อาจารย์ด้านรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สุดท้ายต้องมาช่วยคือผู้นำประเภทต่างๆในพื้นที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องดึงตัวแทนของพวกเขาเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานด้วย ผู้นำเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพ มีการศึกษาในระดับที่สูง

18. สัมภาษณ์นายมาหามะ ตูแก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำถามข้อที่ 1 พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

ผมขอตอบอย่างนั้นะครับ พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของผมเป็นพื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีมิตรไมตรีกัน ช่วยเหลือกัน ใครมีอะไรเดือดร้อนก็มาช่วยเหลือกัน มีความรู้สึกเป็นพี่น้องกัน มีความผูกพันอย่างลึกซึ้ง เพราะอยู่ด้วยกันมาตั้งแต่รุ่นก่อนๆ จนถึงรุ่นปัจจุบัน ไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีการทำร้ายกัน สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความปลอดภัย คนนอกหรือคนที่คิดไม่ดีก็ไม่กล้าที่จะเข้ามาสร้างปัญหาภายในชุมชน ก็อย่างที่บอกเมื่อประชาชนมีความสามัคคีแล้วมันก็จะกลายเป็นสังคมที่เข้มแข็ง สามารถดูแลกันเองได้

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนทุกวัยทุกเพศ ทุกอาชีพ ทุกความเชื่อสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติสุข ไม่ต้องหวงหรือระแวงว่าจะมีคนที่ไม่เหมือนเรามาทำร้ายเรา

พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น นำเสนอมุมมองต่างๆที่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ หรือการสร้างพื้นที่ปลอดภัยได้ สมาชิกในชุมชนก็พร้อมที่จะรับฟังปัญหา หรือแม้กระทั่งวิธีการแก้ไข ทุกคนสบายใจที่จะแสดงความคิดเห็น โดยที่ความคิดเห็นนั้นไม่ไปกระทบกับการทำงานของประชาชนในพื้นที่ เสนอความคิดเห็นไปคนฟังก็พร้อมที่จะปฏิบัติ

คำถามข้อที่ 2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

เราจะเริ่มที่ไหนก่อนดีครับ งานนี้ผมว่าต้องเริ่มที่พื้นที่ขนาดเล็กๆ ก่อน เอาระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน ทำอย่างไรให้ครอบครัวมีความอบอุ่น สามารถอยู่ด้วยกันได้ ทั้งครอบครัวเดินทางไปในทิศทางเดียวกัน ต่อมาก็ขยายมาเป็นระดับชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสุขและมีความปลอดภัย

ส่วนจะเริ่มระดับไหนงานนี้ผมว่าเริ่มที่ระดับอำเภอดีที่สุดเลย เพราะอำเภอเป็นพื้นที่ที่ไม่ใหญ่และไม่เล็กเกินไป สามารถดูแลและตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง

คำถามข้อที่ 3 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

จะทำพื้นที่ปลอดภัยให้เป็นรูปธรรมนั้น งานนี้ผมว่าเราสามารถทำได้ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ร่วมไม้ร่วมมือ คนละนิดคนละหน่อย แต่ที่ขาดไม่ได้ถ้าจะให้เป็นรูปธรรมก็คือความจริงใจด้วย

จะเป็นรูปธรรมได้ต้องอาศัยความร่วมมือกับประชาชน จะทำอย่างไรให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำอย่างไรให้ประชาชนอยากจะเข้ามามีส่วนร่วม

มีกฎกติกาที่สามารถดำเนินการได้ และทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามกติกาที่ได้กำหนดไว้

คำถามข้อที่ 4 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะอย่างไรงานนี้ผมมองว่า พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความขัดแย้ง ทุกคนอยู่ได้ด้วยความเข้าใจ เข้าใจว่ามนุษย์เรานั้นมีความแตกต่าง ไม่ว่าจะแตกต่างทางด้านความคิด แตกต่างทางด้านความเชื่อ แต่ทุกคนสามารถอยู่ด้วยกันได้โดยไม่มี ความรุนแรง

ทุกคนอยู่ในพื้นที่ใดไม่ว่าจะมีอายุ คือ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกตำแหน่งสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข และทุกคนกล้าพร้อมที่จะแสดงความคิดเห็นได้ คือทุกคนต้องยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นได้ด้วย

พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีการปกครองอย่างมี ความยุติธรรม ไม่เลือกพรรคพวก มีความเท่าเทียมกันทุกคน

คำถามข้อที่ 5 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

ข้อตกลงในเรื่องพื้นที่ปลอดภัย งานนี้ผมมองว่าต้องเชิญทุกฝ่ายมาทำข้อตกลง มาทำ MOU เลยว่า เมื่อเราจะสร้างพื้นที่ปลอดภัยเราต้องทำอะไรบ้าง อะไรทำได้อะไรทำไม่ได้

ข้อตกลงที่ต้องมีคือ การเลือกพื้นที่ที่จะเริ่มดำเนินการหรือพื้นที่นำร่องว่าต้องเป็นอำเภอไหนก่อน เพราะเหตุผลอะไรที่เลือกอำเภอนั้น

ข้อตกลงที่ต้องมีคือ การมีเงื่อนไข สัญญาอะไรบ้างที่ต้องทำร่วมกัน โดยเฉพาะเรื่องของความรุนแรงต้องมีข้อตกลงว่า เมื่อทำพื้นที่ปลอดภัยแล้วความรุนแรงต้องไม่มี ถ้ามีต้องสืบสวน ต้องหาให้ได้ว่าใครกลุ่มไหนเป็นคนทำ

ข้อตกลงที่ต้องมีคือ สถานที่สำคัญทางศาสนา มัสยิด วัด ต้องไม่มีการไปทำร้าย โรงพยาบาลต้องมีความปลอดภัย โรงเรียนและสถานศึกษาต้องทำให้มีความปลอดภัย

ข้อตกลงที่ต้องมีคือ ไม่ทำร้ายกลุ่มเป้าหมายอ่อนแอ ได้แก่ เด็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ ต้องดูแลเป็นพิเศษ แต่ว่าแล้วต้องดูแลทุกคนอยู่แล้วไม่ใช่เฉพาะกลุ่มเป้าหมายอ่อนแอ

คำถามข้อที่ 6 ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

การมีส่วนร่วมของประชาชนงานนี้ผมคิดว่าประชาชนในพื้นที่ต้องมีความสำนึกรักชุมชน ไม่อยากให้ชุมชนอ่อนแอ หรือมีปัญหามากกว่านี้ เมื่อเรามีสำนึกรักชุมชนแล้วเราก็จะเข้ามาดูแลบ้านของเรา ชุมชนของเราไม่ให้ใครผู้ใดมาทำลายอีกต่อไป การสร้างปัญหาในพื้นที่ถือว่าเป็นทำลายชุมชนของเขานะครับ

ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อองค์กรที่เกี่ยวข้องขอความร่วมมือ เพราะงานนี้ประชาชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ประชาชนเป็นคนในพื้นที่รู้หมดว่าอะไรเป็นอะไรในพื้นที่ ทางภาคราชการบางที่ขาดข้อมูล ไม่มีข้อมูล พุดง่าย ๆ คือ มีข้อจำกัดบ้าง ดังนั้นประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมต้องดึงคนอื่น ๆ มาร่วมด้วย

คำถามข้อที่ 7 องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

องค์กรที่ต้องมีบทบาท งานนี้ผมว่าฝ่ายความมั่นคงนั้นแน่นอนอยู่แล้ว เป็นงานของเขาโดยตรงเลย ฝ่ายที่เห็นต่างก็ต้องมามีบทบาทเพราะว่าเป็นคู่แข่งกัน จะได้ว่าต้องการทำอะไร จะได้แก่ถูกจุด

ภาคประชาสังคมก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เราทั้งภาคประชาสังคมไม่ได้เลย ถ้าดูในต่างประเทศหลาย ๆ ประเทศที่มีความขัดแย้ง ภาคประชาสังคมมีบทบาทอย่างมากเลย

ผู้นำในระดับพื้นที่ต้องดึงมาช่วยด้วย ผู้นำทุกประเภทเลย บางครั้งเราก็เดินต่อไม่ได้ถ้าไม่มีผู้นำมาชี้แนะ มาให้คำปรึกษา เพราะผู้นำจะคลุกคลีในพื้นที่ รู้อะไรเป็นอะไรในพื้นที่ ใครกลุ่มไหนทำอะไรบ้าง กลุ่มผู้นำจะรู้หมด เราต้องอาศัยผู้นำด้วย

คำถามข้อที่ 8 รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

โครงสร้างหรือคณะบุคคลที่จะเข้ามาทำงานด้านนี้ งานนี้ผมมองว่ามีความสำคัญทุกฝ่าย การวางโครงสร้างหรือการออกแบบโครงสร้างองค์กรเพื่อให้สำเร็จต้องออกแบบให้ดี

ผมมองว่าโครงสร้างขององค์กรต้องมี 3 ระดับนะ คือ ระดับชาติ เป็นระดับสูงสุดไปเลย เพราะเราต้องอาศัยบุคคลระดับใหญ่ ๆ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ มีงบประมาณสนับสนุน ต่อมาก็ระดับกลาง ก็อย่างว่าจะให้ระดับชาติมาคลุกคลีในพื้นที่คงไม่ไหวนะ ให้ระดับกลางทำงานแล้ว รายงานไปยังระดับบนสุดต่อไป การรายงานผลการดำเนินงานจึงมีความสำคัญ ระดับสุดท้ายคือระดับพื้นที่ คนในพื้นที่จริงๆ ในพื้นที่ รู้อะไรเป็นอะไรในพื้นที่ จะมีก็คนมีใครบ้างนั้น ก็ต้องประชุมวางแผนต่อไป ที่ขาดไม่ได้ คือ ตัวแทนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายปกครอง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายศาสนา ตัวแทนสตรี ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนเยาวชน ตัวแทนทางการศึกษา นักวิชาการต้องมาช่วยกันทำงานด้านนี้ ต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการสนทนากลุ่ม Focus Group discussion

ผลการศึกษาการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดการสนทนากลุ่มในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
----------	---

1	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ที่มีความขัดแย้งหรือมีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงที่มีสถิติสูงหรือเกิดขึ้นบ่อยๆและเป็นพื้นที่ที่ปรากฏตามสื่อบ่อยครั้งว่าเป็นพื้นที่ที่มีความรุนแรง
2	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ที่มีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เลือกอำเภอที่มีขนาดไม่ใหญ่นักเพื่อความสะดวกในการดำเนินการ การติดตามและการประเมินผล
3	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ที่มีกลุ่มเห็นต่างที่ฝ่ายรัฐ หรือภาคประชาสังคมภาคประชาชนสามารถติดต่อหรือประสานงานได้ เพราะเราต้องเชิญมาร่วมให้ได้ เพราะจะได้คุยกันถูกตัว และกลุ่มเห็นต่างสามารถประสานงานกับกลุ่มของเขาอีกต่อไป
4	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ที่มีภาคประชาสังคมอยู่ในพื้นที่ด้วย เพราะภาคประชาสังคมสามารถช่วยงานสร้างพื้นที่ปลอดภัยได้
5	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องได้รับการยอมรับจากทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐและฝ่ายคนที่เห็นต่างๆ
6	มาตรการในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน และยอมรับได้กับทุกฝ่าย เพื่อความสะดวกในการประเมินผลและติดตามผลด้วย
7	การกำหนดพื้นที่ปลอดภัยต้องชี้แจง รายละเอียด อาณาเขตของพื้นที่ปลอดภัยให้ชัดเจน และให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ เพื่อความเข้าใจและรับรู้ที่ตรงกัน
8	เมื่อกำหนดพื้นที่ปลอดภัยกันแล้ว ต้องมีการประชุมคณะทำงานเพื่อการติดตามประเมินผลต่อไป และจะได้รายงานความก้าวหน้าในระดับสูงอีกต่อไป
9	เมื่อกำหนดพื้นที่ปลอดภัยแล้วต้องมีการกำหนดเงื่อนไขมาตรการเพื่อควบคุมไม่ให้มีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงอีกต่อไป

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
10	เมื่อมีการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย หรือมีการเลือกพื้นที่ปลอดภัยแล้วแต่ยังมีเหตุการณ์อีก ต้องมีการสอบสวนให้ได้ว่าใครกลุ่มไหนเป็นผู้กระทำ ถ้าไม่สามารถตรวจสอบได้ ต้องเลือกพื้นที่อื่นเป็นพื้นที่ในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต่อไป

ตารางที่ 4.2 ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1	พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้นอีกต่อไป เพราะทุกคนในพื้นที่อยู่อย่างมีความเข้าใจกัน
2	พื้นที่ปลอดภัยต้องทำให้ประชาชนอยู่แล้วมีความสุข มีความมั่นใจว่าอยู่แล้วไม่มีภัยอันตรายใดๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอันตรายที่เกิดจากการสร้างความรุนแรงในพื้นที่
3	พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะที่ว่าผู้นำภายในชุมชนมีการบริหารงานอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกพรรคเลือกพวก ไม่ทำให้ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ จะนำไปสู่การสร้าง ความ

- รุนแรง
- 4 พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นลักษณะเป็นพื้นที่ที่ไม่ลิดรอนสิทธิส่วนบุคคล สิทธิชุมชน และสิทธิมนุษยชน คือสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องได้รับการคุ้มครอง
 - 5 พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่การบริหารภาครัฐมีอย่างทั่วถึง
 - 6 พื้นที่ปลอดภัยต้องมีลักษณะที่สถานที่สำคัญในชุมชนได้รับความปลอดภัย ไม่มีการมาทำร้ายหรือมาทำให้เสียหาย ได้แก่ มัสยิด วัด โรงเรียน และสถานที่ราชการอื่นๆ
 - 7 พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่กลุ่มเป้าหมายเปราะบางได้แก่ เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ ต้องได้รับการดูแลและปกป้องอย่างดี
 - 8 พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ที่มีการควบคุมการพกอาวุธ เพราะ การมีอาวุธเป็นสาเหตุหนึ่งของการสร้างความรุนแรงและทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย
 - 9 พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และเมื่อแสดงความคิดเห็นแล้วไปกระทบกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ไม่เป็นไร ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้อีกแบบหนึ่งด้วย

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
10	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีลักษณะไม่มีผลกระทบในการเดินทางในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปทำงาน การเดินทางไปเรียนหนังสือ การเดินทางในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร
11	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่คนข้างนอกกล้าที่จะเข้ามาในพื้นที่ มั่นใจว่าเข้ามาในพื้นที่แล้วไม่ได้รับอันตรายหรือมีความปลอดภัย
12	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบศาสนกิจในเวลากลางวันและเวลากลางคืนอย่างปลอดภัย การเผยแพร่ศาสนา หรือการสอนศาสนาในเวลากลางคืนก็มีความปลอดภัย เพราะประชาชนในสามจังหวัดนิยมเรียนศาสนาที่มัสยิดในเวลากลางคืน
13	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนได้ เช่น การพบปะ การประชุม อบรม สัมมนาได้
14	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีกฎระเบียบ ข้อตกลงที่ชัดเจน และสามารถนำมาปฏิบัติได้
15	พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่คนที่มีหลายความเชื่อ หลายความคิด หลายศาสนา หลายเป้าหมายชีวิต แต่สามารถอยู่ด้วยกันได้ ซึ่งเรียกว่าพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.3 รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องกำหนดให้มีโครงสร้างออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) ระดับชาติหรือระดับประเทศ (2) ระดับภูมิภาคหรือระดับกลาง และ (3) ระดับพื้นที่
2	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนฝ่ายรัฐ และตัวแทนคนเห็นต่างๆ ที่ไม่มีคดี และสามารถสื่อสารกับกลุ่มคนที่เห็นต่างได้
3	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเชิญตัวแทนภาคประชาสังคมที่อยู่ในชุมชนด้วย ที่สำคัญคือ ภาคประชาสังคมนั้นต้องมีเครือข่ายด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับที่	รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีนักวิชาการในมหาวิทยาลัยเข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย
5	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีผู้นำศาสนาเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้วย
6	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีนักการเมืองระดับชาติเข้ามาเป็นคณะที่ปรึกษา
7	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนของผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ มาเป็นคณะทำงานด้วย
8	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีตัวแทนของแต่ละศาสนาเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย
9	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนของอาชีพต่างๆ เข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย
10	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนกลุ่มเยาวชนเข้ามาเป็นคณะทำงานด้วย
11	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนของกลุ่มสตรีเป็นคณะทำงานด้วย
12	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุเป็นคณะทำงานด้วย
13	รูปแบบพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีสายบังคับบัญชาที่ชัดเจนเพื่อการติดตามและประเมินผล
14	คณะกรรมการด้านพื้นที่ปลอดภัยต้องมีคณะที่ปรึกษา 1 ชุด ทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะบางประการ

อภิปรายผล

1. มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า มีการกำหนดเลือกพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องมีกฎ ระเบียบและข้อตกลงทั้งสองฝ่าย และการเลือกอำเภอที่จะทำการสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องได้รับการเห็นชอบจากทั้งสองฝ่ายด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ อาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ที่ได้ศึกษาพื้นที่ปลอดภัยปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องมีการออกกฎระเบียบตลอดจนข้อตกลงต่างๆ ที่มาจากสองฝ่าย ผลการวิจัยดังกล่าว คณะนักวิจัยมีความคิดเห็นว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นเป็นเรื่องที่ยากเพราะว่าเป็นปัญหาที่สะสมมายาวนาน การจะแก้ปัญหานั้นต้องใช้เวลาดังชั้บที่ละก้าว ต้องเริ่มจากเล็กๆ ก่อน การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐ กับฝ่ายที่เห็นต่าง โดยมีนักวิชาการ ภาคประชาสังคม ผู้นำประเภทต่างๆ ในพื้นที่ เป็นฝ่ายสนับสนุนเป็นช่อกกลาง ดังนั้น การที่จะดำเนินการทำอะไรก็ต้องมีการตกลงจากทั้งสองฝ่าย เช่น การออกกฎ ระเบียบต่างๆ ต้องให้ทั้งสองฝ่ายเห็นด้วยก่อน จะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยไม่ได้ เพราะว่าการทำงานต้องทำงานร่วมกัน อยู่แล้ว ถ้ากฎระเบียบได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่ายแล้ว การดำเนินงานก็สามารถชั้บได้ ถ้ามีความเข้าใจแล้วงานก็สามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งจากการทำงานร่วมกันต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย

การเลือกอำเภอที่จะเป็นอำเภอนำร่องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยก็เช่นเดียวกัน ต้องได้รับความเห็นชอบหรือต้องตกลงจากทั้งสองฝ่ายด้วย เพราะว่าแต่ละอำเภอมั้ลักษณะพื้นที่และมีการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบหรือความรุนแรงที่ไม่เหมือนกัน บางอำเภอเกิดเหตุการณ์บ่อยมาก ในขณะที่เดียวกันบางอำเภอไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเลย ดังนั้นการเลือกพื้นที่ปลอดภัยต้องเห็นชอบ และตกลงจะทั้งสองฝ่าย โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เหมาะสมต่อไป

1.2 การกำหนดหรือเลือกอำเภอในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ต้องเป็นอำเภอที่มีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงหลายๆครั้ง หรือมีจำนวนสถิติที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงสูงมาก และต้องเป็นอำเภอที่สามารถหรือมีคนเห็นต่างเป็นจำนวนมาก ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่า ในเมื่อจะสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เห็นผลหรือให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ต้องไปดำเนินการในพื้นที่หรืออำเภอที่มีสถิติการสร้างความรุนแรงสูง เนื่องจากว่าการเลือกพื้นที่ที่มีเหตุการณ์หลายๆครั้งเราจะเห็นภาพของการเปลี่ยนแปลง เห็นตัวเลขหรือสถิติของเหตุการณ์ความรุนแรงลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ถ้าไปเลือกสร้างพื้นที่ปลอดภัยในอำเภอที่ไม่มีความรุนแรงเลย ผลการดำเนินการก็ไม่สามารถเห็นผล ส่วนประเด็นที่ว่าต้องเลือกอำเภอที่มีกลุ่มผู้เห็นต่างที่มีเป็นจำนวนมากด้วย เพราะว่าในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเราจะได้ว่าในพื้นที่นั้นมึกลุ่มคนเห็นต่าง กลุ่มใดบ้าง เพื่อความสะดวกในการพูดคุย เพื่อความสะดวกในการขอความร่วมมือ และที่สำคัญคือ

จะได้มีการพูดคุยกับตัวจริงด้วย จะได้ร่วมมือกันหาทางออก ถ้าการดำเนินการไม่สำเร็จ หรือยังมีสถานการณ์ความรุนแรงอีก คณะกรรมการก็สามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปทำที่อำเภออื่นอีกก็ได้

2. ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง ไม่มีผู้เสียชีวิตอีกต่อไป ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องพื้นที่ปลอดภัยปาตานี/ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของตัวแทนประชาชนนั้นมองว่าพื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความรุนแรง และไม่มีประชาชนในพื้นที่เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บอีกต่อไป ผลการวิจัยดังกล่าวคณะนักวิจัยมีความคิดเห็นว่า พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความรุนแรงที่เกิดขึ้น ที่เป็นปฐมฤกษ์จริงๆ ก็คือ ปี 2547 ตั้งแต่นั้นมาก็มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก ในพื้นที่แทบจะไม่มีความปลอดภัยเลย ประชาชนไม่ค่อยมั่นใจในเรื่องของความปลอดภัย จะไปไหนมาไหนต้องระมัดระวัง ก่อนจะออกนอกพื้นที่มีการตรวจสอบข่าวคราวหรือข้อมูลต่างๆ ว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ ถ้าไม่ปลอดภัยก็จะอยู่กับบ้าน ถ้าปลอดภัยก็จะออกไปข้างนอกหมู่บ้านก็คือ ยังมีความรุนแรงอีก ในเมื่อจะสร้างพื้นที่ปลอดภัยแล้ว ประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมองว่าพื้นที่ปลอดภัยนั้นไม่มีความรุนแรง และไม่มีผู้เสียชีวิตอีกต่อไป

2.2 ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่บุคคลที่มีความเชื่อ ความคิด อุดมการณ์ที่ต่างกัน หรือที่เราเรียกว่า สังคมพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ไว้ใจซึ่งกันและกัน ไม่มีความหวาดระแวงใดๆทั้งสิ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องพื้นที่ปลอดภัยปาตานี/ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า พื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องเป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่ว่าบุคคลนั้นจะนับถือศาสนาอะไร มีความเชื่อเรื่องอะไร หรือมีอุดมการณ์อย่างไร สามารถอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ไม่มีปัญหา ผลการวิจัยดังกล่าว คณะนักวิจัยคิดว่าในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ มีการใช้หลายภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาใต้ ภาษามลายู ถึงแม้ว่าจะมีอะไรที่แตกต่างกัน ทุกคนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มีความปลอดภัย เพราะว่า การที่มีความเชื่อ ความคิด อุดมการณ์ที่ต่างกันไม่ใช่อุปสรรคหรือปัญหาที่จะอยู่ด้วยกันไม่ได้ เพราะว่า ความหลากหลายเป็นทุนทางสังคม ถ้ามีวัฒนธรรมประเพณีหลายๆ ประเพณีในพื้นที่เดียวกันก็จะเป็นผลดี ใครๆก็อยากมาดู อยากมาสัมผัส ดังนั้นการมีหลายวัฒนธรรมไม่ใช่อุปสรรคที่จะอยู่ด้วยกัน และกลายเป็นปัญหาความไม่ปลอดภัยอีก

2.3 ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถทำกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ได้อย่างปลอดภัย ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่สะดวกในการจัดกิจกรรม ในชุมชนมีคนเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ย่อมมีกิจกรรมเพื่อสร้างความสนิทสนม แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พื้นที่ปลอดภัยปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ในพื้นที่ปลอดภัยประชาชนสามารถทำกิจกรรมภายในชุมชนอย่างสบายใจ ไม่มีกรอบไม่มีความกังวลว่าจะเกิดความรุนแรง ในช่วงที่ทำกิจกรรม ผลการวิจัยดังกล่าวคณะนักวิจัยมีความคิดว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมต้องมีกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็กิจกรรม

ทางศาสนา ได้แก่ งานต่างๆ เช่น งานเมอลิด งานอาซูรอ งานขึ้นปีใหม่ งานชักพระ งานสงกรานต์ ประชาชนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้โดยไม่มีความกังวล กิจกรรมกีฬาไม่ว่าจะเป็นกีฬาใน ภายในโรงเรียน กีฬาของโรงเรียนตาดีกา กีฬาผู้อาวุโส ก็สามารถจัดได้ การจัดกิจกรรมภายในทำให้ ประชาชนรู้จักกันมากขึ้น รู้ว่าใครรู้ว่าทำงานที่ไหน ครอบครัวเป็นอย่างไร การทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสามัคคีมากขึ้น ดังนั้น พื้นที่ที่ปลอดภัยในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนสามารถจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนได้อย่างสบายใจ ไม่มีความกังวล มีความปลอดภัยนั่นเอง

3. รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีการจัด คณะกรรมการดำเนินการออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่ โดยที่ระดับพื้นที่นั้นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีความหลากหลายเพราะว่า สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่ปลอดภัยที่มีปัญหาเฉพาะ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ อาทิตย์ทองอินทร์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องพื้นที่ปลอดภัยปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า รูปแบบ ของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นต้องมีคณะกรรมการที่มาจาก 3 ระดับคือ ระดับประเทศ ระดับกลาง และระดับพื้นที่ ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่า เรื่องการสร้างพื้นที่ ปลอดภัยเป็นเรื่องที่ใหญ่ จะมอบหมายให้ระดับพื้นที่ทำงานอย่างเดียวก็ไม่ได้ เพราะว่าการสร้างพื้นที่ ปลอดภัยต้องได้ ใช้อำนาจในการตัดสินใจ ต้องใช้รับประกันในการดำเนินงาน จึงต้องมีคณะกรรมการ ระดับชาติด้วย อย่างน้อยก็จะทำให้ระดับชาติได้รับรู้ว่า คณะกรรมการระดับพื้นที่ได้ดำเนินการ อย่างไร ชัดหรือมีปัญหาตรงไหน ส่วนระดับภูมิภาคก็ต้องมีคือ เป็นข้อต่อกลาง ซึ่งมีหน้าที่ประสานกับ ระดับชาติและระดับพื้นที่ รับฟังข้อมูลจากระดับพื้นที่ที่นำเสนอข้อมูลสู่ระดับประเทศต่อไป การสร้าง พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีคณะกรรมการ 3 ระดับ และแต่ละระดับต้องเป็น บุคลากรที่มีความจริงใจ และจริงจัง ความสำเร็จถึงจะได้ลงมา

3.2 รูปแบบในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้องมีการเชิญตัวแทนของภาคประชาสังคมเข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับอาทิตย์ ทองอินทร์ (2559) ทำการวิจัยเรื่องพื้นที่ปลอดภัย ปาตานี/ จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัยนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาค ประชาสังคมด้วย ผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่าภาคประชาสังคมเป็นองค์กรหนึ่งในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพเป็นจำนวนมาก และภาคประชาสังคมมีบทบาทอย่างมากในพื้นที่ เพราะสามารถ เข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยเหลือภาครัฐได้มาก และที่สำคัญที่สุดคือภาคประชาสังคมที่เป็นกลุ่มที่เสนอให้มีการพูดคุย เรื่องพื้นที่ปลอดภัยบนเวทีพูดคุยสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มาเลเซียด้วย

3.3 รูปแบบในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้องมีการดั่งนักวิชาการ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่และนักการเมือง เข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวคณะผู้วิจัยมีความคิดว่า การสร้างพื้นที่ปลอดภัย เป็นงานที่ท้าทายเป็นงานที่ใหญ่มาก ต้องใช้ พลังความคิดพลังความสามารถจากหลายๆ ฝ่าย บุคคล

ต่างๆเหล่านี้ เช่น นักวิชาการ ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ล้วนแต่เป็นคนที่มีความรู้ดี มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจสภาพปัญหาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี และบุคคลต่างๆ เหล่านี้ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านหรือประชาชนให้ความเคารพนับถือ ถ้าบุคคลต่างๆเหล่านั้นลงพื้นที่มาพูดคุยกับชาวบ้าน มาขอความร่วมมือกับชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือที่ดี อาจทำให้การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบความสำเร็จก็ได้

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสังคมชายแดนภาคใต้คณะผู้วิจัยสามารถสรุป และข้อเสนอแนะดังนี้

สรุป

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

จากการศึกษาเจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของผู้ให้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ไม่มีการสร้างความรุนแรง
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ทุกคนสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความเข้าใจกัน ไม่มีปัญหากัน ถึงแม้ว่าจะมีความเชื่อและทัศนคติบางประการที่แตกต่างกัน แต่สามารถอยู่ด้วยกันได้
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นอยู่อย่างมีความสุข ไม่มีความกังวล
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ กลุ่มเป้าหมายอ่อนแอและสมาชิกในชุมชนต้องการได้รับการคุ้มครองและมีความปลอดภัย
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนในพื้นที่ได้มีสิทธิ์ของตัวเองไม่มีการลิดรอนสิทธิ์ของประชาชน
 - พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ มีการบริหารและการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เล่นพรรคเล่นพวก
2. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มต้นในระดับใดก่อน
 - พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีการเริ่มต้นในระดับเล็กๆ ก่อน คือเริ่มในระดับครอบครัว ระดับชุมชน แล้วขยายต่อไปเรื่อยๆ
 - พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นในระดับอำเภอในการนำร่อง
3. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม
 - ความจริงใจจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยมีผลทำให้การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นรูปธรรม
 - ต้องมีกฎเกณฑ์ และข้อตกลงที่ชัดเจน และได้รับความยอมรับจากทั้งสองฝ่าย
 - การเลือกพื้นที่ปลอดภัยต้องมีการกำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนและรับรู้ทุกๆ ฝ่าย
 - การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีการประชุมเป็นประจำเพื่อนำข้อมูลมาติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าต่อหน่วยงานเบื้องบนต่อไป
 - การกำหนดบุคคลที่มารับผิดชอบพื้นที่ปลอดภัยต้องชัดเจน เข้าใจพื้นที่ และไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ

- บุคคลที่จะเข้ามาดูแลพื้นที่ปลอดภัยต้องรู้จักกันและสนิทสนมทั้งสองฝ่าย ทำให้ง่ายต่อการทำงานและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

4. ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่ๆ ไม่มีความรุนแรง ไม่มีการสูญเสีย

- พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่ๆ การบริหารงานที่มีความยุติธรรม

- พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นพื้นที่ๆ ปราศจากอาวุธสงคราม

- พื้นที่ปลอดภัยต้องมีความปลอดภัยในการเดินทางไปประกอบอาชีพและประกอบศาสนกิจ

- พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนทุกประเภท เด็กสตรี ผู้สูงอายุต้องมีความปลอดภัย

- พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ ต่อสาธารณะ

- พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนอยู่แล้วมีความสุขและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ๆ แท้จริง

- พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้

- พื้นที่ปลอดภัยเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนอยู่กันอย่างไม่มีความหวาดระแวง สามารถช่วยเหลือกันได้

5. ข้อตกลงในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีกฎกติกาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับได้ และเห็นด้วยกับกติกาทั้งหมด

- การเลือกพื้นที่ปลอดภัยนำร่องต้องได้รับการยอมรับจากทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐและตัวแทนของคนเห็นต่าง

- การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีการเกิดเหตุรุนแรงหรือการสูญเสียในพื้นที่และถ้ามีการเกิดเหตุในพื้นที่นั้นๆ ต้องมีการเปลี่ยนไปสร้างพื้นที่ปลอดภัยในอำเภออื่นๆ ต่อไป

- การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนและชัดเจน เพราะระยะเวลาเป็นคำตอบได้เป็นอย่างดีและเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบประเมินผลต่อไป

6. บทบาทของประชาชนในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- ประชาชนต้องมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมกับฝ่ายรัฐในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่ฝ่ายรัฐขอความร่วมมือ

- ประชาชนต้องช่วยกันรณรงค์เกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการพูดคุยกันเรื่องพื้นที่ปลอดภัยกับสมาชิกในครอบครัวและสมาชิกในชุมชน

- ประชาชนต้องมีข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐและตัวแทนของคนเห็นต่าง

- ประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันตรวจสอบความผิดปกติในพื้นที่ ถ้าเห็นว่ามีอะไรผิดปกติก็รายงานให้กับผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. องค์กรที่เข้ามาสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความมั่นคงต้องเข้ามา เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงอยู่แล้ว
- ของคนเห็นต่างต้องเข้ามาเพราะว่าจะได้สะท้อนปัญหาและได้นำข้อมูลไปสื่อสาร

ต่อไป

- หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ต้องเข้ามาเพราะว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องเข้ามาแก้ไข
- ภาคประชาสังคมในพื้นที่ต้องเข้ามาเพราะภาคประชาสังคมได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่และสามารถเป็นสื่อกลางได้ดี
- นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต้องเข้ามาเพราะว่าจะได้นำความรู้และประสบการณ์จากนักวิชาการมาสร้างพื้นที่ปลอดภัยต่อไป
- ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ปราชญ์ชาวบ้าน ก็ต้องเข้ามาเพราะว่าผู้นำเหล่านี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่อย่างมาก
- ตัวแทนของกลุ่มสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนต้องเข้ามาเพราะเป็นกลุ่มที่รู้ปัญหาในพื้นที่จริงๆ

8. โครงสร้างองค์กรที่จะเข้ามาทำงานด้านการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- โครงสร้างขององค์กรที่ 7 สร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมี 3 ระดับ คือ (1) ระดับชาติ (2) ระดับภูมิภาค และ (3) ระดับพื้นที่
- คณะกรรมการระดับพื้นที่ต้องมีจำนวนมากเป็นพิเศษและต้องเชิญจากหลายๆ ภาคส่วนเข้ามาเป็นคณะทำงาน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. มาตรการในการกำหนดพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- การเลือกพื้นที่นำร่องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่าย
- การเลือกพื้นที่นำร่องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ๆ มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง
- การเลือกพื้นที่นำร่องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องเลือกพื้นที่ๆ มีกลุ่มเห็นต่างในพื้นที่
- การเลือกพื้นที่นำร่องในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นอำเภอที่ไม่ใหญ่เกินไป เพื่อง่ายต่อการติดตามประเมินผลต่อไป
- การสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีการกำหนดกรอบของระยะเวลาที่ชัดเจนและรับรู้มาทั้งสองฝ่าย

2. ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น
- พื้นที่ปลอดภัยประชาชนอยู่แล้วมีความสุขไม่มีอันตราย

- พื้นที่ปลอดภัยต้องมีผู้นำที่มีความยุติธรรมและคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน
 - พื้นที่ปลอดภัยต้องไม่ละเมิดสิทธิของประชาชนในพื้นที่และมีการบริการจากภาครัฐ
- อย่างทั่วถึง
- พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ ไม่มีการทำลายศาสนสถาน โรงพยาบาล สถานศึกษา และสถานที่ราชการอื่นๆ
 - พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุได้รับการดูแล
 - พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ ปราศจากอาวุธสงคราม
 - พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็น
 - พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ ปลอดภัยในการเดินทางและปลอดภัยเมื่อไปปฏิบัติ
- ศาสนกิจ

- พื้นที่ปลอดภัยต้องเป็นพื้นที่ๆ คนมีความคิดเห็น ความเชื่อ การปฏิบัติทางศาสนาที่แตกต่างกันและสามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัย

3. รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

- โครงสร้างของพื้นที่ปลอดภัยต้องมี 3 ระดับคือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่
- คณะทำงานที่ประกอบด้วย ตัวแทนฝ่ายรัฐ และตัวแทนของกลุ่มคนเห็นต่าง
- คณะกรรมการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีการเชิญตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนนักวิชาการ ตัวแทนนักการเมือง ตัวแทนผู้นำ 4 สาขาหลัก ได้แก่ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน
- คณะกรรมการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยต้องมีตัวแทนของเยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ มาเป็นกรรมการด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพูดคุยสันติภาพระหว่างตัวแทนรัฐบาลและกลุ่มคนเห็นต่างต้องมีการพูดคุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัยเป็นประเด็นแรกๆ และต้องเป็นนโยบายของรัฐบาลกับการแก้ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับประชาชนและผู้นำในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมในพื้นที่ ดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการสร้างพื้นที่ปลอดภัย
4. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่เปิดสอนวิชาสันติภาพ ควรมีการบรรจุหัวข้อการสร้างพื้นที่ปลอดภัยด้วย เพื่อสร้างความรู้เรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับนักศึกษา

5. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ต้องเปิดพื้นที่กลางให้กับประชาชนได้นำเสนอ ให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนเรียกร้อง และแจ้งเบาะแสที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในพื้นที่ได้ โดยมีการสร้างพื้นที่กลางในระดับอำเภอทุกอำเภอในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

6. กองทัพภาคที่ 4 ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องประสานงานและให้ความร่วมมือกันเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

7. พรรคการเมืองแต่ละพรรคต้องมีการกำหนดการสร้างสันติภาพและการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นนโยบายของพรรค

8. นักการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องรวมตัวกันนำเสนอประเด็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเป็นเรื่องเร่งด่วนโครงการแก้ปัญหาของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในประเทศที่เคยมีความขัดแย้งในมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ และอาจะห์ประเทศอินโดนีเซีย

2. ควรมีการศึกษาการสร้างพื้นที่ปลอดภัยกับกลุ่มคนเห็นต่างที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย

3. ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์ที่ทำให้การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้จริงและมีความสำเร็จ

4. ควรมีการศึกษาปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

- ขวัญชาติ กล้าหาญ. (2543). แนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีในพหุสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส) เอกสารการวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- คณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา. (2542). รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องปัญหาความไม่สงบ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ . (2549). รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์.
- จำรูญ ก้องศิริวงศ์. (2548). ทศนคติของเยาวชนชนต่อนโยบายรัฐบาลในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาเยาวชนที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคยะลา. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จุมพฏ พงษ์สุวรรณ. (2542). การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสถานการณ์การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี 2531 -2540. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เจษฎา อรุณพัฒน์พงศ์. (2528). การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิต ถาวรนุกิจกุล. (2551). ประชาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในบริบทความรุนแรง บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2540). แนวคิด พัฒนาการ และข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ไชยยงค์ รัชชกุล. (2532). ความขัดแย้งในบริบทของสันติศึกษา.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดาวุด ซา. (2548). ความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีต่อสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 / [ราชบัณฑิตยสถาน]. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- เถกิงศักดิ์ พัฒโน. (2527). รายงานการวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาลำพูนจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพข้าราชการ ศอ.บต. วิทยาลัยปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

- ประเวศ วะสี. (2536). แนวคิดยุทธศาสตร์สังคมसानุภาพและวิชา. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ปิยนาล บุนนาค. (2531). รายงานวิจัยเรื่องนโยบายปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ.2475-2516)". จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิระ อัสภาชน. (2546). ความคิดเห็นของข้าราชการผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงต่อเหตุการณ์การก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพงศ์ โสธนะเสถียร. (2531). รายงานการวิจัยเรื่องคุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการตอบสนองต่อรัฐบาล. ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- สันทัต ณ นคร. (2540) . เจตคติของชาวไทยมุสลิมในตำบลกรงปินัง กิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลาต่อการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิตสงขลานครินทร์.
- สันติ ลาตีฟี. (2545). การพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อิสมาแอ อาลี. (2540). รายงานการสัมมนาเพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. วิทยาลัยอิสลามศึกษา.
- อาคม ใจแก้ว. (2533). การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี
- Cronbach, L J. (1990). Essential Psychological Testing. 5th ed, New York : Harper Collins Publishers, inc
- Paffenholz , T. (2014). Civil Society and Peace negotiation : Beyond the inclusion exclusion dichotomy in Negotiation Journal 30: 1
- Stephens, Gene. (1994). The Global Crime Wave The Futurist Vol 28, no 4 (July/August) : 22-29

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก วิจัย เรื่อง

การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. พื้นที่ปลอดภัยในมุมมองของท่านเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเริ่มต้นที่ใด และเริ่มต้นในระดับใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นรูปธรรมควรทำอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. พื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีข้อตกลงอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. ประชาชนควรมีบทบาทในการการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรบ้าง

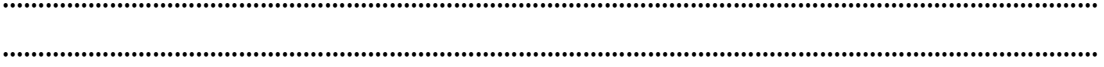
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. องค์กรอะไรบ้างที่ต้องมาช่วยกันสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. รูปแบบการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข
แบบสนทนากลุ่ม

แบบสนทนากลุ่ม วิจัย เรื่อง
การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. มาตรการและข้อกำหนดในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ลักษณะของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. รูปแบบของพื้นที่ปลอดภัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประวัตินักวิจัย

1. ดร. ตายูติน อูสมาน

สำเร็จการศึกษา Ph D in Rural Development จาก Central Luzon state University

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. อาจารย์สุไลมาน หะโมะ

สำเร็จการศึกษา ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การพัฒนาสังคม จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3. อาจารย์คมวิทย์ สุขเสณีย์

สำเร็จการศึกษา ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา